

Govor Dobrinja

Jelenović, Anita

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:518349>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
ODJEL ZA HUMANISTIČKE ZNANOSTI
ODSJEK ZA KROATISTIKU

ANITA JELENOVI

GOVOR DOBRINJA

Diplomski rad

Pula, 2015.

SVEU ILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
ODJEL ZA HUMANISTI KE ZNANOSTI
ODSJEK ZA KROATISTIKU

ANITA JELENOVI

GOVOR DOBRINJA

Diplomski rad

JMBAG: 0140010246, redoviti student

Smjer: Hrvatski jezik i književnost

Kolegij: Dijalektologija hrvatskoga jezika: Terenska istraživanja

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Lina Pliško

Pula, 22. svibnja 2015.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POVIJEST DOBRINJA	2
2.1. Dosadašnja istraživanja mjesnoga govora Dobrinja.....	3
3. Metodologija istraživanja	9
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	11
4.1.FONOLOŠKE ZNAČAJKE.....	11
4.1.1. Zamjenica <i>a</i> (<*)	11
4.2. Samoglasni ki inventar.....	13
4.2.1. Vokalizacija slabog šwa	14
4.2.2. Refleks <i>v</i> > <i>u/va</i>	16
4.2.3. Refleks jata <i>ě</i>	18
4.2.4. Reflek vokala	21
4.2.5. Refleks slogotvornog <i>ǰ</i>	21
4.2.6. Refleks slogotvornog <i>ǣ</i>	22
4.2.7. Prijedlozi <i>k</i> i <i>s</i>	22
4.3. Akcentuacija	25
4.3.1. Inventar	25
4.3.2. Distribucija.....	26
4.3.3. Akcenatski razvoj.....	28
4.3.4. Neocirkumfleks	29
4.3.5. (Neo)akut	29
4.4. Zatvaranje kratkoga vokala <i>o</i> izvan akcenta, naj eš e ispred akcenta	30
5. KONSONANTIZAM.....	32
5.1. Inventar i distribucija.....	32
5.1.1. Refleks jotirane skupine * <i>dǰ</i>	34
5.1.2. Rezultat jotovane konsonantskih skupina * <i>skǰ</i> , * <i>stǰ</i> > <i>š</i>	35
5.1.4. Starija konsonantska skupina * <i>r</i>	36
5.2. Slabljenje napetosti u finalnoj zoni sloga	37
5.2.1. Neprava konsonantska skupina <i>ht</i>	37
5.3. Zamjena finalnog nastava nog <i>-m</i> > <i>-n</i>	38
5.4. Promjene konsonanata u rubnim zonama sloga	41

5.5. Konsonantske proteze i enklize	45
5.6. Disimilacija.....	46
5.7. Metateza.....	46
5.8. Kontrakcija	46
6. MORFONOLOŠKE ZNAJKE	48
6.1. Suglasnik <i>-l</i> na kraju sloga.....	48
6.1.2. Zamjena <i>a > e</i> u korjenskom morfemu rije <i>i kresti</i> i <i>resti</i>	49
6.1.3. Prezent s okrnjenom i neokrnjenom osnovom * gr <i>d-/gr</i> (<i>gren, greš...</i>).....	49
6.2. Oblici osnove praslavenskog glagola * <i>iti</i> s konsonantskim skupom <i>-jt</i> i prezentske s konsonantskim skupom <i>-jd</i> (<i>pojti, dojtj; pojde dojde</i>).....	50
6.2.1. Oblici prezentske osnove praslavenskoga glagola * <i>mogti</i> s rotacizmom.....	50
6.2.2. Izostajanje sibirizacije.....	52
6.2.3. Oblici osnove s palataliziranim velarom.....	52
6.2.4. Oblici osnove pokaznih zamjenica bez sekundarnog naveska.....	52
6.2.5. Oblik glagolskog pridjeva radnog * <i>iditi</i>	53
6.2.6. Zanimjani oblici prezenta glagola <i>imati: niman, ni</i> i glagola <i>biti – nis</i>	53
6.3. Redukcije inicijalnoga vokala	54
6.3.1. Posvojna zamjenica ženskoga roda <i>njezin, njezina, njezino...</i>	55
7. ZAKLJUČAK	56
8. SAŽETAK.....	58
9. LITERATURA.....	60
10. PRILOZI.....	62

1. UVOD

Grad Dobrinj, tek nekoliko kilometara udaljen od istočne morske obale, smješten je na sjeveroistočnom dijelu otoka Krka. Srednjovjekovni se grad nalazi na brežuljku oko dvije stotine metara nad morem, sa svoje sjeverne strane spušta se prema Dobrinjskoj dragi, predjelu Solina, Melina i zaljevu Soline. Oko mjesta Dobrinja široki je prostor s mnogo sela i zaselaka, taj prostor poznat je kao Dobrinjsko područje ili Dobrinjština. Grad Dobrinj, a pojam grada se uzima u srednjovjekovnom smislu *castrum*, *castellum*, odnosno *kaštel*, *utvrda*, od davnih vremena bio središte širega pripadajućeg okruženja, za razliku od ostalih sličnih srednjovjekovnih utvrđenih kaštela, nije imao gradskih zidina, već mu je niz poredanih rubnih kuća preuzeo obrambenu ulogu.

Govor Dobrinja, prema Brozovi i Ivi (Brozovi, Ivi, 1988: 88) i Lišević (Lisac, 2009: 30) klasifikaciji dijalekata čakavskoga narječja, pripada srednjočakavskome dijalektu. Prema Brozovi i Ivi (Brozovi, Ivi, 1988: 88) taj se dijalekt prostire „od otoka Krka i južnoga Lošinja do Ugljana i Dugog otoka, a na obali od Kraljevice do Novog Vinodolskog gdje zahvaća još i Senj. Pripadaju mu još i svi govori u unutrašnjosti, lički i pokupski, a također i najveći dio Grafičana.“

Iva Lukežić, koja je u svojoj monografiji čakavsko-ekavski dijalekt prema jezicima značajno podijelila u tri poddijalekta (primorski, kontinentalni i rubni), govore Dobrinja smješta u primorski (Lukežić, 1990: karta). U monografiji o govovima otoka Krka, Iva Lukežić i Marija Turk ovaj idiom uvrštavaju u arhaično-konzervativni model¹ starina tih mikrosustava (Lukežić, Turk, 1998: 23).

Govor Dobrinja poznat je hrvatskim i stranim dijalektolozima. Vlastitim istraživanjima na fonološkoj razini u ovom radu želimo dati i svoj prinos boljem poznavanju dobrinskoga idioma.

Rad smo podijelili u dva dijela: u prvome smo uz kratku povijest Dobrinja dali pregled dosadašnjih dijalektoloških istraživanja, a u drugome smo dijelu, nakon definiranja metodologije istraživanja, prikazali fonološke i morfonološke značajke.

Našim opisom dobrinskoga govora na fonološkoj i morfonološkoj jezici najrazniji pokušali smo dati prilog boljem poznavanju ovoga govora te napraviti prvi korak u budućem opsežnije istraživanje.

¹ Uz omišaljki govor i vrbnički govor.

2. POVIJEST DOBRINJA

Dobrinj je smješten na otoku Krku. Uz susjedni otok Cres, Krk je najveći otok u Jadranskom moru s površinom od gotovo 406 km², najdulji je (38,4 km) od rta Poiti na sjeveroistoku do rta Bracol na jugozapadu. Najširi je (19 km) između Glavotoka na zapadu i rta Konjskog na istoku (Lukeži, Turk, 1998: 9). Iako je po svom prirodnom obilježju otok, funkcionalna povezivost mostom, a koji je uz izgradnju zračne luke 1970. godine, pridonijela je sve manjoj izoliranosti otoka s kopnom.

Dobrinj se smatra jednim od najstarijih naselja na Krku (općenito i na Jadranu) uz Omišalj, Vrbnik i Bašku. Dokazano je da su navedena naselja i njihovi stanovnici potomci prvih hrvatskih doseljenika još iz 5. i 6. stoljeća. Darovnica plemića Dragoslava, s nadnevkom 1. siječnja 1100. koja, doduše, nije sačuvana u izvorniku, već u prijepisu u staroj knjizi dobrinjskog kaptola iz 16. stoljeća, pohranjenog u župnom uredu u Dobrinju, najstariji je glagoljski pravni dokument s otoka Krka. U toj ispravi domaći plemić Dragoslav daruje: *vse svoje zemlje toliko oratne koliko pasiš a i vse svoje kuće, koje ima...* novosagrađenoj crkvi sv. Vida koju je on podigao. Taj se dokument ne zaustavlja samo na spomenu Dobrinja već navodi značajne ustanove i osobe onoga vremena kao što su: *kapitul, crkva sv. Stipana od Dobrinja, gospodin plovani, sudac* i sl. Na kraju službenog zapisa autor spominje samoga sebe kao obnašatelja dužnosti, službe *...pisca od komuna Dobrinja*.

Upravo darovnica plemića Dragoslava dokazuje da su se Hrvati na Krku i prije knezova Frankopana, služili svojim jezikom i glagoljskim pismom i u poslovima koji zadiru u svakidašnji društveni i gospodarski život pojedinca i čitave zajednice.

Postoji više tumačenja imena Dobrinj, a oni koji su se bavili toponimima poput prof. Ive Jelenovića smatraju da: „Naziv Dobrinj potječe od staroga hrvatskog antroponima Dobroslav ili Dobromir, zapravo od njegova hipokoristika Dobre, te označuje mjesto ili naselje, koje je vjerojatno nekad pripadalo tome Dobri ili Dobrinji. To je, dakle, izvedenica od posvojnoga pridjeva...” (Jelenović, 1973: 165).

Gradsku jezgru Dobrinja čine dva dijela: stariji dio, *Donji grad* i noviji dio koji je poprimio naziv *Gronji grad*. Sam grad Dobrinj nikada nije bio prenapučen, čak su ga i pojedina njegova sela brojano nadjačala, ali je tijekom stoljeća ostao središte u političko-administrativnom, crkvenom i društvenom pogledu. Sva okolna sela stremila su i bila upućena

prema središtu, prema gradu Dobrinju, stoga je za sva dobrinjska naselja Dobrinj postao istoznačnica za *Grad*, njegovi stanovnici *Gradri* i *Gradarce*, a svi oni koji stanuju izvan *Grada* zovu se *Vnjskari*.

2.1. Dosadašnja istraživanja mjesnoga govora Dobrinja

Dosad se istraživanjem dobrinjske čakavštine bavilo nekoliko dijalektologa. Snježana Hozjan u *Fonološkom prikazu mjesnog govora Krasa* 1990. godine napominje kako prave monografije o dobrinjskom govornom tipu još uvijek nema, premda je sam Dobrinj (kao punkt) obrađen u *Hrvatsko-srpskom dijalektološkom atlasu* (HsDA) te u *Općeslavenskom lingvističkom atlasu* (OLA) (Hozjan, 1990: 47).

Prvi je istraživanje proveo Ivan Meštrović u svojoj raspravi iz 1895. godine, pod naslovom *čakavština Kvarnerskih otoka* (Rad JAZU, 121, Zagreb, str. 92-132.) gdje je naveo opće karakteristike govora Krka, Cresa, Lošinja, Silbe i Oliba, ali nije pokušavao detaljnije razgraničiti pojedine dijalektalne skupine i nije objasnio vladajuće i odnos srodstva među njima. Na temelju razvoja poluglasa u jakom položaju te na osnovi drugih gramatičkih obilježja podijelio je krčke govore u tri skupine. U prvu je skupinu ubrojio mjesne govore Vrbnika i Omišlja, u drugu govor Dobrinja, a u treću u Dubašnicu, Bašku, Punat i Poljica. Meštrović se nije detaljnije bavio podjelom, već je obratio pozornost na to da stanovnici prve od navedenih skupina čine najstariji sloj stanovništva Kvarnerskih otoka te su možda nekada pripadali kajkavskom jeziku području (Meštrović, 1985: 102).

Josip Vajs u raspravi o hrvatskoglagoljskim brevijarima dodaje kartu krčkih govora te dijalektalnu podjelu u tri dijalektske skupine: „sjeveroistočno narjeđe (Omišalj, Resika, Garica, Vrbnik i Kampelje), dobrinjsko „podrjeđe“ (Dobrinj, Polje, Sv. Ivan, Gabonjin, Kras) i jugozapadno narjeđe (Njivice, Sv. Vid, Malinska, Dubašnica, Poljica, Glavotok, Linardi, Vrh, Kornić, Sv. Fуска, Krk, Punat, Draga Bašćanska, Stara Baška i Baška)“

K. H. Meyer 1928. godine u svojoj raspravi *Untersuchungen zur akavština der Insel Krk (Veglia)*² prati rasprostranjenost deset fonoloških značajki na osnovi kojih razlikuje petnaest govornih tipova prikazujući i pritom dijalektološku kartu. Navodi kako se „na osnovi znanstvenih kriterija drugačija podjela ne bi mogla izvesti jer drugačije povezivanje izdvojenih govora u velike dijalekatske skupine nije moguće“ (Meyer, 1996: 24).

Na temelju istraživanja dobrinjskoga govora utvrdio je da se „naglašeni poluglas u jakom položaju vokalizira te se pojavljuje kao otvoreno *o* u primjerima: *otoc, donos, stoklo*. Polazeći od svojega pravila u dobrinjskom govoru razlikuje ikavsko-ekavski refleks jata. Isto tako u govoru je prisutno vokalno *r* u primjerima: *vrt, prsa, prsti, rno*. Slogotvorno *l* pojavljuje se kao otvoreno *o* u primjerima: *soza, pon, boha, jaboko*. Završno *-l* je kod glagola nestalo u primjerima: *on je pono trpe*, ali se sačuvao u imenicama *stol, bel, pakal* (= 'pakao'). Praslavensko *lj* je primarno, te se umjesto njega nailazi na *j* u primjerima: *poje, kjun, zdravje*. Praslavenski eksplozivni glas *g* razvio se u guturalni spirant γ koji se na kraju rije i obezvučuje kao *-h* u primjerima *ylava, noya*, isto tako nailazi na prijelaz $d > h$ u primjerima *snih i duh*.

Prijedlog *v* pretežno se pojavljuje kao *va* i *v* što zavisi o sljedećem glasu u primjerima *va selo, vavik, vruku*. Unutar govora prisutan je razvoj praslavenskog $dj > j$ u primjeru *rojen*. Na cijelom je području otoka prisutno završno *-m* promjenjeno u *-n*. Isto tako prisutna je realizacija $tj > t'$ u primjerima *no, svi a* te objašnjava kako t' odgovara književnome *t*. Skupine *stj* pojavljuju se kao *š* u primjeru *yuš erica*. Glasovi *c, s, š, z, ž* su kao i u književnom jeziku. Naglasak smatra jedinstvenim i starim, svrstava ga u srednji tip³: *duš, rik, mlik, žen, crik, zaj k*“ (Meyer, 1996: 27–28).

M. Maček 1929. godine objavljuje raspravu pod naslovom *O podział gwar Krku (z mapy)*⁴ u kojoj je sustavno obradio krčke govore. Prema jezicima značajkama podijelio ih je u dvije skupine: jugozapadne i sjeveroistočne govore, gdje prva skupina čini presjek ikavskoga narječja, a druga pokazuje niz individualnih obilježja po kojima se ona razlikuje od velike velike ikavskih govora. Navodi kako je prije njega detaljno israživanje proveo i K. H. Meyer. Osim primjera koje je naveo Meyer dodaje još i gen. jd. ž. r. i nom. mn. ž. r. imenica s tvrdom osnovom gdje se sačuvao stari nastavak *-i* (< *-*y*) *lok, kr ši men, grozdov, bo v*. Naznačuje da *i* i slogotvorno *l* prelaze u *o*.

² Knjiga je drugi put objavljena u prijevodu i popraćena komentarima prevoditeljice M. Turk pod naslovom *akavština otoka Krka*.

³ Dugi je slog privukao iskodišni sljedeći i akcent. (Meyer, 1996: 25)

⁴ Rasprava je objavljena u prijevodu I. Jelenovića pod naslovom *O podjeli krčkih govora*.

Fonologiju, morfologiju te frazeologiju krkih govora prikazale su Iva Lukeži i Marija Turk u knjizi *Govori otoka Krka*.

Autorice su uz neke općekavske značajke, karakteristične arhaične obilježja, ali i novija jezična raslojavanja te unutarjezična i međujezična prožimanja, krke govore svrstale u dvije skupine: *starina ke* i *doseljeni ke mikrosustave* (Lukeži, Turk, 1998: 22). Starina i mikrosustav dijele u dva modela: *arhai no-konzervativni* i *konzervativno-inovativni*. Arhai no-konzervativnom modelu pripadaju: omišaljski, vrbni i dobrinjski govorni tipovi s pripadaju im mjestima: Ižica, Gabonjin, Gostinjac, Hlapa, Klanice, Klimno, Kras, Polje, Rasopasno, Rudine, Soline, Sužan, Sv. Ivan, Sv. Vid, Šilo, Tribulje, Žestilac i Županje, a konzervativno-inovativnome modelu pripada skupina s interferencijama arhaičnih izoglosa s mlađim jezičnim značajkama. U taj model ubrajaju se mjesni govori Punta i Baške s pripadaju im selima. Doseljeni i mikrosustav objedinjuje govore koje pokrivaju zapadni dio krki prostor od Njivica preko Sv. Vida (interferentni model), Dubašnice (konzervativniji model) i sela objedinjena nazivom Šotovento (inovativniji model), sve do Vrha i Kornića (Lukeži, Turk, 1998: 22).

Turk je u fonološkim osobitostima dobrinjskoga govora prikazala odraz staroga poluglasa kao općekavsku vokalizaciju s odrazom *o*: *o*, *pos*, *bo va*, *otoc*, *petok* itd. Slogotvorno *r* ostvaruje se u primjerima: *držat*, *drvo*, *rv*, *trpin*, *trbuh*, *pr* i sl. Odraz ishodojezičnog slogotvornog *l* nastao je tipičnom zamjenom poluglasa i utjecajem likvida u primjerima: *jaboko*, *kok*, *mo at*, *obo ete*, *tokli*, *soza*, *vona*. Nazalni samoglasnik *o* ima dvojaku zamjenu: sa samoglasnicima *e* iza nepalatalnih i *a* iza palatalnih suglasnika. Navodi da svi krki govori, pa tako i dobrinjski govor pripadaju „ikavsko-ekavskom općekavskom dijalektu u kojemu je zamjena samoglasnika *o* tzv. jata, u osnovama riječi i dvojaka i slijedi jezičnu zakonitost koju su nezavisno jedan od drugome utvrdila i pravilo uobličila dvojica stranih istraživača K. H. Meyer i L. Jakubinski“ (Lukeži, Turk, 1998: 24). Prijedlog *v* > *va* u primjerima: *vavik*, *va*, *šla je va postiju*, zatim se pojavljuje kao *v* > *vo* u primjerima: *vožgati*, *Vozon*, potom *v* > *u*: *utorok*.

Kao tipičnu općekavsku pojavu navela je prijelaz *-m* > *-n* u primjerima: *smijen se*, *volin*, *in*, *sedon*, *sran*. Suglasnik *-l* se na kraju sloga, u dobrinjskom govoru, čuva u kategorijama imenica, pridjeva i priloga u primjerima: *kotol*, *popel*, *posol*, *stril*, *zibel*, *cel*, *debel*, *kisel*, dok je u u glagolskom pridjevu radnom muškoga roda do etno *-l* dokinuto: *bi*, *u*, *vide*, *hode*, *kje*. Odraz starojezične sekvencije *s* > *zo* ispred frikativa *s*, *š*, *z*, *ž* primjerima: *zo srpon*, *zo*

šugamanon, zo ženun, zatim $s > z$ i pozicijski uvjetovane ina ince $s, š, ž$ u primjerima: *z mužen, zbuditi se, zlomi, s pirunon, s kobasicon, š njun*.

Odraž „starojezi ne sekvencije $*iz$ ostvaruje se u funkciji prijedloga i prefiksa: *zletit, zvlī, zilet, stli, spalit, z Gabonjina, z Omišja*. Navela je i suglasni ke skupine koje su nastale redukcijom starohrvatskog poluglasa. Praslavenski skup $*dj > j$ primjerima: *meja, saje*, starohrvatski skup $d j > j$: *mlaji, rojen, grozje*, a praslavenski skup $*tj$ ostvaruje se kao : *ku a, svi a, sri a*. Od ostalih skupova navedeni su još i stara skupina r u primjerima: *riva, rn, rv*, zatim skupovi $*stj$ i $*skj$ koji su se odrazili kao $š$: *kliš a, koš ica, nataš e*, a navodi i strani skup st primljen kao $št$ u primjerima: *puneštra, štufat, škornje, škatula, šporko, rešpet* itd.“ (Lukeži, Turk, 1998: 28).

Naglasni je sustav dobrinjskoga govora stariji dvoakcenatski. Prema Lukeži i Turk „arhai nost se ovog sustava o ituje u starome mjestu naglaska i dobro o uvanim prednaglasnim i zanaglasnim duljinama. Primje uju evolutivni pomak starohrvatskog akuta u dugosilazni naglasak, kojemu su tragovi još uvijek živi i potencijalna su kategorija u stilski obojenom diskursu“ (Lukeži, Turk, 1998: 55).

Iva Lukeži je u poglavlju *Morfološki sustav, mikrosustavi i modeli u kr kim govorima* prikazala morfološke zna ajke svih navedenih mikrosustava i govornih modela, a ovdje navodimo one morfološke zna ajke⁵ karakteristi ne za arhai no-konzervativni model u koje spada i govor Dobrinja (Lukeži, Turk, 1998: 149).

- Imenice muškog roda u N jd. imaju ništi ni nastava ni morfem \emptyset , kao i op enito u hrvatskome jeziku: *sr b, kol c, kot, t, n s, vl s* i sl.
- Srednji rod ima u N jd. nasavak -o, kao i op enito u hrvatskome jeziku: *ho, ko, zl to* i sl.
- Nasavak -e imaju imenice s osnovom na palatalni suglasnik: *p je, pl ce, s nce* i sl.
- Nastavak -a u N jd., kao i op enito u hrvatskome jeziku imaju im. ž. r.: *ž ba, k a, nog, m ha*.
- U G jd. i muški i srednji rod imaju isti nastavak, kao i op enito u hrvatskome jeziku a to je nastavak -a.
- G jd. te N mn. A mn. i V mn. ženskog roda imaju nastavak -e, a D jd. i L jd. imaju nastavak -i.

⁵ Sintakti ke su zna ajke govora otoka Krka slabo istražene.

- D jd. i L jd. muškog i srednjeg roda imaju nastavak -u.
- A jd. muškoga roda može biti ili kao N jd. ili kao G jd. zavisno o tome imenuje li se bi e ili stvar. Npr.: A jd. jednak je N jd. u primjeru: *v d n st l, a na njem v ž*. A jd. jednak je G jd.: *v din konj i na njem ov ka*.
- A jd. srednjeg roda jednak je obliku N jd.: *v lin svoj sel, doz v n d t*.
- V jd. muškog roda ima nastavak -u a nastavak -e se javlja u neutralnom kontekstu: br te! B že! Srednji rod ima oblik N jd.
- I jd. nastavak - n za nepalatalne suglasnike: *šk f n, r g n* itd., nastavak - n za palatalne suglasnike: *k l cen, v ž n* itd.
- Što se ti e glagola, nastavci u 3. l. prezenta su: -u (reku) ili -ju (delaju).
- Nema ni aorista, ni imperfekta.
- Infinitiv je u svim ikavsko-ekavskim govorima apokopiran.
- Postojanje relikata glavnih i posebnih ishodi nojezi njih deklinacija:
 - supostojanje alomorfa [i] i [e] u Gsg. te NAVpl. Imenica ženskoga roda (*ženi, glavi : duše, nožice*).
 - uz iskonski morfem /i/ usustavljenost i novijih alomorfa [e] i [a] u NAVpl. imenica muškoga roda (*stoli, krovi, grihi + nože, kju e + klobuka, piruna*).
 - o uvanost relacijskog morfema /i/ u NVsg. ishodi nojezi njih v-osnova ženskoga roda te relacijskoga morfema /e/ u Gsg. takvih imenica i imenica starojezi ne r-deklinacije ženskoga roda (Nsg. *criki, muri* : Gsg. *crikve, murve*).
 - o uvanost relacijskih morfema ishodi nojezi ne dualne sklonidbe imenica *o i i uši*.
 -
- Oblik relacijskog morfema Isg. ženskoga roda /un/ (*z. mojun sestrun*).
- Interferiranje starijega relacijskoga morfema /i/ s novijim relacijskim morfemom /u/ u Lsg. imenica muškoga i srednjega roda (*na stoli, va gradi : na stolu, va gradu*).

- Potpuna o uvanost paradigmi sa zasebnim relacijskim morfemima svih padeža.
- Postojanje triju složenih zamjenica s poja anim pokaznim zna enjem (*ovajsti, tajsti, onajsti*).
- Nepostojanje imperfekta u inventaru glagolskih oblika.
- Zadržavanje neizmijenjenoga /l/ na do etku osnove u jednini muškoga roda pridjeva radnog.

Snježana Hozjan je opisala mjesni govor Krasa na fonolškoj i morfološkoj jezi noj razini. Te se jezi ne zna ajke podudaraju s onima dobrinjskoga govora.

Mikrotoponimiju dobrinjskog podru ja na otoku Krku opisao je I. Jelenovi koji uz povijest Dobrinja obra uje etimologiju toponima na Dobrinjštini.

Pojavu i uzroke trojaka odraza starohrvatskog poluglasa na Krku opisuje Z. Junkovi u lanku, *Kratki poluglas u kr kim govorima*. U dobrinjskome govoru objašnjava prijelaz kratkoga poluglasa u vokal *ö* te kasnije u vokal *o* utjecajem veljotskoga govora, koji se je održao na tom podru ju do konca 19. stolje a (Junkovi , 1982/83: 393).

Osim objavljenih priloga prikupljeni su dijalekatski podaci koji tek o ekuju znanstvenu obradu. To su kvestionari za izradu dijalektoloških atlasa, pohranjeni u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Zagrebu. Podatke su prikupili I. Jelenovi za Dobrinj, Omišalj i Vrbnik, I. Lukeži za Dubašnicu i S. Hozjan za Njivice i Bašku.

3. Metodologija istraživanja

Ovaj je rad nastao na temelju terenskog istraživanja koje smo proveli u kolovozu 2014. godine. Budući da je jezik živ sustav u kojem se stalno događaju promjene, želja mi je bila zapisati svoj materinski idiom onakav kakav je on danas.

Zadatak i cilj istraživanja: opisati govor Dobrinja na fonološkoj i morfonološkoj jezičnoj razini.

Metode istraživanja:

1. Metoda anketiranja: koristili smo se posebno koncipiranim upitnikom
2. Metoda intervjua: razgovor s izvornim govornicama
3. Rad na dokumentaciji: za potrebe istraživanja koristili smo se starijom i recentnijom dijalektološkom literaturom.

Fonološke i morfonološke značajke ispitali smo koristeći se *Upitnikom za istraživanje srednjoakavskih govora* kojega smo sastavili uz pomoć mentorice dr. sc. Line Pliško. Upitnik se sastoji od tri poglavlja:

1. Podaci o punktu
2. Podaci o obavjesniku
3. Ispitivanje jezičnih činjenica (na fonološkoj i morfonološkoj razini).

Na fonološkoj razini istražili:

- vokalni sustav
- vokalizaciju slabih poluglasa
- upitnu i odnosnu zamjenu *a* i njezine oblike
- prijedlog **v*
- refleks jata
- refleks prednjeg nazala / /
- refleks slogotvornog /

- refleks slogotvornog *r*
- prijedloge *k* i *s*
- akcentuaciju
- zatvaranje kratkoga vokala *o* izvan akcenta, naj eš e ispred akcenta
- konsonantski sustav
- konsonantske skupove
- slabljenje napetosti u finalnoj zoni sloga
- zamjenu finalnoga nastava noga *-m > -n*
- promjene konsonanata u rubnim zonama sloga
- konsonantske proteze i enklize
- metatezu, kontrakciju i disimilaciju
- suglasnik *-l* na kraju sloga
- prezent s okrnjenom i neokrnjenom osnovom * *gr d-/gr. (gren, greš...)*
- oblike osnove praslavenskog glagola **iti* s konsonantskim skupom *-jt* i prezentske s konsonantskim skupom *-jd* (pojti, dojti; pojde dojde)
- oblike prezentske osnove praslavenskoga glagola **mogti* s rotacizmom
- izostajanje sibirizacije
- oblik glagolskog pridjeva radnog **iditi*
- redukcije vokala
- zanijekane oblike prezenta glagola imati: *niman, ni* i glagola *biti – nis*.

Iz snimljenoga razgovora s obavjesnicima izdvojili smo jezi ne zna ajke koje nismo istraživali upitnikom, a to su: naglasni sustav, refleks jata te debilabijalizacija nastava nog *-m > -n* te fonološki i fonetski status fonema .

Obavjesnice:

Dinka Justini (ro ena 1934.)

Nada Simovi (ro ena 1962.)

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

4.1.FONOLOŠKE ZNAJKE

4.1.1. Zamjenica *a* (<*)

Kao osnovna oznaka za akavsko narje je zamjenica *a* se uzima kao prvi akavski kriterij jer se taj leksem javlja jedino u akavskom narjeju. Zbog karakteristične vokalizacije „šva“ u slabom položaju u dobrinjskom govoru može se reći da je ta upitno-odnosna zamjenica svojevrsan alijetet i u odnosu na ostale akavske govore (*o*: *e*: *a*:*ca*). No refleks zajedničkog sthrv. poluglasa (<**ь*, **ь*), kako napominje Snježana Hozjan u *Fonološkom prikazu mjesnog govora Krasa (reprezentatu dobrinjskog govornog tipa)*, uz kvantitetu na primjeru ove zamjenice ima u dobrinjskom govoru i leksičko-semantičku ulogu jer se u pojedinim situacijama poluglas reflektirao kao dugo *a*, pa uz *o* u sistemu funkcionira i *a*. (Hozjan, 1990: 51)

Kada se upotrebljava takav oblik zamjenice *a* tada govorimo o značenju neodređenosti, odnosno *a* = išta, nešto, što god:

UP:

Je a dobroga?

OG:

Ma ni, ki je prneso a. Soki put kad bi bi pasa bi mora ponutor i popit gemiš, žmuj vina bilo a.

Ona glavna obilježja te zamjenice – upitnost i odnosnost – ostvaruju se u njezinu obliku *o*, s kratkim *o* kao refleksom sthrv. „šva“:

a) upitnost (*o* = što, zašto)

značenje „što“:

UP:

o delaš? o ti je to?

OG:

o e ti donoska pir? o u ja za obed? Ma o e van te musta e?

zna enje „zašto“:

OG:

o, donoska samo gjedaš va to? Ja ne znan o njoj je bilo da ju je rasparala? o se ovako rano staje?

b) odnosnost (o = 'što'):

UP:

Se o ti srce želi.

OG:

Ne, ne, o ja znan pri meni ni bilo. A o u ti re . Osin to o su bi ju bili zeli i te se je znalo dva, tri puti ju zet. Recimo sada o muzika sope. A o moreš.

U govoru Dobrinja zamjenica *o* je prisutna i u neodre enim zamjenicama u ogledu govora *ogod* (*o+god*): *Ona bi mu bila ogod skuhala*, kao i rije i izvedene iz osnove *o* - (osnova upitno-odnosne zamjenice za „neživo“) kao što su:

- neodre ena zamjenica **ni* < *ni* (= 'nešto'): *Ni bin ti reko.* - „vlastita je unutarnja akavska inovacija“ (Lukeži , 2012: 228) gdje dolazi do ispadanja završnog slabog poluglasa
- neodre ena zamjenica *niš* (<*ni* = 'ništa'): *On se okrenu i niš ni reko meni ni ja njemu.* „inovacija koja je potvr ena i u kajkavskom kompleksu“ (Lukeži , 2012: 228).
- zamjenica *a* u genitivu poprima oblik *esa* (= 'ega'): *esa ni? esa, ši za makaruni?*

Isto tako zamjenica se ostvaruje i u prilozima, odnosno sraslicama prijedloga s akuzativom zamjenice *a*: *za* , *na* , *po* , *va* :

UP:

Za me pitaš? Na si to stavi? Po si šo va butigu? Pazi va se pa aš.

Prisutan je tako er i veznik *aš* (< zaš< za < za + a = 'jer') u OG:

Aš su imeli dva prstena i te prsteni nisu dobili h ere. Priden ja ku u, aš son bila zvona, priden ku u totu su tri kompiri. Moran se fugat aš je kasno.

4.2. Samoglasni ki inventar

Dobrinjski govor posjeduje petero lani monofonški vokalni sustav *a, e, i, o, u* te slogotvorni fonem *ʒ*; artikulacijski neosobit i blizak štokavskom standardu. Svaki od navedenih pet fonema može biti dug i kratak te naglašen i nenaglašen. Distribucija im je uglavnom slobodna, tj. svaki se može ostvariti u po etnom, središnjem i do etnom položaju rije i, ispred i iza bilo kojeg konsonanata.

Tab. 1. Samoglasni ki sustav dobrinjskog govora iz ogleđa govora:

		NAGLAŠENI	NENAGLAŠENI
	a	m t, tov r	d lat, kadag d
KRATKI	e	h re, vi rnja	njeg vo, jen
	i	cr ki, mam ca	pr vit, ist šo
	o	sob ta, p nica	t noc, kon ba
	u	mr, šk jice	umrl , muškî

		NAGLAŠENI	NENAGLAŠENI
	a	v nka, kunj do	d ž , d l
DUGI	e	ž nske, pedes t	zap dn , h d
	i	št rna, mušk	b v la, p t t
	o	s nce, pok jni	p met n, k k š
	u	p nta, maž rka	makar n , r k

4.2.1. Vokalizacija slabog šwa

Kriterij za određivanje pripadnosti mjesnih govora akavskom narječju, kojega su odredili Božidar Finka i Milan Moguš (1977: 99–104), samoglasnik *ki* je sustav krčkih govora, pa tako i dobrinjskoga govora na najvišem stupnju „akavosti“ te se odlikuje „tendencijom jake vokalnosti“ koja je prisutna u svim južnoslavenskim jezicima, ali je njezina modifikacija u akavskom narječju specifična i vrlo izrazita:

o < *o*⁶ (= 'što')

va < *v* (= 'u')

vavik < *v vĕk* (= 'uvijek')

vožgat < *v žgati* (= 'užgati')

zomi < *v z mi* (= 'uzmi')

kadi < *k dĕ* (= 'gdje')

katunja < *k tunja*⁷ (= 'dunja')

malin < *m lin* (= 'mlin')

Isg. *s monun* < *m noj* (= 'sa mnom').

Vokalizacija (u ovim primjerima) starohrvatskoga zajedničkog poluglasa u slaboj poziciji nije uvijek uvjetovana pravilima o distribuciji konsonanata u slogu. Starohrvatski se poluglas odražava kao svojevrsan alijetet u dobrinjskome govornom tipu u odnosu na ostale govorne modele i tipove na otoku Krku, pogotovo u akavštini.

Kontinuitet starohrvatskog „šwa“ u izvorno kratkom slogu ovdje je u pravilu vokal *o*⁸ uz neka odstupanja. Tako je refleks starohrv. poluglasa (< prsl. * , *) prva od nekoliko značajki razlikovnosti dobrinjskoga govora u odnosu na ostale krčke govore i općenito. Refleks *o* u kratkom slogu u velikoj većini slučajeva je kratko *o*:

OG: *o*, *vos*, *pos*, *pok*, *bo vi*, *vosrid*, *meštor*, *zvona*, *petok*, *kosno*, *otoc*, *donos*, *zomi*, *kosno*, *doska*, *monji*, *košnije*, *tonoc*, *donoska*, *kobla a*, *stokleno*, *donošnji*, *petok*.

⁶ Radi se o (nalašenom) poluglasu koji se nalazio u jakom položaju, stoga se vokalizirao – to nije stopio se je s nekim drugim samoglasnikom (Mandić, Pliško, 2011: 29) – u ovom slučaju sa samoglasnikom *o*.

⁷ Riječ potječe iz romanskog jezika (lat. *cydonia*, tal. *cotogno*). Ovdje se poluglas, za razliku od štokavskog *dunja*, vokalizirao (**gdunja* < **k dunja*).

⁸ U ostalim govornim tipovima arhaično-konzervativnog modela, u omišaljском i vrbničkom govornom tipu na Krku govorimo o vokalu *e*.

Ponekad se ne radi refleksu starohrvatskog poluglasa (< prsl. * , *) jer se poluglas umetnuo naknadno, npr.:

UP: *ogonj* (*ogn), *sedon* (*sedm), *vetor* (*v tr), *oson* (*osm).

Vokal *o* duži se pred sonantom u zatvorenom slogu ili suglasni kih skupina na granici morfema kojoj je sonant prvi lan:

OG: *nijedon*, *vridon*, *dobor*, *blagdon*, *jedon*, *nutor*, *toncat*, *von*, *mokor*, *son*, *žaloston*, *poton*, *tonka* (= 'tanka'), *ogonj*, *vetor*.

Sporadi no se poluglas u kratkom slogu reflektira kao dugo *a*:
va, *vavik*, *lažljivoc*, *lagat*, *maša*, *malin*, *kadi*.

Zbog svoje dužine starohrvatski je poluglas u dobrinjskom govoru prešao u dugo *a* u genitivu plurala imenica muškog i ženskog roda s konsonantskom skupinom na završetku osnove:

sestar, *dosak*, *aval* (N sg. *avol* = 'avao'), *enac* (N sg. *enoc* = 'uš'), *polak* (N sg. *polka* = 'vrsta plesa').

Dugo *a* ostvareno je tako er u još nekolicine leksema s poluglasom u izvorno dugom slogu: *stablo*, *dan* (ali *donos*, *blagdon*), *laž*.

4.2.2. Refleks v > u/va

Prijedlog v (kao samostalan prijedlog i u složenicama) ostvaruje se u nekoliko varijanti:

a) v > va

- u izgovornim cjelinama pred šumnim suglasnicima i sonantima *j, m, ŋ (nj)*:

OG:

Va Malinu smo imeli vi eru. Skoro svaki muški je šo va školu. Va domih se je najviše pirovalo. Kolet mi je dešvala, aš ga nosivala va nošnji. Va ku i su dica. To je bilo va svih bojah. o, samo gjedaš va to? Naša mamica je imela dvi netjakinje va Taliji. Kad je mamica umrla ja son hodela va prvi razred. Gjedan ja va njega, morda e me ujist. On je osta va etrton razredu. Govorelo se je da su ih hitali va jamu. Kada bi ona rekla da remo na Goru kako da remo va Zagreb. Ona bi šla Poje va butigu.

- u leksemima va (<v +), vavik (<v + včk):

OG:

Ja son hodela vaviki sama. Jena je bila vaviki tužna. Isto bin vavik bila šla i ko jenoj i ko drugoj. Vavik san ju Milena zvala. Ne znan va u ti dat bonboni.

b) v > vo kao prefiks u morfološkim toni kim rije ima:

OG:

Toj ženskoj je pala proteza vosrid place. Vosrid dvora su dica. Jutro je Vozon. Vozonski ponedijok.

c) v > v

- u izgovornim cjelinama pred sonantima *r, l, v, n* i samoglasnicima:

OG:

On je šo delat v Riku na nagovor od matere. To mi je vnuka. Robu smo još prodavali v Resiku.

d) v > u

- u leksikaliziranim strukturama:

OG:

umisit testo (<v + mēšiti) uvik (< vavik <v včĕk)

- uz genitiv u zna enju mjesta:

OG:

Kada je bi rat smo imeli u Želki Piturice u noni školu. Otoc je dela va Košjuni u fratri. Mi smo u njih znali kantat.

e) v > Ø

- uz akuzativ i genitiv u funkciji priložne oznake mjesta:

OG:

Kako da ren Meriki. Si su hodeli Grad školu. Ren ku u. Drugi su hodeli Poje školu.

4.2.3. Refleks jata ě

Praslavenski fonem jat (ě) je kroz stolje a prošao razli ite preinake.⁹ Moguš je napomenuo kako se refleks starog jata ě ponašao isto kao i refleks fonema odnosno i jedan i drugi su se iza palatala znali realizirati kao *a*, no nestabilna artikulacija ě po elu se prilago avati i suglasnicima iza njega te se ovisno o na inu izgovora (bio on mek ili tvrd) realizirao kao *e* i *i*, na zapadu i sjeverozapadu, te kao *e* i *je* na istoku i jugoistoku (Moguš, 1977: 37). Razli ita je artikulacija ostavila trag i na akavcima, pa tako razlikujemo reflekse: *e*, *je*, *i-e* i *i* razli ito geografski rasprostranjene.

Refleks *i-e* zaintrigirao je strane istraživa e L. Jakubinskog i K. H. Meyera koji su tu pojavu „objasnili zakonitoš u, a ne slu ajnoš u“. Istraživaju i su došli do razli itih zaključaka te osmislili sljede e pravilo:

a) „Ekavski odraz:

* + d / t / n / r / l / s / z / + a / o / u / y / / = e (uz nadopunu i ě ispred st / zd)

b) Ikavski odraz:

+ d / t / n / r / l / s / z + ostali samoglasnici = i
+ bilo koji suglasnik + bilo koji samoglasnik = i.“ (Meyer, 1996: 40)

Dobrinjski govor kao i ostali kr ki govori ima ikavsko-ekavski refleks jata ě koji slijedi pravilo Jakubinskog i Meyera, a koje odre uje pozicije i fonološko okruenje jata u vrijeme zamjene. Ikavsko-ekavski refleks jata odražava se u osnovama rije i dok je u gramati kim morfemima, kao i na kraju rije i refleks ikavski.

⁹ Do prijelaza vjerojatno dolazi u prahrvatskome razdoblju (razdoblje izme u 5. i 11. stolje a) gdje dolazi do preoblike fonološkog sustava praslavenskoga jezika i gdje se uspostavljaju komponente novoga jezi noga sustava (Lukeži , Turk, 1998: 25).

Ekavski ostvaraj u polaznim oblicima rije i pronalazimo u primjerima iz OG:

- ispred /t/: *vetor, leto, peteha, retko,*

- ispred /d/: *obed, suseda, sosed, zapoveda, beseda, sreda, sledovanje*

- ispred /n/: *stenah, koreni, koleno, seno, len, celo*

- ispred /l/: *zdelo, delo, belo, telo, del,*

gl. pridjev radni sva tri roda: *ote, otela, otelo, vide, videla, videlo, vole, volela, volelo, bole, bolela, bolelo, živeli, živele, side, sidela, sidelo*

- ispred /r/: *vera, mera, verovat*

- ispred /s/ i /st/: *mesto, testo, nevesta, umesto, Brestova*

- ispred /z/ i /zd/: *zvezda, Zvezdana, železo.*

Ikavski ostvaraj pronalazimo u primjerima iz OG:

1. > i u osnovama rije i

a) pravilo glasi: ako je iza jata suglasnik t, d, l, n, s, z i iza njega samoglasnik prednjeg niza, no pojavljuje se izuzetak:

- u imenicijama, pridjevima, prilozima: *vridon, dite, miron, misec, sprida, vosrid,*

- u gl. pridj. rad. u svima trima rodovima: *dili, dililo < dilila, dilile, misi-mislila-misilo, ji-jila-jilo, sidi/side-sidela/sidila-sidelo/sidilo*

- u infinitivu glagola: *mirit, hodit, mislit, umrit, živit, mlist (*mlěsti)*

- prezent glagola: *jin-jiš-ji*¹⁰

b) ispred suglasni kih skupina bez obzira na samoglasnik ispred njih:

- ispred /k/: *ovik, sikira, mliko, sikli*

- ispred /g/: *snig,*

- ispred /h/: *smihi, mih, grih*

- ispred /b/: *potriba*

- ispred /p/: *lipa, Stipanja, slip*

- ispred /m/: *brime, vrime, ciment, nevrime*

- ispred /v/: *divojka, polivat*

¹⁰ Iza navedenih suglasnika javlja se samoglasnik stražnjeg niza što bi trebalo rezultirati ekavskim refleksom jata, no do takve pojave ne dolazi zbog analogije prema oblicima gdje je druga iji nastavak kao što su: *vridni, dilili, misili.*

- ispred /j/: *postija*
- ispred /š/: *rišnja*
- ispred /ž/: *mriža*
- ispred / /: *sri a*

2. > i u gramati kim morfemima:

a) u imenicama:

- Dsg. ž. r. (-ě > - i): *sestri, teti, ženi*
- Lsg. sva tri roda: *na smeti, na Brestovi, na konobi, na Dobrinjštini, na Ogreni, va Poji, na franži, na Hlapi, na Gostinjci, na pol puti, va drmunih, na ple ih, va vrtih*
- Lpl. m. i ž. r. (-ěh > -i): *po letih, va drmunih, po selih, va vrtih.*

Iako ih ve ina literatura navodi kao pravilo, iste primjere možemo prona i i u govorima s jekavskim odrazom te je važno napomenuti kako se ne može sa sigurnoš u znati je li navedno to no.

b) u komparativima pridjeva (-ěji¹¹ > - iji): *stariji, glavniji, topliji, ovjeniji, rniji*

3. > i na apsolutnom kraju rije i:

- u prilozima: *gori, doli, kadi, ondi, nutri (nutor), ovd*
- u brojeva: *dvi, obi.*

U dobrinjskom govoru možemo prona i i hiperikavizam u obliku leksema: *vi era, vi eroska, vi ernja.*

Isto tako govor poznaje i staru zamjenu karakteristi nu za akavske govore:

- prijeglas *ě > a* iza palatala: *njazlo, prama.*

¹¹ Zapravo se radi o odrazu *y* ili *i*, a ne *jata* (u nekim se govorima prikazuje uobliku *jata*), no to je analogija prema zamjenicama.

4.2.4. Reflek vokala

U govorima arhai no-konzervativnog modela kakav je i sam dobrinjski govor starojezi ni samoglasnik *i* ima dvojaku zamjenu: $e >$ iza nepalatalnih suglasnika i $a >$ iza palatalnih suglasnika. „Potonji je odraz vrlo stara još praslavenska pojava, dok je još u sustavu postojao fonem *i*. Pojava je nastala još u za ecima akavštine i pokazuje njezinu genetsku individualnost. akavska zna ajka prijelaza po formuli: $j, \text{ } , \text{ } \check{z} + > ja, a, \check{z}a$ “ (Lukeži , Turk, 1998: 40).

Navedena akavska odlika samo je djelomice o uvana u samo dvama primjerima: *jašmik* (< *ja mik* > *j myk* = 'je menac, apces na gornjem ili donjem rubu o ne vje e koji ukazuje na infekciju o ne žlijezde', za oznaku je ma upotrebljava se leksem *ozimoc*) i u *zajik* (< *jazik* < *j zyka*) dok je u svim ostalim primjerima (i iza palatala i nepalatala) fonem prešao u *e*:

UP:

Prije son pismo. (= 'Primio sam pismo.') – *prijet* (< *prij ti*)

Posal vavik rabi po et. (= 'Posao uvijek treba po eti.') – *po et* (*po ti*)

Žejon son. (= 'Žedan sam.') – *žet* (< *ž ti*)

Iman pet let. (= 'Imam pet godina.') – *pet* (< *p t*), *let* (< *l t*)

Volin meso. (= 'Volim meso.') – *meso* (< *m so*)

4.2.5. Refleks slogotvornog /²/

Refleks slogotvornog /²/ u dobrinjskom govoru ostvario se kao vokal *o* tj. govori se o specifičnom ostvaraju u odnosu na ve inu akavskih govora gdje je prvotni ostvaraj vjerojatno bio sekvenicja *ol* koja se je prema Turk i Lukeži razrješavala na etiri na ina:

- „redukcijom poluglasa i zadržavanjem samo slogotvornog likvida
- zamjenom poluglasa odgovarajućim poluglasom prema modelim tipičnim za pojedine skupine govora (e / o) uz zadržavanje likvida
- išezavanjem likvida uz tipičan refleks pluglasa i konačno
- refleksom sa samoglasnikom *u*“ (Lukeži , Turk, 1998: 38).

¹² Izgubljenog u 13. stoljeću, danas se u hrvatskom jeziku odrazilo kao u.

U govoru Dobrinja zabilježeni su sljedeći primjeri:

OG:

- ɨ > o: *jabok, pono, mo in, obo en, ponica, sonce, žoto, dogo, toku, vona, pon, mozen, to en, vo en, soza.*

4.2.6. Refleks slogotvornog *r*

Marija Turk navodi kako se slogotvorno *r* u arhaično-konzervativnom modelu ostvaruje:

- „s popratnim samoglasnikom *e* (prisutno je u omišaljском i vrbničkom govoru)
- s popratnim poluglasom (prisutno je u omišaljском govoru)
- bez popratnog samoglasnika“ (Lukežič, Turk: 1998: 37).

Staro slogotvorno *r* se u dobrinjskom govoru reflektiralo bez popratnog vokala *r* > Ør te se ostvaruje u početnoj, središnjoj i dočetnoj poziciji:

OG: *prst, trsi, drvo, brzo, trdo, držat, r ok, etrtok, rv, umr, umrla, opr, tr.*

4.2.7. Prijedlozi *k* i *s*

Prijedlog *k* često ima dvojak ostvaraj *k* > *ko*, *k*.

Ostvaruje se s popratnim vokalom *o* uobičajenim refleksom za dobrinjski govor bez obzira na to započinje li sljedeća riječ na *k* ili *g*:

OG:

*Prišla je s ocen **ko** ponici i tASTU.*

*Ja bin bila isto šla i **ko** jednoj i **ko** drugoj.*

*A po mliko **ko** Pepici ki e po ?*

*Hodi po žmuj vodi **ko** Zori.*

*V Riku smo šli samo **ko** dohtoru.*

*Remo **ko** Gordani.*

Struktura *s* kao odraz starojezi ne sekvenicije *s* i *s* ostvaruje se kao prijedlog i kao prefiks, a u govorima arhai no konzervativnog modela kao što je dobrinjski govor nailazimo na nekoliko evolutivnih ina ica:

a) *s* > *so*

OG:

Okrenu se je so celin telon. (= 'Okrenuo se s cijelim tijelom.')

Hodeli smo so štafetun. (= 'Išli smo sa štafetom.')

Hodela je so barkun na Crikvenicu. (= 'Išla s brodom u Crikvenicu.')

Toncalo bi se so roditeljima. (= 'Plesalo bi se s roditeljima.')

Šla je Vrbnik so rišnjan. (= 'Išla je u Vrbnik s trešnjama.')

b) *s* > *zo* ispred frikativa *s*, *š*, *z* i *ž*

OG:

Prišo je zo školi. (= 'Došao je iz škole.')

Domišjan se pokojnoga staroga zo Županj. (= 'Sje am se pokojnoga djeda iz Županja.')

To mi je dala mamica zo Solin. (= 'To mi je dala nona iz Solina.')

Ona mi je obe ala zošit ga e. (= 'Ona mi je obe ala sašiti hla e')

Zgrizo ga je zo zubi. (= 'Izgrizao ga je zubima.')

c) *s* > *z* i pozicijski uvjetovane ina ice *s*, *š*, *ž*

UP:

Nosit s ku e. (= 'Nositi iz ku e.')

Vino s konobi. (= 'Vino iz konobe.')

Soza z oka. (= 'Suza iz oka.')

Mladi s klobukom. (= 'Mladi sa šeširoom.')

Prišla s Poli. (= 'Došla je iz Pule.')

Tuga z njega re von. (= 'Tuga iz njega ide van.')

Prišo je z Riki. (= 'Došao je iz Rijeke.')

Remo z Grada. (= 'Idemo iz Grada (Dobrinja).')

Prišo je z Merik. (= 'Došao je iz Amerike.')

Zgubi son šoldi. (= 'Izgubio sam novac.')

Zlome je kruh. (= 'Izlomio je kruh.')

Spone son obe anje. ('Ispunio sam obe anje.')

Ren š njin v Riku. (= 'Idem s njim u Rijeku.')

Hodi š njun po vodu. (= 'Idi s njom po vodu.')

U dobrinjskom je govoru prijedlog *k d* ovjeren u ovim oblicima:

UP:

Kaj si bi? (= 'Gdje si bio?')

Kaj je to? (= 'Gdje je to?')

*Ren tamo **kadi** mi je boje.* (= 'Idem tamo gdje mi je bolje.')

***Nigdire** ni tako dobro.* (= 'Nigdje nije tako dobro.')

***Sogdi** je neba.* (= 'Svugdje ima neba.')

4.3. Akcentuacija

U prouavanju nekoga mjesnoga govora i njegovih eventualnih jezičkih promjena najbolji je pokazatelj trenutnoga jezičkog stanja zasigurno akcentuacija.

4.3.1. Inventar

Kada govorimo o prozodijskom sustavu starina koga govora arhaično-konzervativnog modela (kojem pripada dobrinjski govor) razlikujemo tri prozodijske jedinice:

- naglasak (kratki silazni i dugi silazni)
- dužinu (prednaglasnu i zanaglasnu)
- krajinu (prednaglasnu i zanaglasnu)

Navedeni se prozodijski inventar odnosi na pet vokala, naglašeni je slog uvijek silazan dok je slogotvorno *g*, bilo ono naglašeno ili nenaglašeno, uvijek kratko.

Raspodjela inventara naoko je slobodna, a naglasak može stajati bilo gdje u riječi (neovisno o dužini). Dužina može biti zanaglasna, obično je jedna te nije bitno koliko je udaljena od naglašenoga sloga, najčešće je prednaglasna dužina odmah ispred naglaska.

U starinama govora arhaično-konzervativnog modela, pa tako i dobrinjskoga govora prema M. Turk djeluju dvije opreke:

- „opreka po silini (naglašenost/nenaglašenost) postoji i me u dugim i kratkim samoglasnicima
- opreka po kvantiteti (dužina/krajinu) postoji između u naglašenih i između u nenaglašenih samoglasnika“ (Lukežić, Turk, 1998: 50).

Opreka po intonaciji (silaznost/uzlaznost) nije ostvariva kao razlikovno obilježje, ali su naglašeni slogovi u pravilu silazni.

4.3.2. Distribucija

Kao što smo prije naveli raspodjela svih četiriju prozodijskih jedinica u dobrinjskom je govoru slobodna.

Iz ogleđa govora primjećujemo da se kratki akcent ostvaruje se na:

a) po etnom slogu:

l ta, šk jice, v t, m t, mr, br t, b ve, joc, p nica, p sten, dv , h re, sl ba, p metin, d va, v viki, M riki, šk tulica, na, (s) n mi, m štrica, sm la, p š at, fnila, p lela, j na, p saj, p pa, pr vit, n ki, n nka, da, d lat, v je, cr ki, m nji, m rete, g vori, d kla, k šnije, kolo, h tili, šk da, n šnja, j gra ke, t noc, p šneli

b) središnjem slogu:

vol li, bes da, udr la, bol lo, zabor vit, jed no, ov k, sirom šon, sik ra, pok jni ot c, gan li, nev sta, (so) sin n, tov r, im la, must e, ot la, sid la, nac tat, et toga, stolar ja, lež li, oštar ja, r ki, vi rnja, pit lo, ovj na, kaf na, arm nika, sob ta, mam ca, fam ja, don šnji, ist šo, zel no, pit la, cr ki, njeg vo, vi ra, žen li

c) do etnom slogu:

postol, priš, umrl, moj, on, govor, pust t, bil, dobr, men, sam, on, jedn, muž, umrl, bil, mornar, peteh, dal, igr t, ov k, drht t, dobr, rekl, krug, (ne) vaj, pas t, ondr t, rek, ukr st, pust t, on, obo en, og d, (na) pir, sad, opr t, ond, dic, tak, nism, prašč, tet, hod, sestr, prnesl, jadrn, ob d, mogl, komin, pe en,

Dugi se akcent ostvaruje na:

a) po etnom slogu:

j di, št rna, p l, v nka, m la, st ri (= djed), p rtila, s nce, ž to, m re, z hodi, p rtili, r mo, p ti, t žila, n, n tor, vr me, m rda, p nta (Š la), š ldi, z li, ž nske, d mih, n jprve, p lka, g ri, b li, b jah, T lija, dv jset, kn dli, n gda.

b) središnjem slogu:

dop dne, dom šjan, zap dne, (u) n ni, kom diju, tonc valo, žurn da, balat run, maž rka, kunj do, kot gu, og nj, mar ndi, kaštr lica, Dol nje (Hl p), Žest loc, pok jni, ov da, vi rnja.

c) do etnom slogu:

mešt r, ot , mušk , im , štaj n, par n, sedondes t, kor l, peruž n, kom n, pedes t, Suž n, (zo) Žup nj, priš , s oc n, stol n, jutr n, ov , nezn n, govor n, razum n.

Zanaglasna se duljina ostvaruje iza:

a) kratkog akcenta:

m ter n, br n, h d , sp , M rk, spr v, kobl h, S l n, gj d , k h n, r b , d b r, ž n , k k š, k šn t, dr g, Hl p , Žuap nj h, st v, p met n, gov r, h d , S lin h, n pr d, gj d n, v d n, d l , v vik , p nav r, n pr d, t p n, d ž , v l n, n kn, p met n, ut n, k h, n kak ve, v t r, t b n

b) dugog akcenta:

d m h, k p š, vr t , š rl c, kn dl c, b b n, b rk n.

Prednaglasna se duljina ostvaruje ispred:

a) kratkog akcenta:

(v) *R k* , *v n* , *p dn* , (v) *R s ku*, *tr js et to*, *s pl* , *makar n*, *p t k*, *nag nj t*, *zd l* , *Kl n ce*,
kj la, *pr vj la*, *s kak voga*, *n s* , *s m* , *b v la*, *p t t*, *p l* , *pozdr vj t*, *t t* , *v j t*, *r k*

b) dugog akcenta:

zapov d , *j zd* , *zap dn* .

4.3.3. Akcenatski razvoj

Marija Turk u knjizi *Govori otoka Krka* smatra kako dolazi do evolutivnog pomaka akcentuacije te da najstariji akcenatski tro lani inventar, s prednaglasnim i zanaglasnim duljinama i s obzirom na staro akcenatsko mjesto starosjedila ke govore arhai no-konzervativnog tipa, karakterizira nekoliko imbenika:

1. „gubljenje starohrvatskog akuta
2. uvanje starog akcenatskog mjesta
3. uvanje zanaglasnih i prednaglasnih duljina
4. neocirkumfleks
5. sporadi ne pojave metatonije, dezoksinoteze (premještanje naglasaka s posljednjeg sloga na prethodni) i prebacivanja siline na proklitiku“ (Lukeži ,Turk, 1998 53).

4.3.4. Neocirkumfleks

U dobrinjskom govoru dolazi do izražaja duljenje kratkoga naglasaka (neocirkumfleks)¹³ i to samo u prezentu glagola:

UP:

s st – s de

t - je

p st – p de

l - l gne.

Objašnjenje za neocirkumfleks dao je Mate Kapovi u svome radu *Razvoj hrvatske akcentucije*: „U sln., kajk. i s ak. se na mjestu staroga akuta u nekim položajima razvio neocirkumfleks (koji ima jednak odraz kao i »obi ni« cirkumfleks, ali naglasak s njega ne preskače na prednaglasnicu, usp. hrv. *òd vr n*) Tradicionalno se smatra da neocirkumfleks nastaje od akuta prije zanaglasne duljine (usp. sln. *g vran* i hrv. *g vr n*), no to je u nekim sluajevima sporno“ (Kapovi , 2008: 21–22).

Isto tako navod kako je podrijetlo neocirkumfleksa nepoznato, a u slovenskom i kajkavskom postoje mnoge razlike, a koje se tiču razvitka neocirkumfleksa u pojedinim kategorijama.

4.3.5. (Neo)akut

M. Hraste, B. Finka i M. Moguš mišljenja su da se općenito u govorima kvarnerskog otočja funkcionira dvočlani akcenatski sustav, uspostavljen prijelazom tzv. kajkavskog akuta u dugosilazni naglasak.

U dobrinjskom govoru možemo potvrditi kako u neutralnome iskazu govornika i u samostalno izgovorenim riječima ima akut izostaje, a na njegovom mjestu uvijek dolazi silazni naglasak.

¹³ Tzv. sjeverno kajkavska metatonija.

OG:

u imenica: *cr kva* (< *cr kva*), *luz r* (< *luzār*), *žm j* (< *žm j*), *dv r* (< *dvōr*), *div jka* (< *divōjka*), *p lka* (< *pōlka*), *s nce* (< *sōnce*)

u pridjeva: *ml di* (< *mlādi*), *dom i* (< *domā i*)

u brojeva: *dv jset* (< *dvājset*), *tr jset* (< *tr jset*)

u glagola: *pr de* (< *pr de*), *h j* (< *hōj*).

Ako govorimo o afektivnom obojenom govoru moguće je da se pojavi akut upravo na onim mjestima i u onim kategorijama u kojima mu je i mjesto, osim na apsolutnom kraju iskaza gdje je promjena uzlaznosti u silaznosti obvezna zbog silaznosti rečenične intonacije.

Dobrinjski govor, možemo zaključiti, pripada starijem dvoakcenatskom sustavu¹⁴. Njegova arhaičnost očituje se u starome mjestu naglaska i dobro očuvanim prednaglasnim i zanaglasnim duljinama. Evolutivni se pomak odnosi na prijelaz (neo)akuta u dugosilazni naglasak.

4.4. Zatvaranje kratkoga vokala *o* izvan akcenta, naj eš e ispred akcenta

Navedena jezična osobitost različitije je dispanzirana u svim idiomima hrvatskoga jezika gdje dolazi do zatvaranja kratkoga vokala *o* < *u* ispred akcenta: **onaj, ona, ono, onoga, ovaj, (pokazna zamjenica)... unaj, una, uno, unega, uvaj.**

Prilikom istraživanja dobrinjskog govora dolazimo do rezultata kako navedena jezična osobitost u dobrinjskom govoru izostaje te se pokazne zamjenice (navedene u upitniku) kao i neke imenice i glagoli ostvaruju ovako:

UP:

onajsti, onajsta, onajsto (= 'onaj, ona, ono')

onoga, onimi (= 'onoga, onima')

¹⁴ Akcenatska klasifikacija opisana je prema M. Mogušu (1967: 130).

ovajsti, ovajsta ovojsto (= 'ovaj, ova, ovo')

ovoga, ovin (= 'ovoga, ovima')

ostat (= 'ostati')

oprostit (= 'oprostiti')

obe a, obe ala, obe alo (= 'obe ao, obe ala, obe alo')

otoc (= 'otac')

onako

ognjiš e (= 'ognjište')

ovdi (= 'ovdje').

5. KONSONANTIZAM

5.1. Inventar i distribucija

Suglasni ki sustav dobrinjskog govora razlikuje 22 fonema koje prikazuje tablica razvrstane prema njihovim artikulacijskim i akustičkim svojstvima:

SUGLASNIK	OKLUZIV			FRIKATIV				AFRIKATA	SONANT							
ZVU NI	b	d	g		z	ž										
BEZVU NI	p	t	k		s	š	h	f	c							
NEUTRALNI											m	n	ń	v	r	j l

U dobrinjskome govoru, kao i u većini italijanskih govora, izostaje fonem (dž) i ž () te naknadno fonem (lj) te se ti fonemi stapaju s drugim fonemima.

a) Fonem (dž) zamijenjen je fonemom ž u riječi:

žep, svedožba.

b) Fonem ž (), ujedno i predstavnik refleksa skupine *dž > j u dobrinjskom je govoru ostvaren kao fonem j, ostvaruje se na primjerima:

mlaji (= 'mla i'), saje (= 'a a'), rojen (= 'ro en'), žaja (= 'že a').

Leksemi posuđeni iz romanskih jezika kao što su: *jaketa* (= tal. *giacchetta*), *jušto* (= tal. *giusto*), *Jovana* (= tal. *Giovanna*) lako nas mogu navesti da se radi o refleksu skupine *dž > j, no romanski jezici nisu poznavali tu skupinu te se tako može reći da standardni talijanski fonem odgovara fonemu j.

c) Prvotni prajezi ni, a dijelom i sekundarni starojezi ni fonem (lj) je supstituiran fonemima *j i l*

- > *j*:

- u etimološkoj poziciji: *ešoj* (= 'ešalj'), *kašoj* (= 'kašalj'), *košuja* (esto se za ovaj primjer upotrebljava i leksem stomanja), *kraj*, *nedija*, *Poje*, *vajat*, *vaje* (= 'odmah'), i sl.
- u poziciji epentezom stvorenoga fonema / / b j, p j, m j, v j > bj, pj, mj, vj u primjerima: *dibji* (= 'divlji'), *debji* (= 'deblji'), *pjuvala* (= 'pljuvala'), *zemja* (= 'zemlja'), *pirovjani* (= 'pirovljani'), *stavjali* (= 'stavljali'), *popravjali* (= 'popravljali'), *pravja* (= 'pri ao, ispri ao pri u'), *pozdravjat* (= 'pozdravljati')
- u skupu *kl, gl > klj, glj > kj, gj* u primjerima: *kje ala* (= 'kle ala'), *zakju ivali* (= 'zaklju ivali'), *kjet* (= 'kleti nekoga, psovati'), *gjedan* (= 'gledam'), *pogjedala* (= 'pogledala'), *gjedaš* (= 'gledaš').

U primjeru kao što je *vese e* jotovanje l+j nije provedeno pa se i ne javlja fonem *lj* nego je izgovor jedinica *l i j* nesliven.

Osim navedenog unutar dobrinjskog govora ostvaruje se i konsonant kao tipi na akavska umekšana varijanta, sliveni glas .¹⁵ Ostvaruje se kao kontinuant primarne i sekundarne skupine *tj i t j* u primljenicama na mjestu izvorno mekog suglasnika /*k*/:

OG:

- < *tj*: *ku a, ga e, eš, jizde, smu en, po, u*
- < *təj*: *tre i, bra a,*
- < **kt+i, e*: *no, postri, re, h ere*
- primljenice: *apat, akulat, za akulali.*

¹⁵ „Kod akavskog vrh jezika se upire u donje alveole ne dodiruju i donje zube. Mjesto dodira jezika s nepcem je gotovo palatalno. U tvorbi okluzije i tjesnaca u estvuje srednji dio jezika. Neznatno je slabija zra na struja i još labavija op a artikulacija“ (Moguš, 1977: 65).

5.1.1. Refleks jotirane skupine *d_l

U dobrinjskome govoru je refleks jotirane skupine *d_l fonem *j* - *j* < *d_l:

UP:

tuji, tuja, tujina (= 'tu i, tu a, tu ina')

grajanski, grajanka, grajanin (= 'gra anski, gra anka, gra anin', uz imenicu *gra anin* množina *gra ani* ostvaruju se u dobrinjskom govoru kao *judi*)

tvrji, tvrja (= 'tvr i, tvr a')

mej (= 'me u'), *meju* (= 'izme u'), *meja* (= 'me a')

slaji, slaja, glaji (= 'sla i, sla a, gla i')

rojenje (= 'ro enje').

Primjeri kao što su *netjak* (= 'ne ak') i *netjakinja* (= 'ne akinja') nije došlo do prijelaza *təj* > , ve se ta skupina izgovara nesliveno: *tj*.

Sonant u dobrinjskom govoru sliveni je glas i izgovara se uvijek jednako iako je razli itoga porijekla:

OG:

- / / < n j: *naslanjat, monji, njegov, njega, ogon, j zelenje*

- Ø - < g < gn-: *njazlo, njilo, njavit*.

U leksemima *anjel* i *evanjeli* izgovor je nesliven: *nj*

Ispred afrikata se depalatalizira: *janca* (N sg. *janoc*), *jan i*, *Dobrinoc* (= stanovnik Dobrinja), *Gostin ar* (= stanovnik Gosinjca).

5.1.2. Rezultat jotovanih konsonantskih skupina *ski, *stj > š

UP:

a)

ognjiš e (= 'ognjište'), *š ucat* (= 'štucati'), *š ipat* (= 'štupati'), *kliš a* (= 'kliješta'), *š ap* (= 'štap'), *natoš e* (= 'natašte'), *uš ipnut* (= 'uštipnuti'), *dvoriš e* (= 'dvorište').

b) prezent glagola:

UP:

iskati (= 'iskati'): *iš en, iš eš, iš e, iš emo, iš ete, iš u*

stiskati (= 'stiskati'): *stiš en, stiš eš, stiš e, stiš emo, stiš ete, stiš u*

prezent glagola šušhati (šuškati) ostvaruje se: *šuškan, šuškaš, šuška, šuškamo, šuškate, šuškaju*

Iako se daje zaklju iti da dobrinjskom govornom tipu nije poznata skupina *stj > št to ne zna i da ga dobrinjski govor ne poznaje, skup št ostvaruje se kroz primjere:

OG:

- *pošten, poštenje, poštovati* (< *po ten*) – od starog skupa *t*

- *štajon* (= 'godišnje doba'), *štorija* (= 'pri a, pripovijest'), *štramac* (= 'madrac'), *štufa* (= 'umorna, zasi ena'), *štumin* (= 'želudac') – od skupa *st* u posu enicama.

5.1.3. Konsonantske skupine *zgi, *zdj > ž, žj ostvaruju se u primjerima:

*zdj > ž, žj:

UP:

Donos pada dož. (= 'Danas pada kiša.')

Donos dožji. (= 'Danas kiši.')

Dva miseca ni dožja. (= 'Ve dva mjeseca nema kiše.')

*zgi:

UP:

Va glavi su možni. (= 'U glavi je mozak.')

5.1.4. Starija konsonantska skupina * r

U dobrinjskom govoru ostvaruje se:

UP:

Ova sir je rvljiv. (= 'Ovaj sir je crvljiv.')

rn je koti ugjev. (= 'Crn je kao ugljen.')

rnije ne more bit. (= 'Crnje ne može biti.')

r ok r i. (= 'Cvr ak cvr i.')

Ovo su svinjske riva. (= 'Ovo su svinjska crijeva.')

Va jaboku je rv. (= 'U jabuci je crv/crvi .')

Kao što vidimo iz primjera dobrinjski govor uva navedenu konsonantsku skupinu osim u primjeru: *Zemja ovjenica* (= 'Zemlja crvenica') - gdje upotrebljava svoj znakoviti poluglas.

Osim starih konsonantskih skupina u dobrinjskom govoru ostvaruju se i još neke skupine značajne za prikaz njegove fonologije i fonoloških promjena:

fonem lj > j ostvaruje se u primjerima:

OG:

judi (= 'ljudi')

jubav (= 'ljubav')

prokjet (= 'proklet')

pjuvati (= 'pljuvati')

kjuka (= 'kvaka')

zemja (= 'zemlja')

roditeji (= 'roditelji')

pirovjani (= 'pirovljani/svatovi').

5.2. Slabljenje napetosti u finalnoj zoni sloga

Jedna je od karakteristika akavskoga narječa slabljenje šumnika na do etku zatvorena sloga. „Ako iza posljednjeg ili jedinog vokala slijede dva završna konsonanta koji pripadaju istom stupnju napetosti, reducira se onaj konsonant koji je dalje od vokala.

Budu i da konsonanti završnog skupa *-st* u primjerima kao *milost*, *žalost*, *radost*, *jedanajst* (sic!) pripadaju istom stupnju napetosti (oba bezvuha), slabi napetost daljeg vokala sve do te mjere da se može izgubiti. Zato se govori *milos*, *žalos*, *rados*, *jedanajs* i sl.“ (Moguš, 1977: 86–87).

Iako je navedena kao karakteristika akavskoga narječa, ova jezična značajka u dobrinjskom govoru postaje specifičnost gdje do slabljenja napetosti u finalnoj zoni sloga uopće ne dolazi, a ogleda se u primjerima:

UP:

Ni te nigdire. (= 'Nema te nigdje.')

On ima dvajset let. (= 'On ima dvadeset godina.')

Ona ima trejset ovac. (= 'Ona ima trideset ovaca.')

Ivan ima petnajst let. (= 'Ivan ima petnaest godina.')

5.2.1. Neprava konsonantska skupina *ht*

U dobrinjskom govoru dolazi do slabljenja nepravne konsonantske skupine *ht* u obliku imenice *k i > h i*:

UP:

To je moja h i. (= 'To je moja k i.')

Niman h ere (= 'Nemam k eri.')

Dajen h eri. (= 'Dajen k eri.')

Moje su h ere najboje. (= 'Moje su k eri najbolje.')

Niman h eri za ženidbu. (= 'Nemam k eri za udaju.')

Si lipo govore o mojin h eran. (= 'Svi lijepo govore o mojim k erima.')

Soku nediju ren va crkvu so svojin h eran. (= 'Svaku nedjelju idem u crkvu sa svojim k erima.')

OG:

... aš su imeli dva prstena i te prstenini nisu dobili h ere, jer ta moj pokojni stari je ime dva sina i dvi h ere. (= 'Jer su imali dva prstena i ti prsteni nisu dobile k eri, jer je taj moj pokojni djed imao dva sina i dvije k eri.')

Jedanput bi bi kod moje matere i oca, drugi put kod druge h ere na Solinah. (= 'Jednom bi bio kod moje majke i oca, drugi put kod druge k eri u Solinama.')

5.3. Zamjena finalnog nastava nog -m > -n

Prijelaz finalnog nastava nog -m u -n poznat je u akavskim dijalektološkim krugovima veoma dugo. Na njega je upozorio još Antun Mažurani u prikazu vinodolskog govora gdje se „m“ uvijek na kraju rije i pretvori u „n“ kao: iden, velin, pišen, rukun, nogon i sl.

Otada se ova pojava prikazuje kao akavska izoglosa, a pridjevu završni/finalni dodaje se „nastava ni“. Da to nije samo mediteranska i op e akavska pojava ve se proširila i na unutrašnjost, pa ju susre emo i u govorima sinjskog, kninskog i imotskog kraja upozorio nas je Mate Hraste, koji se izme u ostaloga, bavio i odgovaranjem, odnosno pronalaženjem odgovora na tri pitanja:

1. kada po inje -m prelaziti u -n
2. koji su uzroci tomu prijelazu
3. radi li se o autohtonoj izoglosi ili ne (Hraste, 1970: 72).

Prou avanjem starijih djela iz 15., 16., 17. i 18. stolje a dolazi do odgovora na prvo pitanje u kojem pronalazi da prijelaz -m u -n iznimno nalazi krajem 15. stolje a, dok je u 16. stolje u ta pojava vrlo rijetka, krajem 16. stolje a i po etkom 17. stolje a postaje sve „obi nija“, dok je u 17. i 18. stolje u potpuno završena i zahvatila je sve primorske krajeve. Kada se postavlja drugo pitanje bez prevelikog razmišljanja daje odgovor kako se radi o jednostavnijem izgovoru pojedinih konsonanata ili konsonantskih skupova, jer je lakše

izgovoriti, umjesto glasa *m*, glas *n* jer za njegov izgovor nema nikakvog napora. Odgovor na treće pitanje povezuje se s drugim pitanjem. Naime, neki autori su smatrali kako do ovog prijelaza dolazi zbog utjecaja veljotskog (romanskog) jezika kao što je i pod njegovim utjecajem nastao cakavizam, Hraste je upozorio da on na takvo nešto nije naišao te napominje kako ta crta nije svojstvena ni mletačkom dijalektu kao i tršćansko-rijeci ko-dalmatinskom talijanskom govoru. Napominje kako je, po njemu, do ovog prijelaza došlo iz fonetskih razloga, jer je pojava *-m > -n* romanskog podrijetla kad ga nema venecijanski dijalekt. S tom se tvrdnjom nikako ne slaže Milan Moguš objašnjavajući i kako se ne može raditi o jednostavnijem izgovoru jer *m* ne prelazi u *n* u primjerima: *najam, zajam, sam, dim, Rim, lakom, ekonom, grom, pitom, grm, kum, razum* i *šum*. Moguš napominje kako su *b* i *p*, kao i *m* konsonanti kod kojih je još teži izgovor, pa ne nailazimo ni na kakav prijelaz.

Mogušev zaključak je da do takve pojave dolazi zbog neutralizacije tih dvaju fonema, odnosno označava se ono što je spomenutim fonemima bilo zajedničko, a to je nazalnost. „Sve ostalo, dakle ono što se fonetski ostvariti pored obavezne nazalnosti zavisilo je od slijedećeg fonema. Fonetska realizacija postaje irelevantna u odnosu na značenje kad se povezuje s morfološkim konstantama, kao što su nastavci ili nepromjenjive riječi. U takvim slučajevima fonemi *-m* i *-n* prestaju oponirati.“ Prema tome, značenjski je sasvim svejedno kako se fonetski ostvariti: *pop – popom* ili *popon*. Kod završetka leksičkog morfema ne može doći do neutralizacije fonema *-m* i *-n* jer od njihova izbora ovisi ili može ovisiti značenje. U takvim situacijama *-m* i *-n* oponiraju te se zato završno *-m* u primjerima: *sram, sam, dim, grom, kum* i sl. ne može zamjenjivati sa *-n* jer je ostvarena razlika između *sram* i *sran, sam* i *san, dim* i *din, grom* i *gron, kum* i *kun* i sl.

U dobrinjskom govornom tipu nastava *-m* prelazi u *-n* u ogledu govora:

a) u imenicama:

Vozon, sran, (pod) kostanjen

I sg. s *materon, z bratun, z bebun, s Ivicon, s pupon, z nevestun, z jutron (rano stat se), z nevestan, zo slebron, zo (celin) telon, z mlikon, zo hlabron, so barkun, so štafetun, s materun, s braun, s pogaun, so rišnjan, z bukaleton, s jajen*

b) u pridjeva:

miron, (u) *lipon* (*sje anju*), *san* (u zna enju 'sam'), *so rnin* (*hlabron*) (u zna enju 's crnim grabrom')

c) u zamjenica

I sg. *s tobun*, *z van*, *š njin*, *š njun*, *zo monun*, *s nan*, *s tin* (*mlikon*); *onon*, *sobun*, *njin*, *nan*

d) u brojeva:

osondeset, *drugin*, *prvin*, *sedondeset*, *jedonajston*, *dvanajston*, *šeston*, *sedon*

e) u 1. l. jd. prezenta glagola:

domišjan, *znan*, *son*, *gjedan*, *pametin*, *mislin*, *ren*, *govorin*, *moren*, *bin*, *trpin*, *moran*, *ganan*, *vidin*, *hitin*, *žmirin*, *iman*, *ne prieden*, *zakosnin*, *volin*, *re en*, *iden*, *razumin*, *kupin*, *ne smin*, *nisan*, *priden*, *skuhan*

f) u nepromjenjivih rije i:

in, *baren*.

5.4. Promjene konsonanata u rubnim zonama sloga

U akavskim govorima, pa tako i dobrinjskom govoru nailazimo na konsonantske skupove u kojima dolazi do sustavnih pojava izmjene u rubnim zonama sloga. Marija Turk ih dijeli na op ehrvatske i op e akavske izmjene (Lukeži , Turk, 1998: 30). Op ehrvatske se odnose na promjenu u inicijalnoj poziciji u rije i kao rastere enje atipi nih suglasni kih skupina, a op e akavske se promjene doga aju u sekundarnim suglasni kim skupinama šumnika. Do promjene sloga može do i u po etnoj zoni sloga (promjena suglasnika u netipi nim suglasni kim skupinama na po etku rije i), ali i u do etnoj zoni sloga (promjena završnoga šumnika u untrašnjem i vanjskom zatvorenom slogu) koja je i eš a.

Takve promjene uvjetuje tendencija slabljenja faktora fonetske napetosti unutar sloga, koja je u odnosu na druge dijasisteme, u akvskom narje ju naro ito izražena. „Linija fonetske napetosti sloga u razmjeru je s napetoš u glasova što ga sa injavaju, pa se rastere ivanje sloga u smislu smanjena napetosti u njegovim rubnim zonama vrši ili zamjenom ili redukcijom onog elementa (konsonanta) koji je u slogu najnapetiji“ (Hozjan, 1990: 59).

O fonetskoj napetosti sloga bilo je rije i u Moguševoj knjizi *akavsko narje je* gdje donosi jedno od temeljnih fonetskih pravila, a to je da se u „istom slogu slabi napetost onih konsonanata koji su dalje od vokala, ako uzmemo u obzir to da nisu svi naši glasovi jednako napeti, stupanj pove anja napetosti možemo promatrati u smjeru:

↓ vokali
poluvokali
sonanti
nazali + v
zvuni/bezvuni konsonanti“ (Moguš, 1977: 86).

U dobrinjskom se govoru takve promjene doga aju u po etnom i do etnom rubnom slogu. Naj eš e su promjene završnog suglasnika u unutrašnjem zatvorenom slogu, a taj je suglasnik ujedno i prvi lan sekundarne suglasni ke skupine koja se ostvaruje na granici slogova unutar rije i.

Promjene zahva aju fonetski najnapetije šumnike koji zatvaraju slog, a naj eš e su zahva ene najnapetije afrikate i okluzivi koje se zamjenjuju manje napetim frikativima:

OG

c > s: *octa* > *osta* (N sg. ocot)

> š: *po ne* > *pošne* (> *po et*)

po eli > *pošneli*

to no > *tošno*

mu ite > *mošte* (> *mu* > *mo*)

ni > *niš* (= 'ništa'), *ni* (= 'nešto')

za > *zaš* (= 'zašto'), > *aš* (= 'jer')

ja mik > *jašmik*

ma ka > *maška* (G pl. ma ak)

ka ka > *kaška*

ʈ > j: *sino* > *sinojka*

na i eš > *naj eš*

u eš > *ujdeš*

U unutrašnjem slogu zatvorenom okluzivom napetost se razrješava njegovom zamjenom suglasnikom manje napetosti ili dokidanjem fonetski vrlo napetog okluziva:

OG:

a) zamjena okluziva frikativom:

doktor > *dohtor*

lakti > *lahti*

nokti > *nohti*

druk ija > *druh ija*

k i > *h i*

lako > *lohko*

b) dokidanje okluziva:

*ot+prit > o**pr**it*

*nasljedstvo > nas**l**edstvo > nas**l**ectvo > nas**l**estvo*

*jedna, jedno > j**e**na, j**e**no*

*nijednome > nij**e**n**o**me*

*nijedno > nij**e**no*

*g**r**epst > g**r**est*

*svejedno > svej**e**no*

*svirati sopelu > sop**s**t > sost*

*zajedno > zaj**e**no*

*hodmo > homo, hodte > h**o**te*

c) dokidanje do etnoga -l u jednini muškoga roda glagolskog pridjeva radnog:

*uo: ul > **u***

*bio: bil > **bi***

hodao: hodel > hode

*pio: pil > **pi***

prolazio: pasival > pasiva

htio > otel > ote

imao: imel > ime

plakao: plakal > plaka

*vratio: vrnul > vr**nu***

želio: želel > žele

prolazio: pasival > pasiva

*prekinuo: prekinul > prekin**u**.*

Ukoliko se sonant *v* unutar rije *i* u suglasni kim skupinama nalazi ispred ili iza sonanta *r* u više lanim skupinama rije *i* redovito se dokida:

OG:

svrab > *srab*

etvrti > *etrti*

cvr iti > *cr iti*

cvr ak > *cr ok*.

Za rije *i* kao što su: *vrabac*, *vrsto*, *vrš e* i *svekrva* upotrebljavaju se izrazi: *pinkuz*, *jako, ja e* i *ponica*.

U dobrinjskom govoru, osim navedenih primjera izmjene i redukcije suglasnika u finalnoj rubnoj zoni sloga, nalazimo primjere izmjene i redukcije po etnog suglasnika u inicijalnoj rubnoj zoni sloga, odnosno u inicijalnoj suglasni koj skupini atipi ne strukture:

a) okluziv + okluziv:

UP: *ptica* > *tica*

b) okluziv + afrikata

UP:

p ela > *ela*

pšenica > *šenica*

c) okluziv + sonant/vokal

OG:

krasta > *hrasta*

hotel > *ote*

htio, htjela, htjelo > *ote, otela, otelo*

gren > *ren*

gnjaviti > *njavi*

gnjilo > *njilo*

gnjezdo > *njazlo*.

5.5. Konsonantske proteze i enklize

Protetsko *j* javlja se u G/A pl. nenaglašenog oblika *li* ne zamjenice oni: *jih*

UP:

*Ni **jih** doma.* (= 'Nema ih ku i.')

*Ne emo **jih** vit.* (= 'Ne emo ih vidjeti.')

te u imenici:

OG:

*Donoska ne uvaju ni **jigra ke**.* (= 'Danas ne uvaju ni igra ke.')

Isto tako možemo ga prona i u primjerima priloga opet: *jopet*

UP:

***Jopet** nisi ja.* (= 'Opet nisi jeo.')

*Ote bin vas **jopet** vit.* (= 'Htio bih vas opet vidjeti')

U dobrinjskom govoru možemo primijetiti i dometke *-a*, *-ka*, *-re* u priloga i neodre enih zamjenica: *zgora*, *zdola*, *sprida*, *zada*, *nazada*, *gorika*, *dolika*, *vi eroska*, *donoska*, *sinojka*, *ni esare*, *nigdire*, *nikamore* (*nikamor* ne reš), *ogodare* koji su nastali od estica (*re* i *ka*) ili padežnih nastavaka i sl.

U dobrinjskom govoru pronalazimo primjere i za prilog tu koji se ostvaruje kao *totu*, te za veznik kao koji se ostvaruje kao *koti*.

5.6. Disimilacija

U dobrinjskom govoru u suglasni kim skupinama dolazi do disimilacijskih pojava u dvjema kategorijama:

- a) disimilacija nazala u sonantskoj skupini: *gumno* > *gumno*,
sedomnajst > *sedovnajst*, *Klimno* > *Kivni*, *dimnjak* > *dimljak*
- b) disimilacija likvida: *luzar* (= 'ružarij'), *slebro* (= 'srebro'), *lebro* (= 'rebro'), *lusmarin*
(= 'ružmarin').

5.7. Metateza

Pronalazimo je u nekoliko primjera: *jezik* > *zajik*, *sajam* > *somonj*.

Inicijalna skupina *vəs-* u neodre enim je zamjenicama i priložima izvorno ostala bez metateze (osim gubitka po etnog *v-*), premda su potvr eni i neki metatizirani oblici u: *s(v)i*, *s(v)ega*, *s(v)emu*, *svin*, *sva*, *svo*, *svi*, *soki*, *s(v)ejeno mi je*, *so emu*, *sve ženi*, *svi dica*, *sokako*, *sokamo*, *sokuda*.

5.8. Kontrakcija

Do kontrakcije u dobrinjskom govoru dolazi zbog susjedstva dvaju vokala od kojih se realizirao fonetski veoma slab alofon koji je ostavljao mjesta slivanju dvaju vokala u jedan: *valjda da* > *valjda* > *vada*, *gospoja* > *gospa*, *lajala* > *lala*.

Osim navedenih primjera pronalazimo još i primjere: *viš* (vidiš), *vit* (vidjeti) do kojih je tako er došlo zbog fonetski slabog izgovara zvuknog okluziva u poziciji između dva vokala.

Isto tako u dobrinjskom govoru kontrakciju izaziva prijelaz starog sufiksa **-je* > *-i* u glagolskim i zbirnim imenicama:

glagolske imenice: *pošteni*, *pisani*, *krš eni*

zbirne imenice: *kameni*, *trni*, *grozdovi*, *trsi*, *zeli*, *uli*, *smeti*.

Kontrakcija je zabilježena i u obliku upitno-odnosne zamjenice *koji*: *ki* (= 'koji, kojega'), *ka* (= 'koja'), *ke* (= 'koje'); *komu* (= 'kojemu'), *koga* (= 'koga'), *kin* (= 'kojim'), *ku/kujstu* (ku+istu = 'koju')

UP:

Koga ni doma? (= 'Koga nema ku i?')

Ki je donoska dan? (= 'Koji je danas dan?')

Ka je to ženska? (= 'Koja je to žena?')

Ke su te divojki? (= 'Koje su to djevojke?')

Ki je to dan? (= 'Kojega je to dana?')

Komu fantinu reš? (= 'Kojemu dje aku ideš?')

S ***kin*** se sapunom pereš? (= 'S kojim se sapunom pereš?')

Neka plati onaj**ti ki** je popio. (= 'Neka plati onaj koji je popio.')

To je divojka za ***ku*** ti pravajan/To je divojka za ***kujstu*** ti pravjan. (= 'To je djevojka o kojoj ti govorim.')

6. MORFONOLOŠKE ZNAČAJKE

6.1. Suglasnik *-l* na kraju sloga

Navodno je završnog *-l* kao kriterija za određivanje čakavskoga narječja započinje još s Mažuranićem koji ga je prikazao oponentom vinodolskom govoru i koji je postavljen kao novoštokavski standard. Milan Moguš u svojoj knjizi *čakavsko narječje je govori* o tome kako se o tome nije vodilo računa o tome da se i u štokavskim govorima ostvaruje završno *-l*, npr. u Posavini: *dal, kopal, rekal, mislil* i sl. Time zaključujemo kako završno *-l* nije osobina vezana samo uz čakavsko narječje, ali je na svoj način karakteristična i kao takva se treba promatrati na dva načina.

Jednu grupu čine imenice s pridjevima, a drugu grupu čini glagolski pridjev radni muškoga roda.

U dobrinjskom govoru suglasnik *-l* čuva se na kraju sloga u kategorijama imenica i pridjeva u OG:

sol, bol, vol, stol, anjel, kotel, postol, debel, vesel, gol, kisel, cel, tepol (često se uz ovaj pridjev upotrebljava leksem *poton* u značenju znojan).

U glagolskom pridjevu radnom u muškom rodu do etno *-l* je dokinuto:¹⁶

UP: *u* (= 'uo'), *vrnu* (= 'vratio'), *pasiva* (= 'prolazio'), *pi* (= 'pio'), *misle, bi, plaka, drža, vole* (= 'volio'), *hode* (= 'hodao'), *side, gore* (= 'gorio'), *ote* (= 'htio'), *žele, ime, darova* (= 'darovao'), *kupi, zna, toko* (= 'tukao'), *prneso* (= 'donio'), *sopo* (= 'svirao'), *umr* (= 'umro'), *ušo* (= 'pobjegao'), *opr* (= 'otvorio'), *prekinu, sme* (= 'smio' i 'smijao').

¹⁶ U vrbni kom govornom tipu, kao i u drugim čakavskim govorima nailazimo na drugačije realizacije – do etno *-l* glagolskog pridjeva radnog u muškome rodu se ne gubi, ostaje očuvano. (Lukežić, Turk, 1988: 45).

6.1.2. Zamjena *a > e* u korjenskom morfemu rije i *kresti* i *resti*

Ova jezi na zna ajka, karakteristi na za mnoge akavske govore, u dobrinjskom govoru izostaje. Javljaju se oblici s okrnjenim nastavkom: *krast* i *rast*.

UP:

On e krast koti i prvo. (= 'On e krasti kao i prije.')

On je ukra. (= 'On je ukrao.')

Trava e brzo narast. (= 'Trava e brzo narasti.')

Po e je rast. (= 'Po eo je rasti.')

Naraso, narasla, naraslo (= 'On/ona/ono je naraslo.')

U primjeru iz upitnika 'Vrabac cvrku e' u dobrinjskom govoru imenica vrabac ne postoji, ve se za taj primjer upotrebljava leksem *pinkuz* (pinkuzi = 'vrap i ').

6.1.3. Prezent s okrnjenom i neokrnjenom osnovom * *gr d-/gr* (*gren*, *greš...*)

U dobrinjskom govoru pronalazimo potvrde za jezi nu zna ajku * *gr d-/gr*. (*gren*, *greš...*) u prezentu u obliku okrnjene osnove u zna enju i i, kretati se: *ren*, *reš*, *re*, *remo*, *reste* (ume e se -s- po uzoru na atematske glagole npr. *daste, *jeste isl.), *redu*.

UP:

Ren va poje. (= 'Idem na njivu.')

– ukoliko se radi o mjestu¹⁷ izbacuje se prijedlog *va*

OG:

Pitali su ju kamo reste, a ona govori: „Doma ren.“

Sje an se da san bila prestrašena kako da ren ne znan, Meriki.

¹⁷ Unutar op ine Dobrinj nalazi se mjesto Polje, nekada najve e mjesto u dobrinjštini.

Za izvoenje ostalih oblika koristi se osnova hodi-/hode-:

OG:

Hodi evamo, aš ju ja ne ren dosegat. (= 'Do i ovdje, jer ju ja ne idem dosegnut.')

Mi smo hodeli skupa školu. (= 'Mi smo skupa išli u školu.')

Kada je mamica umrla ja son hodela va prvi razred. (= 'Kad mi je nona umrla išla sam u prvi razred.')

Teta Marija i ona su hodeli do pokojne mi mamice. (= 'Teta Marija i ona su skupa išle do pokojne mi none.')

6.2. Oblici osnove praslavenskog glagola *iti s konsonantskim skupom -jt i prezentske s konsonantskim skupom -jd (pojti, dojti; pojde dojde)

U ovome govoru javlja se samo skupina -jd u prezentskoj osnovi, ali samo u ponekim glagolima te tako potvrđuje ono što je Josip Lisac rekao kako je skupina -jd (kao i -jt) zastupljenija u govoru čakavaca nego u štokavaca iako nije uvijek redovita.

Konsonantska skupina -jt prešla je u - : *na* , *oba* , *zi* , *po* i sl.

Konsonantska skupina -jd u prezentu ostvaruje se:

UP: *obajde* (= 'obi e'), *najde* (= 'na e'), *zijde* (= 'izi e'), *unijde* (= 'u e'), *pojde* (= 'po e').

6.2.1. Oblici prezentske osnove praslavenskoga glagola *mogti s rotacizmom

U govorima čakavskoga narječja, kajkavskoga i u mnogim štokavskim organskim govorima prezentska osnova glagola *mo i* (< *mogti*) rotacirana je, odnosno u njoj je glas *ž* zamijenjen sa *r*, kao što je i u dobrinjskom govoru:

UP:

Ja moren skakat. (= 'Ja mogu skakati.')

Ti moreš kantat. (= 'Ti možeš pjevati.')

On more set. (= 'On može sijati.')

Mi moremo toncat. (= 'Mi možemo plesati.')

Vi morete jist. (= 'Vi možete jesti.')

Oni moru putovat. (= 'Oni mogu putovati.')

Pomori mi! (= 'Pomogni mi!')

Oni mi vavik pomoru. (= 'Oni mi uvijek pomognu.')

Unutar dobrinjskog govora pronalazimo i oblik *morda* (= 'možda') te ga isto tako možemo promatrati kao osnovu glagola *mo* i koja je rotacirana. Ovakav oblik (*morda*) esto se pronalazi u slobodnom razgovoru i kod starije populacije i kod mlađe populacije.

OG:

I hodelo je kako re i sada, sledovanje hrana, ali je kumpar hode re sada morete.

Ondrat sedon i tri ne moru jenako živit.

Ja u van malo postri te musta e.. „Moreš“, govori „ali ne previše, nego malo“

Mogo je pasat morda vol i pol.

Rotacizam možemo pronaći i u još nekim primjerima (najčešće kod starije obavijesnice) kao što su *nigdir(e)* (= 'nigdje'), *sogdir* (= 'svakamo', iako se može pojaviti i oblik *sokuda*), *nikamor(e)* (= 'nikamo') i *nikakore* ('nikako'):

OG:

Ondrat sedon i tri ne moru jenako živit, nikakore.

Nigdire ni tako dobro.

Sogdir je blato.

Nikamor ne hoj.

6.2.2. Izostajanje sibiralizacije

U dobrinjskom govoru dolazi i do izostajanja sibiralizacije u primjerima:

UP:

Svedoki su te videli. (= 'Svjedoci su te vidjeli.')

To su vrangi. (= 'To su vrazi.')

Orihi su zdravi. (= 'Orasi su zdravi.')

Kozi su narasli rogi. (= 'Kozi su narasli rogovi.')

Na ruki mi je ura. (= 'Na ruci mi je sat.')

Na nogi su mu kopice. (= 'Na nozi su mu papu e.')

6.2.3. Oblici osnove s palataliziranim velarom

U govoru Dobrinja osnova s analoški palataliziranim finalnim veralom: *reci* > *re i*, *speci* > *spe i* se ne provodi, osim u imenici *posijeci* > *posi i*.

6.2.4. Oblici osnove pokaznih zamjenica bez sekundarnog naveska

Pokaznim zamjenicama je vokaliziran poluglas¹⁸ te se one ostvaruju kao **t* (naglašen) te **ov* i **on* (analogijom prema *t*):

UP:

Ta stol je susedov. (= 'Taj stol je susjedov.')

Ova vol je lip. (= 'Ovaj vol je lijep.')

Ona vrt ni naš. (= 'Onaj vrt nije naš.')

OG:

... i onda isto **ta** Želko je hode od Hlape školu Grad.

¹⁸ Isto kao i kod zamjenice *a*.

6.2.5. Oblik glagolskog pridjeva radnog *iditi

U dobrinjskom govoru ne postoji analogijsko *i-* u tom gl. pridjevu, nego se čuva stariji oblik:

UP:

On je šo po vodu. (= 'On je išao po vodu.')

Marija je šla doma. (= 'Marija je išla kući.')

Dite je šlo s nami. (= 'Dijete je išlo s nama.')

OG:

Ženska ni šla nanka jena, a muški su šli. (= 'Ženska nije išla niti jedna, a muški su išli.')

... ni šo nijedon s place a da ni osta akulaju. (= '... nije išao niti jedan...')

6.2.6. Zanimjani oblici prezenta glagola imati: *niman, ni* i glagola *biti* – *nis*

Zanimjani oblici prezenta glagola *biti* u dobrinjskom govoru imaju sjeverno akavski odraz, neokrnjenoga su oblika i glase: *nisan (nis), nisi, ni; nismo, niste, nisu*, dok je oblik zanimjanoga prezenta glagola *imati* glasi: *niman, nima, nimaš; nimamo, nimate, nimaju*.

OG:

Niš nisan mislila niki bi reko. (= 'Ništa nisam mislila rekao bi netko.')

Nis te videla. (= 'Nisam te vidjela.')

Nis ga spekla. (= 'Nisam ga ispekla.')

Brzo su se skuhali, nisu se raspali. (= 'Brzo su se skuhali, nisu se raspali.')

Te prsteni nisu dobile keri. (= 'To prstenje nisu dobile keri.')

Nismo hodeli skupa školu. (= 'Nismo skupa išli u školu.')

Si ili nisi jaje u ti omišat. (= 'Jesi ili nisi jaje u ti speći.')

On je siromašniji od njega i nima nikakovoga alata. (= 'On je siromašniji i nema nikakovoga alata.')

Niman ti a dat za jist. (= 'Nemam ti što dati za jesti.')

*Nikada **nimaju** vrimena.* (= 'Nikad nemaju vremena.')

6.3. Redukcije inicijalnoga vokala

Prijedlog *iz*¹⁹ je nakon redukcije po etnog vokala i finalnog poluglasa preuzeo lik *z*, o emu svjedo i njegova distribucija ispred vokala, sonanata i zvu nih konsonanata:

z mora, z ku e, z konobi, z rani, z vina, z igli, z Riki, z oka, zgrist, z doma

UP:

Zgubi son šoldi. (= 'Izgubio sam novac.')

Zgora krova je pinkuz. (= 'Iznad krova je ptica.')

Zlome je kruh. (= 'Izlomio je kruh.')

Ispred bezvu nih konsonanata u akcenatskoj rije i *z* se u govoru jedna i po zvu nosti

z > s:

sfrigat, spe , s Poja, spod stola, sprazni, sli , stli , strpit, skopat

UP:

Spone son obe anje. (= 'Ispunio sam obe anje.')

Prit s Poli. (= 'Do i iz Pule.')

Mladi s klobukon. (= 'Mladi sa šeširom.')

Ispred palatala *z* se u govoru jedna i po mjestu tvorebe *z > ž:*

ž njega, ž njin, žnjavit.

U glagolskim se složenicama staro **iz* realizira kao metatiziran lik *iz-* > *zi-* u primjerima:

zikopa, zilet, zigjeda, zinet, zi , zimat, zihitat, ziteknut, zito it, zipejat, zignat, zitegnut.

¹⁹ Prijedlog **iz* proizlazi iz psl. **j z*, a uz njega javljao se još i prefiks **vy-* koji se je uvao u sjevernijim akavskim govorima kao *vi-*, a negdje mu se je pridodalo *z-* odatle prefiks *zi-*.

Kod novijih rije i stranoga podrijetla dolazi do redukcije po etnoga vokala u primjerima:

Talija, Merika, Polinarova, letrika, njeckija, šugaman (tal. asciugamano).

6.3.1. Posvojna zamjenica ženskoga roda *njezin, njezina, njezino...*

U dobrinjskom govoru se umjesto posvojne zamjenice u ž. r. koristi genitiv zamjenice ona:

UP:

Ni nje muža. (= 'Nema njezinoga muža.')

Ovo je nje. (= 'Ovo je njezino.')

Ovo je nje muž. (= 'Ovo je njezin muž.')

Ovo je nje facol. (= 'Ovo je njezina marama.')

OG:

Meštrica ima takov, nje mamice je to. (= 'U iteljica ima takav, to je od njezine none.')

A nje pokojni brat je bi dosta pameton ovik. (= 'A njezin pokojni brat je bio dosta pametan ovjek.')

Šla je smonun, zna i od nje ku e do Brestovic tamo kadi je prazna jama. (= 'Išla je sa mnom, zna i od njezine ku e do Brestovice, tamo gdje je prazna jama.')

7. ZAKLJUČAK

Dalibor Brozović i Josip Lisac mjesni govor Dobrinja uvrštavaju u ikavsko-ekavski, odnosno srednjo-akavski dijalekt, a Iva Lukežić, koja je opisala ikavsko-ekavski dijalekt i odredila njegove poddijalekte, uvrštava ga u primorski.

Iva Lukežić i Marija Turk opisale su i klasificirale govore otoka Krka. One dobrinjski govor uvrštavaju u starosjedilački tip arhaično-konzervativnog modela kojega karakteriziraju uvanje starina, mjesto naglasaka te uvanje prednaglasnih i zanaglasnih duljina.

Cilj je ovoga rada bio opisati fonologiju mjesnoga govora Dobrinja. Jezični korpus prikupljen pomoću posebno koncipiranog upitnika te ekscerpiranjem iz snimljenoga razgovora s dvjema, generacijski različitim, obavjesnicama.

U opisu fonologije mjesnoga govora Dobrinja krenuli smo, kao i mnogi dosadašnji istraživači, od zamjenice *o* – nastale kada se naglašeni poluglas u jakome položaju stopio s vokalom *o*. Navedeno se ostvaruje samo kada ona ima značajne upitno-odnosne zamjenice, dok se kod neodređene te u ostalim slučajevima ostvaruje kao *a*.

Glas se *jat* ostvaruje prema pravilu Jakubinskog i Meyera. Ikavsko-ekavski refleks odražava se u osnovama riječi i dok je u gramatičkim morfemima, kao i na kraju riječi i refleks ikavski, no ikavski refleks *jata* pojavljuje se kao izuzetak jer se iza suglasnika *t, d, l, n, s* i *z* javlja samoglasnik stražnjeg niza što bi trebalo rezultirati ekavskim refleksom *jata*. Do takve pojave ne dolazi zbog analogije prema oblicima gdje je druga riječ nastavak kao što su: *vridni, dilili, misili*. U dobrinjskome govoru možemo pronaći i hiperikavizam u primjerima: *vi era, vi eroska, vi ernja*. Staro se slogotvorno *ʃ* reflektiralo bez popratnoga vokala *ʃ > Ø*: *rv, umr, opr, tr*. Prijedlog *k d* ostvaruje se kao *kaj* i *kadi*.

Naglasni je sustav ovoga idioma stariji dvoakcenatski. Usporedivanjem naglasaka dviju obavjesnica, zaključujemo da se u ovom segmentu zrcale manje generacijske razlike. Naime kod mlađe obavjesnice *eš e* izostaju duljine, vjerojatno zbog brzine u izgovaranju ili zbog injenice što mlađa obavjesnica radi kao službenica u javnoj ustanovi te se služi standardnim jezikom. U ogleđima govora pronalazimo tri prozodijske jedinice: naglasak (kratki silazni i dugi silazni), dužinu (prednaglasnu i zanaglasnu) te krajinu (prednaglasnu i zanaglasnu), a naglašeni je slog uvijek silazan. U mjesnom govoru Dobrinja dolazi do duljenje kratkoga naglasaka i to samo u prezentu glagola *s st – s de*, akut u neutralnome iskazu govornika i u samostalno izgovorenim riječima ima izostaje, a na njegovo mjesto uvijek dolazi silazni naglasak. Jezična osobitost poput zatvaranja kratkoga vokala *o* izvan akcenta, najčešće ispred akcenta izostaje u dobrinjskome govoru.

Konsonantske skupine poput: **dj > j*, **tj >* , stara skupina *r* te skupovi **stj* i **skj > š* (koje su mnogi autori naveli) i dalje su o uvane u današnjem izgovoru, dok do slabljenja napetosti u finalnoj zoni sloga uop e ne dolazi. Zamjena finalnog nastava nog *-m* u *-n* o uvana je u promjenjivim i nepromjenjivim rije ima. U dobrinjskome govoru naj eš e su promjene završnog suglasnika u unutrašnjem zatvorenom slogu, a taj je suglasnik ujedno i prvi lan sekundarne suglasni ke skupine koja se ostvaruje na granici slogova unutar rije i. Dobrinjski govor bilježi i dometke *-a*, *-ka*, *-re* u priloga i neodre enih zamjenica: *zgora*, *zdola*, *sprida*, *zada*, koji su nastali od estica (*re* i *ka*) ili padežnih nastavaka.

Kontrakciju izaziva prijelaz starog sufiksa **-je > -i* u glagolskim i zbirnim imenicama: *pošteni*, *grozdovi*, kao i upitno odnosna zamjenica koji realizira se kao: *ki* (= 'koji, kojega'), *ka* (= 'koja'), *ke* (= 'koje'); *komu* (= 'kojemu'), *koga* (= 'koga'), *kin* (= 'kojim'), *ku/kujstu* (*ku+istu* = 'koju').

Suglasnik *-l* uva se na kraju sloga u imenicama i pridjevima dok je u glagolskom pridjevu radnom u muškome rodu dokinuto. Zamjena *a > e* u korjenskom morfemu rije i *kresti* i *resti* u dobrinjskom govoru izostaje, a glagol se ostvaruje s okrnjenim oblikom infinitiva. Present glagola *gren* pojavljuje se u obliku okrnjene osnove gdje se u 2. l. mn. *reste* ume e *-s-* po uzoru na atematske glagole npr. **daste*, **jeste*. Rotacizam pronalazimo u primjerima *nigdir(e)*, *sogdir*, *nikamor(e)* i *nikakore*.

Pokaznim zamjenicama je vokaliziran poluglas te se one ostvaruju kao **t* (naglašen) te **ov* i **on* (analogijom prema *t*), a umjesto posvojne zamjenice koristi se genitiv zamjenice *ona*.

Oblik prezenta glagola biti u dobrinjskome govoru je *son*, a zanijekani *nisan*.

Na koncu, možemo zaklju iti da ovjerene fonološke i morfonološke jezi ne zna ajke mjesnoga govora Dobrinja potvr uju pripadnost ovoga idioma primorskome poddijalektu akavskoga ikavsko-ekavskoga dijalekta, odnosno arhai no-konzervativnom modelu starina kih mikrosustava.

Iako zadatak ovoga istraživanja nije bio usporediti govor dviju generacija Dobrinjaca, iz rezultata možemo zaklju iti da u tom idiomu još uvijek nije došlo do generacijskoga raslojavanja jezika. Jedina je razlika zapažena u naglasnome sustavu, što je vjerojatno uvjetovano utjecajem standardnoga jezika posredstvom razli itih medija. Na pitanje kako uspjevaju (pogotovo mla a obavjesnica) održati govor „živim“ odgovaraju jednostavno: „*Volin ganat po doma u, moraš ganat zo svojimi, ne smiš to pustiti, ne smiš pustit da se doma i zajik zatore.*“

8. SAŽETAK

Mjesni govor Dobrinja pripada srednjo akavskim ili ikavsko–ekavskim govorima te starosjedila kom govoru smještenom u arhai no-konzervativni model kojega karakteriziraju uvanje starina, mjesto naglasaka kao i uvanje prednaglasnih i zanaglasnih duljina. Dobrinjskom se akavštinom bavilo nekoliko dijalektologa. Prave monografije o dobrinjskom govornom tipu još uvijek nema, premda je sam Dobrinj (kao punk) obrađen u *Hrvatsko-srpskom dijalektološkom atlasu* te u *Općeslavenskom lingvističkom atlasu*.

Ovaj je rad nastao na temelju provedenoga terenskog istraživanja u kolovozu 2014. godine. Zadatak i cilj istraživanja bio je opisati govor Dobrinja na fonološkoj i morfonološkoj jezičnoj razini. Fonološke značajke mjesnoga govora Dobrinja prikupljene su pomoću posebno koncipiranog upitnika te razgovorom s dvjema, generacijski različitim, obavjesnicama kako bi se izdvojile jezične značajke koje nisu istraživane upitnikom, kao što su: naglasni sustav, refleksi jata *ě*, debilabijalizacija nastava *-m > -n* te fonološki i fonetski status fonema *ɲ*. Iz dobivenih rezultata zaključujemo da se, neovisno o generacijskoj pripadnosti, istraživane fonološke i morfonološke značajke jednako uvaju u njihovu govoru. Jedina se razlika primjećuje u akcentuaciji gdje izostaju duljine (kod mlade obavjesnice). U ogleđima govora pronalazimo tri prozodijske jedinice: naglasak (kratki silazni i dugi silazni), dužinu (prednaglasnu i zanaglasnu) te kraćinu (prednaglasnu i zanaglasnu), a naglašeni je slog uvijek silazan. U mjesnom govoru Dobrinja dolazi do duljenje kratkoga naglasaka i to samo u prezentu glagola. Akut u neutralnome iskazu govornika i u samostalno izgovorenim riječima ima izostaje, a na njegovo mjesto uvijek dolazi silazni naglasak.

Opisom dobrinjskoga govora na fonološkoj i morfonološkoj jezičnoj razini pokušali smo dati prilog boljem poznavanju ovoga govora te napraviti prvi korak u buduće opsežnije istraživanje.

Ključne riječi: Dobrinj, govor Dobrinja, srednjo akavski govori, ikavsko–ekavski govori, fonologija, morfonologija.

SUMMARY

The local speech of Dobrinj belongs to the middlechakavian or the ikavian–ekavian speeches and the indigenous speech located in the archaic-conservative model which is characterized by preservation of old slavic forms, the placement of the accent, just as by keeping the pre-and post-accentual length. Even though a few dialectologist did write about the chakavian speech of Dobrinj, there is no real monograph about the speech type. Dobrinj as local speech was discussed in the *Hrvatsko-srpskom dijalektološkom atlasu* and the *Op eslavenskom lingvisti kom atlasu*.

This study is based on a field research conducted in August 2014. The aim of this research was to describe the speech of Dobrinj on a phonological and morphonological level. The phonological features of the local speech of Dobrinj were collected using a special conceived questionnaire and interviewing two respondent from different generations, in order to isolate the language features that are not investigated by this questionnaire, such as: the system of accents, old Croatian and the tranzition fom *-m>* (namam blage veze kako se ovo kaze na engleskom) *-n* and the phonological and phonetic status of the phonem *ht*. The results show that, regardless the generational gap, the investigated phonological and morphonological features are preserved in the speech.

The only noticeable difference is in the accentuation where the length is absent (with the younger respondent). In the speech we find three prosodic units: accent (short and long downward), length (pre-and post-accentual) and shortness (pre-and post-accentual) and the accentuated syllable is always downward.

In the local speech of Dobrinj the short accent is lengthened, but only in the present tense of a verb. The Akut is missing in a neutral statement of the speaker. It is always replaced by a downward accent.

By describing the speech of Dobrinj on a phonological and morphonological level, we tried to make a contribution to a better understanding of this speech and to make the first step for a more extensive research in the future.

Keywords: Krk, the speech of Dobrinj, middle-chakavian speech, ikavian-ekavian speech, phonology, morphonology.

9. LITERATURA

1. Ani , Vladimir. 1998. *Rje nik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb.
2. Bari , Eugenija. i dr. 1995. *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb.
3. Brozovi , Dalibor. 1960. „Tri razdoblja u razvitku naše dijalektologije“, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 1, Zadar, str. 51 – 65.
4. Brozovi , Dalibor. 1970. „Dijalekatska slika hrvatskoga jezi noga prostora“, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 8, Zadar, str. 5 – 30.
5. Brozovi , Dalibor. Ivi , Pavle. 1988. *Jezik, srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*, Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb.
6. Brozovi , Dalibor. 2004. „O dijalektologiji kao jezikoslovnoj disciplini“, *Suvremena lingvistika*, 30, 1 – 2 (57/58), Zagreb, str. 1 – 12.
7. Brozovi , Dalibor. 2008. *Povijest hrvatskoga književnog i standardnog jezika*, Školska knjiga, Zagreb.
8. Damjani , Stjepan. 2000. *Staroslavenski glasovi i oblici*, Hrvatska sveu ilišna naklada, Zagreb.
9. Finka, Božidar. 1971. „ akavsko narje je“, *akavska ri* 1, Split, str. 11 – 72.
10. Hozjan, Snježana. 1990. „Fonološki prikaz mjesnog govora Krasa (reprezentata dobrinjskog govornog tipa)“, *Rasprave ZJ, SV* 16, str. 45 – 66.
11. Hozjan, Snježana. 1992. „Govor Krasa na otoku Krku (deklinacija)“, *Rasprave ZJ, SV* 18, str. 43 – 55.
12. Hozjan, Snježana. 1993. „Govor Krasa na otoku Krku (glagolski oblici)“, *Rasprave ZJ, SV* 19, str. 113 – 125.
13. Hraste, Mate. 1970. „O prijelazu glasa -m u -n (-n < -m)“, *Filologija* 6, Zagreb, str. 69 – 75.
14. Jelenovi , Ive. 1973. *Mikrotoponimija dobrinjskog podru ja na otoku Krku*, Hrvatski dijalektološki zbornik 3, Zagreb.
15. Jonke, Ljudevit. Finka, Božidar. 1989. *Dijalekatski fenomen*, Dijalektološki zbornik 19, Zagreb.
16. Junkovi , Zvonimir. 1981 – 1982. „Kratki poluglas u kr kim govorima“, *Filologija* 11, str. 393 – 403.
17. Kapovi , Mate. 2008. „Razvoj hrvatske akcentuacije“, *Filologija* 51, Zagreb, str. 21-22.

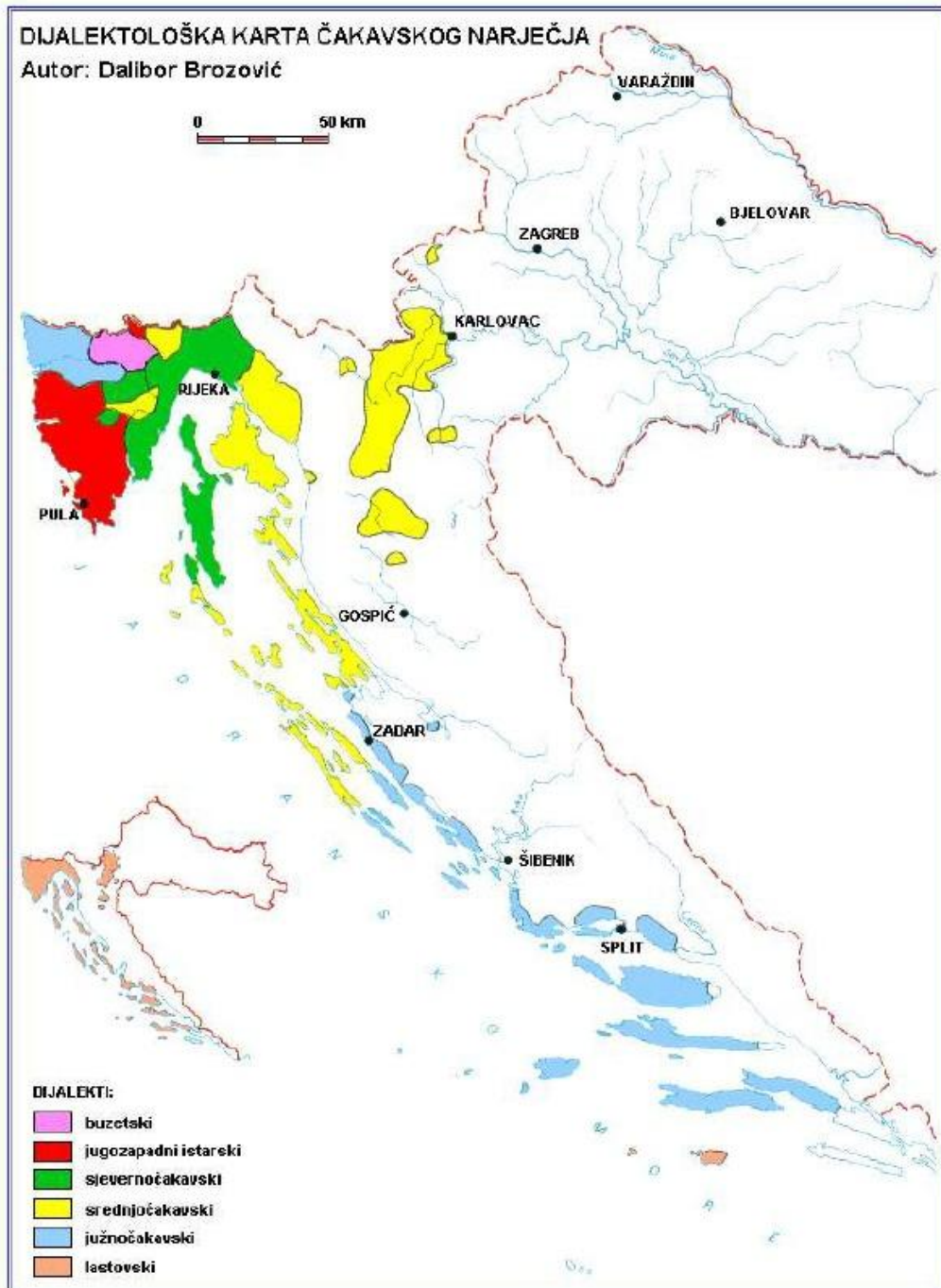
18. Kapovi , Mate. 2009. „O „pravilnostima“ u jeziku“, *Kolo* 3 – 4, godište XIX, Zagreb, str. 167 – 175.
19. Lisac, Josip. 2002. „Glasovi srednjo akavskog dijalekta“, *akavska ri* 30, 1- 2, Split, str. 79 – 90.
20. Lisac, Josip. 1996. *Hrvatski dijalekti i jezi na povijest*, Matica hrvatska, Zagreb, 1996.
21. Lisac, Josip. 1998. „Leksi ka norma i hrvatska narje ja“, *Kolo* 1, Zagreb, str. 31 – 40.
22. Lisac, Josip. 1998. „ akavština i njena prou avanja“, *Kolo* 3, Zagreb, str. 24 – 30.
23. Lisac, Josip. 2009. *Hrvatska dijalektologija 2*, Golden marketing – Tehni ka knjiga, Zagreb.
24. Lukeži , Iva. 1990. *akavski ikavsko-ekavski dijalekt*, Izdava ki centar Rijeka, Rijeka.
25. Lukeži , Iva. Turk, Marija. 1998. *Govori otoka Krka*, Libellus, Crikvenica.
26. Lukeži , Iva. 2001. „Odnosno – upitne i neodre ene zamjenice za zna enje 'neživo' i 'živo' u akavskome narje ju“, *akavska ri* 1, Split, str. 21 – 35.
27. Lukeži , Iva. 2012. *Zajedni ka povijest hrvatskih narje ja*, *Fonologija 1.*, Hrvatska sveu ilišna naklada, Rijeka.
28. Malecki, Mieczyslaw. 1963. „O podjeli kr kih govora“, *Filologija* 4, Zagreb, str. 223 – 242.
29. Malecki, Mieczyslaw. 2007. *akavske studije*, Maveda, Rijeka.
30. Meyer, H., Karl. 1996. *akavština otoka Krka*, Izdava ki centar Rijeka, Rijeka.
31. Moguš, Milan. 1977. *akavsko narje je: fonologija*, Školska knjiga, Zagreb.
32. Mil eti , Ivan. 1895. „ akavština kvarnerskih otoka“, *RAD* 121, str. 92 – 132.
33. Moguš, Milan. 1967. *Za novu akcenatsku klasifikaciju u dijalektologiji*, Zbornik za filologiju i lingvistiku, X, Novi Sad.
34. Pliško, Lina. 2000. *Govori Barbanštine*, Filozofski fakultet u Puli, Pula.
35. Pliško, Lina. Lukeži , Iva. 2003. „Fonološki i morfonološki opis mjesnoga govora Krnice“, *akavska ri* 1 – 2, Split, str. 61 – 69.
36. Pliško, Lina. Mandi , David. 2007. „Dijalektološki povratak Mar ani“, *akavska ri* 2, Split, str. 323 – 338.
37. Pliško, Lina. Mandi , David. 2011. *Govori op ine Ližnjan*, Sveu ilište Jurja Dobrile u Puli, Pula.
38. Tur i , Branko. 2002. *Sedmoškojani – prvi okavski rje nik*, Rijeka.
39. Vajs, Josip. 1948. *Najstariji hrvatskoglagoljski misal*, Djela Jugoslavenske Akademije, knjiga 38, Zagreb, str. 47 – 55.

40. Vulić, Sanja. 2002. „Vrbni kačakavština kao jezik prevođenja“, *akavska rič* 3, Split, str. 529 – 533.

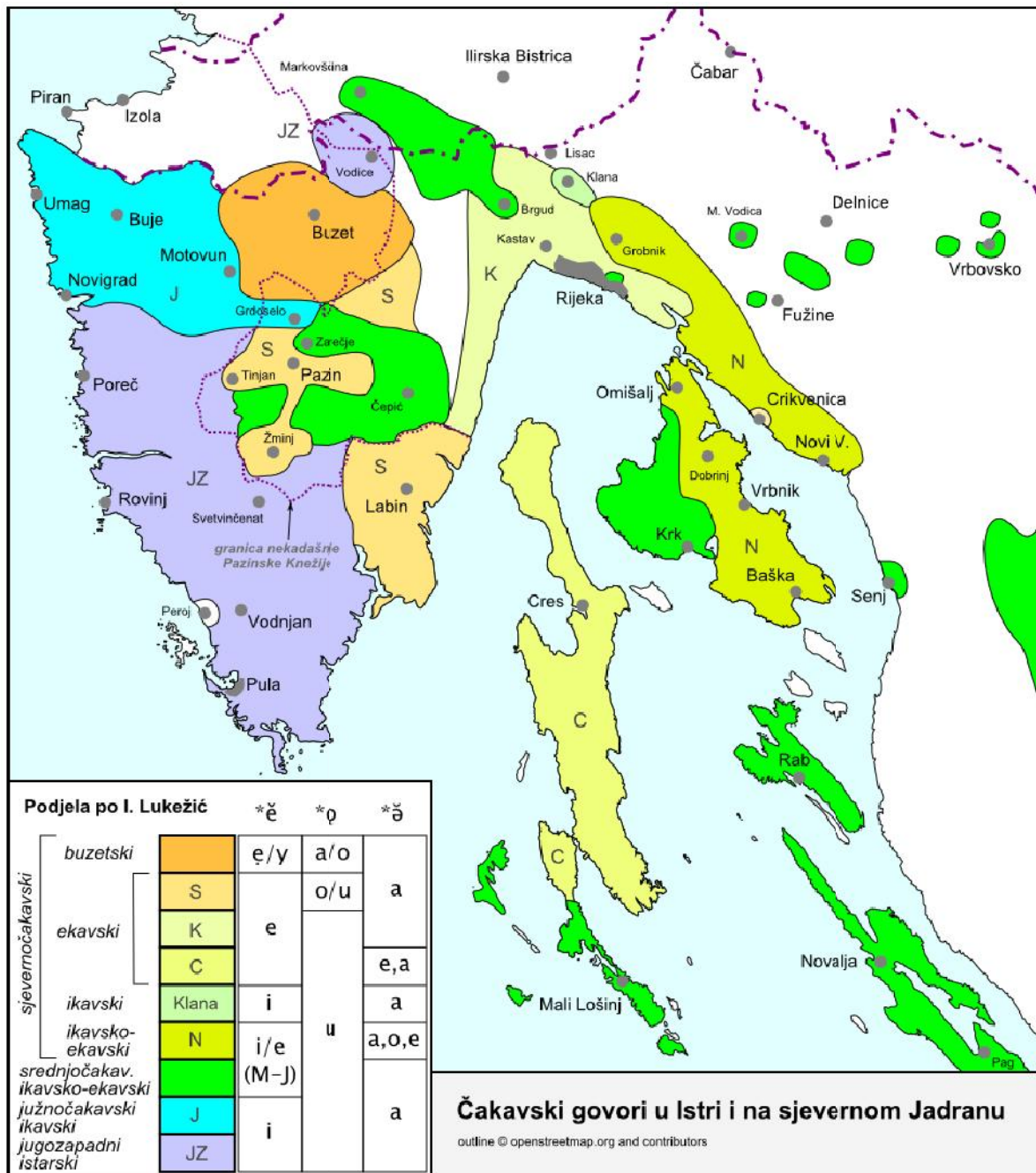
10. PRILOZI

1. Dijalektološka karta kačakavskoga narječja (Autor: Dalibor Brozović).
2. kačakavski govori u Istri i na sjevernom Jadranu (prema Ivi Lukeži).
3. Dobrinj (slike mjesta).
4. Upitnik za terensko istraživanje srednjo kačakavskih ili ikavsko-ekavskih govora sastavljen uz pomoć mentorice dr. sc. Line Pliško.
5. Transkripcija govora.

DIJALEKTOLOŠKA KARTA ČAKAVSKOG NARJEČJA (Autor: Dalibor Brozović)
(Izvor za kartu: L. Pliško, Govor Barbanštine, 2000.)

AKAVSKI GOVORI U ISTRI I NA SJEVERNOM JADRANU (prema Ivi Lukeži)

GRADI DOBRINJ

Slika 1: Pogled na Dobrinj²⁰

²⁰ <http://www.dobrinj.hr>, preuzeto 1. 5. 2015.

TERENSKI UPITNIK ZA ISPITIVANJE
SREDNJO AKAVSKOGA ILI IKAVSKO–EKAVSKOGA
DIJALEKTA

MJESNI GOVOR DOBRINJA

PODACI O ISTRAŽIVA U

ISPITIVA ICA: ANITA JELENOVI

E-POŠTA: anitajelenovic@yahoo.com

TELEFON: 091 890 6105

OBAVJESNICA: DINKA JUSTINI (1934.)

DATUM ISTRAŽIVANJA: 5. 8. 2014.

1. PODACI O PUNKTU

1. Ime mjesta: Dobrinj.

2. Broj stanovnika: stodvadeset i dva.

3. Imena susjednih mjesta: Kras, Gabonjin, Sv. Vid, Gostinjac, Hlapa

4. Koji grad služi kao neposredni centar okoline (privredni, administrativni itd.)?

Krk.

5. U koju školu djeca odlaze?

U OŠ Frana Krste Frankopana, Dobrinj.

6. Kojim se zanimanjem bavi ve ina stanovništva?

Ve ina se stanovništva bavi turizmom. Ostalo su umirovljenici.

7. Naziv stanovnika (etnik) za punkt u kojem se ispituje.

Muški: Dobrinjoc (Gradar).

Ženski: Dobrinjka (Gradarica).

8. Pridjev od imena mjesta u kojem se ispituje.

Dobrinjski.

9. Prezimena raširena u mjestu

Kirin i , Fugoši , Gržeti , Crn i , Fanuko, Str i , Brusi , Barbali , Crvi .

10. Naj eš a muška i ženska imena.

Muška: Ivan, Anton, An elko, Branko, Josip, Mladen.

Ženska: Ana, Marija, Marica, Nada, Stanka.

11. Koja su sela u blizini za koja vam se ini da imaju isti govor?

Kras, Gostinjac, Hlapa.

12. Koja su sela u blizini za koja vam se ini da govore druk ije? U emu je razlika?

Šilo – ima zamjenicu a, za razliku od ostalih mjesta koji imaju zamjenicu o.

2. PODACI O OBAVJESNICI

1. Ime i prezime (porodi ni nadimak):

Dinka Justini

2. Godina ro enja:

1934.

3. Mjesto ro enja:

Gostinjac

4. Oveo mjesto ro enja:

Gostinjac

5. Majino mjesto ro enja:

Gostinjac

6. Broj predaka ro enih u obavjesni inom mjestu ro enja:

Osam predaka.

7. Mjesto iz kojega je bra ni drug.

Polje.

8. Gdje je i koliko dugo obavjesnica živjela izvan svoga mjesta

Nije živjela izvan svoga mjesta.

9. Je li pismena?

Da.

10. Školovanje

Završena osnovna škola.

3. ISPITIVANJE JEZI NIH ZNA AJKI

➤ FONOLOŠKE OSOBITOSTI

1. Refleks jata (iz ogleda govora).

Ikavski-ekavski refleks jata: koreni, koleno, seno, len, vridon, dite, miron, misec, sprida.

2. Trojak rezultat jotacije primarne (praslavenske) konsonantske skupine:

/*dj/ > /j/ž/dʹ/

tu i – tuji	tu a – tuja
tu ina – tujina	gra ani – judi
gra anski – grajanski	gra anka – grajanka
gra anin – grajan	mla i – mlaji
tvr i – trdiji	tvr a – tvrja
an eo – anjel	me u – mej
izme u – meju	sla i – slaji
ro enje – rojenje	gla i – glaji
me a – meja	

vlastita imena romanskoga podrijetla – Anjela, Anjelo, Anjelina, Ejidio...

3. Dvojak rezultat jotovanja konsonantske skupine /*skj/, /*stj/ > /št/š /.

ognjište – ognjiš e	natašte – natoš e
štucati – š ucat	uštipnuti – uš ipnut
štipati – š ipat	dvorište – dvoriš e
kliješta – kliš a	grož e – grozdovi
iskati – iskat	stiskati – stiskat.
štap – š ap	

Prezent glagola (konjugirati glagol kroz sva tri lica jd. i mn.):

iskati – iš eni, iš eš, iš e, iš emo, iš ete, iš u

stiskati – stiš en, stiš eš, stiš e, stiš emo, stiš ete, stiš u

šuškati – šuškan, šuškaš, šuška, šuškamo, šuškate, šuškaju.

4. Rezultat jotovanja konsonantske skupine /*zgj/ > /žd/.

Danas pada *kiša*. Donos pada dož.

Danas *kiši*. Donos dožji.

Ve dva mjeseca nema *kiše*. Dva miseca ni dožja.

Ovoj *kiši* nema kraja. Ovon dožju ni kraja.

U glavi je *mozak*. Va glavi su možnjeni.

On nema *mozga*! On nima pameti.

5. Dvojak razvoj staroga prijedloga *v > u/va:

a) *v > u kao samostalan prijedlog:

sg. Idem u ku u. Gren ku u.

Idem u šumu. Gren va drmun.

U ku i su djeca. Va ku i su dica.

U šumi rastu gljive. Va drmunu rastu pe urvi.

pl. U ku ama je toplo. Va ku ah je teplo.

U šumama nema vukova. Va drmuni ni vuki.

b) u složenicama

Moram rano ustati. Moran se rano stat.

To mi je unuka. To mi je vnuka.

Ona je udovica. Ona je dovica.

c) *v > va:

uvijek – vavik

uskrsni – vozonski

Uskrs – Vozon.

d) Reducirano prefiksarno *v > / /

Ova je telad dobro *uzgojena*. Ove telci su dobro vazgojeni.

Ustali su jutros rano. Stali su se jutros rano.

Uve er je svježije. Nave er je friškije.

Usred dvorišta. Vosrid dvora.

6. Dvojaki refleks prednjeg nazalnog vokala /ɛ/ kao /a/ iza palatala, a kao /e/ u ostalim pozicijama.

Primio sam pismo. Prije son list.

Posao uvijek valja po eti. Delo vavik rabi po et.

Najljepši je doma i jezik. Najlipši je doma i govor.

Je am je dobar za maneštru. Ozimoc je dobar za maneštru.

Pile a jetra. Pile a žigerica.

Žedan sam. Žejon son.

Volim meso. Volin meso.

Imam pet godina. Iman pet let.

Deset prstiju. Deset prsti.

U staji je govedo. Va štaji je vol.

7. Oblik upitne i odnosne zamjenice a (<*), te oblika ega/ esa, ništo i niš.

Što radiš? o delaš?

ega nema? esa ni?

Ho eš li što popiti? eš ogod popit?

Što ti je to? o ti je to?

Ništa ne znam. Niš ne znan.

Nešto bih ti rekao. Ni bin ti reko.

Zašto pitaš? Za pitaš?

Na što si to stavio? Na si to stavi?

Sve što ti srce želi. Se o ti srce želi.

Po što si otišao u trgovinu? Po si šo va butigu?

iji je on? iji je on?

ija je to k i? ija je to h i?

ije je ovo dijete? ije je ovo dite?

iji je ovo muž? iji je ov muž?

ija su to polja? ija su to poja?

To nije ni ije. To ni ni ije.

To nije ni ija briga. To ni ni ija briga.

To je sva ija briga. To je sva ija briga.

Moram žuriti jer je kasno. Moran se fugat aš je kosno.

8. Dvojaki oblik prijedloga *k de > kadi/di

Gdje si bio/bila? Kaj si bi?

Nigdje nije tako dobro. Nigdire ni tako dobro.

Gdje je to? Kaj je to?

Idem tamo gdje mi je bolje. Gren tamo kadi mi je boje.

Svugdje ima neba. Sogdi je neba.

Posvud je blato. Sokuda je blato.

9. Praslavenska konsonantska skupina /* r/

Ovaj sir je crvljiv. Ta sir je rvljiv.

Crn kao ugljen. rn koti ugjev.

Crno vino. rno vino.

Crnje ne može biti. rnije ne more bit.

Crveno cvijeće. ovjene rožice.

Cvr ak cvr i. r ok r i.

Ovo je svinjsko crijevo. Ovo su svinjska riva.

Zemlja crvenica. Zemja ovjenica.

U jabuci je crv/crvi. Va jaboku je rv.

10. Akcentuacija (iz ogleđa govora).

Stariji dvonaglasni sustav. Akut izostaje.

11. Status fonema /l/

ljudi – judi

zemlja – zemja

ljubav – jubav

proklet – prokjet

kvaka – kjuka

pljuvati – pjuvat

prosjak – prosit

prijatelj – prijatel

12. Vokalizacija „slaboga šwa“

mlin – malin

mlinar – malinar

gdje – kadi

(ideš) sa mnom – reš smonun

reci meni – recimi.

13. Tendencija za rastere enjem napetih rubnih zona sloga

a) po etne:

ptica – tica/ti

p ela – ela

pšenica – enica

gdje – kadi

nigdje – nigdire

b) do etne:

kiša – dož G (nema) kiše – ni dožja

jedan – jedan, jedna – jedna, jedno – jedno

nijedan – nijedon, nijedna – nijena, nijedno – nijeno

svejedno – sejeno, sejednako

odmah – vaje

nikome – nijenomu.

14. Preinaka nepravih konsonantskih skupina /š / i /ht/

sg.

To je moja k i. To je moja h i.

Nemam k eri. Niman h ere.

Dajem k eri. Dajen h eri.

Vidim k er. Vidin h er.

Moja k eri! Moja h eri!

Govorim o mojoj k eri. Govorin o svojoj h eri.

Idem s k eri. Rren zo h erun.

pl.

Moje k eri su najbolje . Moje h ere su najboje.

Nemam k eri za udaju. Niman h eri za ženidbu.

Svojim k erima dajem ve eru. Svojin h eran dajen vi eru.

Jedanput tjedno vidim svoje tri k eri. Jedanput na šetemanu vidin svoje tri h ere.

O k eri moje! O h ere moje!

Svi lijepo govore o mojim k erima. Svi lipo ganaju o mojin h eran.

Svake nedjelje idem u crkvu sa svojim k erima. Soku nediju ren crkvu zo svojimi h erami.

Htjeti: htjela sam, htjelo je, htio sam...

Otela san, otelo je, ote son.

15. Ograni enje distribucije fonema /v/ ispred slogotvornoga /r/

svraka – šoja/pinkuz/sraka

etvrti – etrti

etvrtak – etrtok

svrab – srab

svekrva – ponica

vrsto – jako

vrš e – ja e

tvrd/-a/-o – tvrd, tvrda, tvrdo

stvrđnuti – stvrđnut

cvr ak – r ok

cvr iti – r at

vrabac – pinkuz.

16. Zatvaranje kratkih vokala /e/ i /o/ izvan akcenta, naj eš e ispred akcenta

onaj/ona/ono – onajsti, onajsta, onajsto

onoga – onoga, onima – onimi

ovaj/ova/ovo – ovajsti, ovajsta, ovojsto

ovoga, ovima – ovoga, ovin

obe ao/obe ala/obe alo – obe a, obe ala, obe alo

ostati – ostat

onako – onako

oprostiti – oprostit

otac – otoc

ognjište – ognjiš e

ovdje ovdi.

17. Zamjena finalnoga nastava noga /-m/ > /-n/

(Iz ogleda govora).

u imenica: h eron, materun

u pridjeva: lipon, rnin

u zamjenica: s manun, š njin

u brojeva: sedan, oson.

u glagola: domišjan, znan

u nepromjenjivih rije i: baren, in

2. MORFONOLOŠKE POJAVE

1. Zamjena finalnoga /-l/ vokalom /-a/

a) Na završetku unutrašnjeg sloga:

dolci – dolci

bolestan/bolesna/bolesno – slab, slaba, slabo

podne – podne

telci, telca – telci, telca

mulci, mulca – mulci, mulca

palci, palca – palci, palca

kolac, kolca, kolci – koloc, kolca, kolcu.

b) Na kraju rije i:

- u imenica:

sol – sol

bol – bol

vol – vol

stol – stol

an eo – anjel

cipela – postol

kotao – kotol

- u pridjeva:

debeo – debel

veseo – vesel

gol – gol

topao – tepol

cio – cel

kiseo – kisel

- u jednini muškoga roda glagolskih pridjeva radnih:

uo – u

vratio – vrnu

prolazio – pasiva

orao – ora

mislio – misle

pio – pi

bio – bi

plakao – plaka

držao – drža

volio – vole

hodaio – hode

sjedio – side

gorio – gore

htio – ote

želio – žele

imao – ime

darovao – darova

kupio – kupi

znao – zna

tukao – toko.

2. Zamjena /a/ > /e/ u korijenskom morfemu rije i kresti i resti

On e opet krasti kao i prije. On e krast koti i prvo.

On je ukrao. On je ukra.

Ona je ukrala. Ona je ukrala.

Trava e brzo narasti. To e brzo narast.

Po eo je rasti. Po e je rast.

Dijete raste. Dite raste.

On/ona/ono je naraslo. Narasa, narasla, naraslo.

Prsti su srasli. Prsti su srasli.

Rana je zarasla. Rana je zacelela.

Vrabac cvrku e. Pinkuz kanta.

3. Upitna i odnosna zamjenica u zna enju „koji“

Koji je danas dan? Ki je donos dan?

Koja je to ženska? Ka je to ženska?

Koga nema doma? Koga ni doma?

Kojega je to dana? Ki je to dan?

Kojemu dje aku ideš? Komu fantinu reš?

S kojim se sapunom pereš? S kin se sapunon pereš?

Neka plati onaj koji je popio. Neka plati onajsti ki je popi.

To je djevojka o kojoj ti pri am. To je divojka za ku/kujstu ti ganan.

4. Present s okrnjenom i neokrnjenom osnovom * gręd-/gr-

Ja idem na njivu. Ja ren va poje.

Ti ideš na njivu. Ti reš va poje.

On ide na njivu. On re va poje.

Mi idemo na njivu. Mi remo va poje.

Vi idete na njivu. Vi reste va poje.

Oni idu na njivu. Oni redu va poje.

5. Oblici osnove praslavenskoga glagola *idti s konsonantskom skupinom /-jt/, i prezentske s konsonantskom skupinom /-jd/

a) Infinitiv:

do i – prit obi i – oba
na i – na pro i – pasat
izi i – zi u i – u
po i – po .

b) Present:

do e – pride obi e – obajde na e – najde
pro e – pasa izi e – zijde u e – unijde
po e – parti pobjegne – pobigne.

6. Odraz praslavenske skupine /*v s-/ u osnovi neodre ene zamjenice kao vas i sv-

Vidim vas. Vidin vas.

Svi su ovdje. Svi su ovdj.

Svatko voli sunce. Soki voli sonce.

Svaki dan pada kiša. Soki dan pada dož.

Svejedno mi je. Sejeno mi je.

Svoj teret nosim sam. Svoje brime nosin san.

Svu no sam bdio. Svu no son bdi.

Svega mi je dosta. Svega mi je dosta.

Svemu se veseli. So emu/so en se veseli.

Sa svima je dobar. Zo svimi je dobor.

Od svih se boji. Od svih se boji.

Sve žene su lijepe. Sve ženi su lipe.

Sva se djeca igraju. Svi se dica igraju.

7. Oblik osnove s otvrdlom /-j/ protezom u prilogu jopet

Želim vas opet vidjeti. Želin vas jopet vit.

Opet nisi jeo. Jopet nisi ja.

8. Oblici osnova pokaznih zamjenica bez sekundarnog naveska

Taj je stol susjedov. Ta sol je od suseda.

Ovaj vol je lijep. Ova vol je lip.

Onaj vrt nije naš. Ona vrt ni naš.

9. Oblici prezentske osnove praslavenskoga glagola *mogni s rotacizmom

Ja mogu skakati. Ja moren skakat.

Ti možeš pjevati. Ti mores kantat.

On može sijati. On more set.

Mi možemo plesati. Mi moremo toncat.

Vi možete jesti. Vi morete jis.

Oni mogu putovati. Uni moru putovat.

Pomogni mi. Pomori mi.

Oni mi uvijek pomognu. Oni mi vavik pomoru.

10. Oblici osnove s analoški palataliziranim finalnim velarom

Reci glasno. Reci naglas.

Recite glasno. Recite naglas.

Ispeci mi jednu kobasicu. Sfrigaj mi jenu kobasicu.

Posijeci šumu. Posi i drmun.

11. Izostajanje sibilizacije

Svjedoci su te vidjeli. Svedoki su te videli.

To su vrazi. To su vragi.

Orasi su zdravi. Orihi su zdravi.

Narasli su kozi rozi. Kozi su narasli rogi.

Na ruci mu je sat. Na ruki mu je ura.

Na nozi su mu papu e. Na nogi su mu kopice.

12. Oblici osnova nekih rije i s reduciranim po etnim vokalom

Uzimam iz ormara. Ziman zo bikabita.

Nositi iz ku e. Nosit z ku e.

Vino iz konobe. Vino z konobi.

Dolaziti iz Pule. Prit s Poli.

Veslati s veslom. Veslat z veslon.

Mladi sa šešiom. Mladi s klobukon.

Sjekao je s kosirom. Siko je s kosiron.

Suza iz oka. Suza z oka.

Gnoj iz rane. Gnjoj z rani.

Školjka iz mora. an ara z mora.

Radost iz vina. Veselje z vina.

Tuga iz njega izlazi. Tuga ž njega re von.

Bježi mi konac iz igle. Biži mi konac z igli.

Izgubio sam novac. Zgubi son šoldi.

Iskopao sam krumpir. Zikopa son kumpir.

Palo je ispod stola. Palo je spod stola.

Iznad krova je ptica. Zgora krova je ti .

Ispunio sam obe anje. Spone son o son obe a.

Bila sam izme u dvije vatre. Bila son mej dva ognja.

Izmlatio je magarca. Natoko je osla.

Ispraznio mi je džepove. Sprazni mi je žepi.

Izlomio je kruh. Zlome je kruh.

13. Oblik glagolskoga pridjeva radnoga *idti

On je išao po vodu. On je šo po vodu.

Marija je išla ku i. Marija je šla doma.

Dijete je išlo s nama. Dite je šlo s nami.

14. Gpl. osobne zamjenice oni : hi < ih

Nema ih kod ku e. Ni jih doma.

Ne emo ih vidjeti. Ne emo jih vit.

15. Zanijekani oblici prezenta glagola „imati : nimam, ni i glagola „biti“ – nis.

Nemam, nemaš, nema, nemamo, nemate, nemaju vremena.

Niman, nimaš, nima, nimamo, nimate, nimaju vrimena.

16. Slabljenje napetosti u finalnoj zoni sloga.

Nema te nigdje. Ni te nigdire.

Na i eš jabuku. Naj eš jaboko.

On ima dvadeset godina. On ima dvajset let.

Ona ima trideset ovaca. Ona ima trejset ovac.

Ivan ima petnaest godina. Ivan ima petnajst let.

17. Posvojna zamjenica ž.r. njeje, njejega

Nema njezinoga muža. Ni nje muža.

Ovo je njezino. Ovo je nje.

Ovo je njezin muž. Ovo je nje muž.

Ovo je njezina marama. Ovo je nje facol.

TERENSKI UPITNIK ZA ISPITIVANJE
SREDNJO AKAVSKOGA ILI IKAVSKO–EKAVSKOGA
DIJALEKTA

MJESNI GOVOR DOBRINJA

PODACI O ISTRAŽIVA U

ISPITIVA ICA: ANITA JELENOVI

E-POŠTA: anitajelenovic@yahoo.com

TELEFON: 091 890 6105

OBAVJESNICA: NADA SIMOVI (1962.)

DATUM ISTAŽIVANJA: 6. 8. 2014.

1. PODACI O PUNKTU

1. Ime mjesta: Dobrinj.

2. Broj stanovnika: stodvadeset i dva.

3. Imena susjednih mjesta: Kras, Gabonjin, Sv. Vid, Gostinjac, Hlapa

4. Koji grad služi kao neposredni centar okoline (privredni, administrativni itd.)?

Krk.

5. U koju školu djeca odlaze?

U OŠ Frana Krste Frankopana, Dobrinj.

6. Kojim se zanimanjem bavi ve ina stanovništva?

Ve ina se stanovništva bavi turizmom. Ostalo su umirovljenici.

7. Naziv stanovnika (etnik) za punkt u kojem se ispituje.

Muški: Dobrinjoc (Gradar).

Ženski: Dobrinjka (Gradarica).

8. Pridjev od imena mjesta u kojem se ispituje.

Dobrinjski.

9. Prezimena raširena u mjestu

Kirin i , Fugoši , Gržeti , Crn i , Fanuko, Str i , Brusi , Barbali , Crvi .

10. Naj eš a muška i ženska imena.

Muška: Ivan, Anton, An elko, Branko, Josip, Mladen.

Ženska: Ana, Marija, Marica, Nada, Stanka.

11. Koja su sela u blizini za koja vam se ini da imaju isti govor?

Kras, Gostinjac, Hlapa.

12. Koja su sela u blizini za koja vam se ini da govore druk ije? U emu je razlika?

Šilo – ima zamjenicu a, za razliku od ostalih mjesta koji imaju zamjenicu o.

2. PODACI O OBAVJESNICI

1. Ime i prezime (porodi ni nadimak):

Nada Simovi

2. Godina ro enja:

1962.

3. Mjesto ro enja:

Rijeka

4. Oveo mjesto ro enja:

Županje

5. Majino mjesto ro enja:

Hlapa

6. Broj predaka ro enih u obavjesničnom mjestu ro enja:

Osam predaka.

7. Mjesto iz kojega je bra ni drug.

Vi a (Srbija).

8. Gdje je i koliko dugo obavjesnica živjela izvan svoga mjesta

Nije živjela izvan svoga mjesta.

9. Je li pismena?

Da.

10. Školovanje

Završena srednja škola.

11. Zanimanje

Raunovodstveno-financijski djelatnik.

3. ISPITIVANJE JEZI NIH ZNA AJKI

➤ FONOLOŠKE OSOBITOSTI

1. Refleks jata (iz ogleda govora).

Ikavski-ekavski refleks jata: vetor, del, verovat, ovik, lipa, slip, divojka, Stipanja.

2. Trojak rezultat jotacije primarne (praslavenske) konsonantske skupine:

*/*dj/ > /j/ž/d'/*

tu i – tuji	tu a – tuja
tu ina – tujina	gra ani – judi
gra anski – grajanski	gra anka – grajanka
gra anin – grajan	mla i – mlaji
tvr i – trdiji	tvr a – tvrja
an eo – anjel	me u – mej
izme u – meju	sla i – slaji
ro enje – rojenje	gla i – glaji
me a – meja	

vlastita imena romanskoga podrijetla – Anjela, Anjelo, Anjelina, Ejidio...

3. Dvojak rezultat jotovanja konsonantske skupine */*skj/, /*stj/ > /št/š /*.

ognjište – ognjiš e	natašte – natoš e
štucati – š ucat	uštipnuti – uš ipnut
štipati – š ipat	dvorište – dvoriš e
kliješta – kliš a	grož e – grozdovi
iskati – iskat	stiskati – stiskat.
štap – š ap	

Prezent glagola (konjugirati glagol kroz sva tri lica jd. i mn.):

iskati – iš eni, iš eš, iš e, iš emo, iš ete, iš u

stiskati – stiš en, stiš eš, stiš e, stiš emo, stiš ete, stiš u

šuškati – šuškan, šuškaš, šuška, šuškamo, šuškate, šuškaju.

4. Rezultat jotovanja konsonantske skupine /*zgj/ > /žd/.

Danas pada *kiša*. Donos pada dož.

Danas *kiši*. Donos dožji.

Ve dva mjeseca nema *kiše*. Dva miseca ni dožja.

Ovoj *kiši* nema kraja. Ovon dožju ni kraja.

U glavi je *mozak*. Va glavi su možnjeni.

On nema *mozga*! On nima pameti.

5. Dvojak razvoj staroga prijedloga *v > u/va:

e) *v > u kao samostalan prijedlog:

sg. Idem u ku u. Gren ku u.

Idem u šumu. Gren va drmun.

U ku i su djeca. Va ku i su dica.

U šumi rastu gljive. Va drmunu rastu pe urvi.

pl. U ku ama je toplo. Va ku ah je teplo.

U šumama nema vukova. Va drmuni ni vuki.

f) u složenicama

Moram rano ustati. Moran se rano stat.

To mi je unuka. To mi je vnuka.

Ona je udovica. Ona je dovica.

g) *v > va:

uvijek – vavik

uskrsni – vozonski

Uskrs – Vozon.

h) Reducirano prefiksarno *v > / /

Ova je telad dobro *uzgojena*. Ove telci su dobro vazgojeni.

Ustali su jutros rano. Stali su se jutros rano.

Uve er je svježije. Nave er je friškije.

Usred dvorišta. Vosrid dvora.

6. Dvojaki refleks prednjeg nazalnog vokala /ɛ/ kao /a/ iza palatala, a kao /e/ u ostalim pozicijama.

Primio sam pismo. Prije son list.

Posao uvijek valja po eti. Delo vavik rabi po et.

Najljepši je doma i jezik. Najlipši je doma i govor.

Je am je dobar za maneštru. Ozimoc je dobar za maneštru.

Pile a jetra. Pile a žigerica.

Žedan sam. Žejon son.

Volim meso. Volin meso.

Imam pet godina. Iman pet let.

Deset prstiju. Deset prsti.

U staji je govedo. Va štaji je vol.

7. Oblik upitne i odnosne zamjenice a (<*), te oblika ega/ esa, ništo i niš.

Što radiš? o delaš?

ega nema? esa ni?

Ho eš li što popiti? eš ogod popit?

Što ti je to? o ti je to?

Ništa ne znam. Niš ne znan.

Nešto bih ti rekao. Ni bin ti reko.

Zašto pitaš? Za pitaš?

Na što si to stavio? Na si to stavi?

Sve što ti srce želi. Se o ti srce želi.

Po što si otišao u trgovinu? Po si šo va butigu?

iji je on? iji je on?

ija je to k i? ija je to h i?

ije je ovo dijete? ije je ovo dite?

iji je ovo muž? iji je ov muž?

ija su to polja? ija su to poja?

To nije ni ije. To ni ni ije.

To nije ni ija briga. To ni ni ija briga.

To je sva ija briga. To je sva ija briga.

Moram žuriti jer je kasno. Moran se fugat aš je kosno.

8. Dvojaki oblik prijedloga *k de > kadi/di

Gdje si bio/bila? Kaj si bi?

Nigdje nije tako dobro. Nigdire ni tako dobro.

Gdje je to? Kaj je to?

Idem tamo gdje mi je bolje. Gren tamo kadi mi je boje.

Svugdje ima neba. Sogdi je neba.

Posvud je blato. Sokuda je blato.

9. Praslavenska konsonantska skupina /* r/

Ovaj sir je crvljiv. Ta sir je rvljiv.

Crn kao ugljen. rn koti ugjev.

Crno vino. rno vino.

Crnje ne može biti. rnije ne more bit.

Crveno cvijeće. ovjene rožice.

Cvr ak cvr i. r ok r i.

Ovo je svinjsko crijevo. Ovo su svinjska riva.

Zemlja crvenica. Zemja ovjenica.

U jabuci je crv/crvi. Va jaboku je rv.

10. Akcentuacija (iz ogleđa govora).

Stariji dvonaglasni sustav. Akut izostaje.

11. Status fonema /l/

ljudi – judi

zemlja – zemja

ljubav – jubav

proklet – prokjet

kvaka – kjuka

pljuvati – pjuvat

prosjak – prosit

prijatelj – prijatel

12. Vokalizacija „slaboga šwa“

mlin – malin

mlinar – malinar

gdje – kadi

(ideš) sa mnom – reš smonun

reci meni – recimi.

13. Tendencija za rastere enjem napetih rubnih zona sloga

c) po etne:

ptica – tica/ti

p ela – ela

pšenica – enica

gdje – kadi

nigdje – nigdire

d) do etne:

kiša – dož G (nema) kiše – ni dožja

jedan – jedan, jedna – jedna, jedno – jedno

nijedan – nijedon, nijedna – nijena, nijedno – nijeno

svejedno – sejeno, sejednako

odmah – vaje

nikome – nijenomu.

14. Preinaka nepravih konsonantskih skupina /š / i /ht/

sg.

To je moja k i. To je moja h i.

Nemam k eri. Niman h ere.

Dajem k eri. Dajen h eri.

Vidim k er. Vidin h er.

Moja k eri! Moja h eri!

Govorim o mojoj k eri. Govorin o svojoj h eri.

Idem s k eri. Rren zo h erun.

pl.

Moje k eri su najbolje . Moje h ere su najboje.

Nemam k eri za udaju. Niman h eri za ženidbu.

Svojim k erima dajem ve eru. Svojin h eran dajen vi eru.

Jedanput tjedno vidim svoje tri k eri. Jedanput na šetemanu vidin svoje tri h ere.

O k eri moje! O h ere moje!

Svi lijepo govore o mojim k erima. Svi lipo ganaju o mojin h eran.

Svake nedjelje idem u crkvu sa svojim k erima. Soku nediju ren crikvu zo svojimi h erami.

Htjeti: htjela sam, htjelo je, htio sam...

Otela san, otelo je, ote son.

15. Ograni enje distribucije fonema /v/ ispred slogotvornoga /r/

svraka – šoja/pinkuz/sraka

etvrti – etrti

etvrtak – etrtok

svrab – srab

svekrva – ponica

vrsto – jako

vrš e – ja e

tvrd/-a/-o – tvrd, tvrda, tvrdo

stvrđnuti – stvrđnut

cvr ak – r ok

cvr iti – r at

vrabac – pinkuz.

16. Zatvaranje kratkih vokala /e/ i /o/ izvan akcenta, naj eš e ispred akcenta

Kako se kod vas kaže:

onaj/ona/ono – onajsti, onajsta, onajsto

onoga – onoga, onima – onimi

ovaj/ova/ovo – ovajsti, ovajsta, ovojsto

ovoga, ovima – ovoga, ovin

obe ao/obe ala/obe alo – obe a, obe ala, obe alo

ostati – ostat

onako – onako

oprostiti – oprostit

otac – otoc

ognjište – ognjiš e

ovdje ovdi.

17. Zamjena finalnoga nastava noga /-m/ > /-n/

(Iz ogleda govora).

u imenica: h eron, materun

u pridjeva: lipon, rnin

u zamjenica: s manun, š njin

u brojeva: sedan, oson.

u glagola: domišjan, znan

u nepromjenjivih rije i: baren, in

2. MORFONOLOŠKE POJAVE

1. Zamjena finalnoga /-l/ vokalom /-a/

c) Na završetku unutrašnjeg sloga:

dolci – dolci

bolestan/bolesna/bolesno – slab, slaba, slabo

podne – podne

telci, telca – telci, telca

mulci, mulca – mulci, mulca

palci, palca – palci, palca

kolac, kolca, kolci – koloc, kolca, kolcu.

d) Na kraju rije i:

- u imenica:

sol – sol

bol – bol

vol – vol

stol – stol

an eo – anjel

cipela – postol

kotao – kotol

- u pridjeva:

debeo – debel

veseo – vesel

gol – gol

topao – tepol

cio – cel

kiseo – kisel

- u jednini muškoga roda glagolskih pridjeva radnih:

uo – u

vratio – vrnu

prolazio – pasiva

orao – ora

mislio – misle

pio – pi

bio – bi

plakao – plaka

držao – drža

volio – vole

hodaio – hode

sjedio – side

gorio – gore

htio – ote

želio – žele

imao – ime

darovao – darova

kupio – kupi

znao – zna

tukao – toko.

2. Zamjena /a/ > /e/ u korijenskom morfemu rije i kresti i resti

On e opet krasti kao i prije. On e krast koti i prvo.

On je ukrao. On je ukra.

Ona je ukrala. Ona je ukrala.

Trava e brzo narasti. To e brzo narast.

Po eo je rasti. Po e je rast.

Dijete raste. Dite raste.

On/ona/ono je naraslo. Narasa, narasla, naraslo.

Prsti su srasli. Prsti su srasli.

Rana je zarasla. Rana je zacelela.

Vrabac cvrku e. Pinkuz kanta.

3. Upitna i odnosna zamjenica u zna enju „koji“

Koji je danas dan? Ki je donos dan?

Koja je to ženska? Ka je to ženska?

Koga nema doma? Koga ni doma?

Kojega je to dana? Ki je to dan?

Kojemu dje aku ideš? Komu fantinu reš?

S kojim se sapunom pereš? S kin se sapunon pereš?

Neka plati onaj koji je popio. Neka plati onajsti ki je popi.

To je djevojka o kojoj ti pri am. To je divojka za ku/kujstu ti ganan.

4. Present s okrnjenom i neokrnjenom osnovom * gręd-/gr-

Ja idem na njivu. Ja ren va poje.

Ti ideš na njivu. Ti reš va poje.

On ide na njivu. On re va poje.

Mi idemo na njivu. Mi remo va poje.

Vi idete na njivu. Vi reste va poje.

Oni idu na njivu. Oni redu va poje.

5. Oblici osnove praslavenskoga glagola *idti s konsonantskom skupinom /-jt/, i prezentske s konsonantskom skupinom /-jd/

c) Infinitiv:

do i – prit obi i – oba
na i – na pro i – pasat
izi i – zi u i – u
po i – po .

d) Present:

do e – pride obi e – obajde na e – najde
pro e – pasa izi e – zijde u e – unijde
po e – parti pobjegne – pobigne.

6. Odraz praslavenske skupine /*v s-/ u osnovi neodre ene zamjenice kao vas i sv-

Vidim vas. Vidin vas.

Svi su ovdje. Svi su ovdj.

Svatko voli sunce. Soki voli sonce.

Svaki dan pada kiša. Soki dan pada dož.

Svejedno mi je. Sejeno mi je.

Svoj teret nosim sam. Svoje brime nosin san.

Svu no sam bdio. Svu no son bdi.

Svega mi je dosta. Svega mi je dosta.

Svemu se veseli. So emu/so en se veseli.

Sa svima je dobar. Zo svimi je dobor.

Od svih se boji. Od svih se boji.

Sve žene su lijepe. Sve ženi su lipe.

Sva se djeca igraju. Svi se dica igraju.

7. Oblik osnove s otvrdlom /-j/ protezom u prilogu jopet

Želim vas opet vidjeti. Želin vas opet vit.

Opet nisi jeo. Opet nisi ja.

8. Oblici osnova pokaznih zamjenica bez sekundarnog naveska

Taj je stol susjedov. Ta sol je od suseda.

Ovaj vol je lijep. Ova vol je lip.

Onaj vrt nije naš. Ona vrt ni naš.

9. Oblici prezentske osnove praslavenskoga glagola *mogni s rotacizmom

Ja mogu skakati. Ja moren skakat.

Ti možeš pjevati. Ti mores kantat.

On može sijati. On more set.

Mi možemo plesati. Mi moremo toncat.

Vi možete jesti. Vi morete jis.

Oni mogu putovati. Uni moru putovat.

Pomogni mi. Pomori mi.

Oni mi uvijek pomognu. Oni mi vavik pomoru.

10. Oblici osnove s analoški palataliziranim finalnim velarom

Reci glasno. Reci naglas.

Recite glasno. Recite naglas.

Ispeci mi jednu kobasicu. Sfrigaj mi jenu kobasicu.

Posijeci šumu. Posi i drmun.

11. Izostajanje sibilizacije

Svjedoci su te vidjeli. Svedoki su te videli.

To su vrazi. To su vragi.

Orasi su zdravi. Orihi su zdravi.

Narasli su kozi rozi. Kozi su narasli rogi.

Na ruci mu je sat. Na ruki mu je ura.

Na nozi su mu papu e. Na nogi su mu kopice.

12. Oblici osnova nekih rije i s reduciranim po etnim vokalom

Uzimam iz ormara. Ziman zo bikabita.

Nositi iz ku e. Nosit z ku e.

Vino iz konobe. Vino z konobi.

Dolaziti iz Pule. Prit s Poli.

Veslati s veslom. Veslat z veslon.

Mladi sa šešiom. Mladi s klobukon.

Sjekao je s kosirom. Siko je s kosiron.

Suza iz oka. Suza z oka.

Gnoj iz rane. Gnjoj z rani.

Školjka iz mora. an ara z mora.

Radost iz vina. Veselje z vina.

Tuga iz njega izlazi. Tuga ž njega re von.

Bježi mi konac iz igle. Biži mi konac z igli.

Izgubio sam novac. Zgubi son šoldi.

Iskopao sam krumpir. Zikopa son kumpir.

Palo je ispod stola. Palo je spod stola.

Iznad krova je ptica. Zgora krova je ti .

Ispunio sam obe anje. Spone son o son obe a.

Bila sam izme u dvije vatre. Bila son mej dva ognja.

Izmlatio je magarca. Natoko je osla.

Ispraznio mi je džepove. Sprazni mi je žepi.

Izlomio je kruh. Zlome je kruh.

13. Oblik glagolskoga pridjeva radnoga *idti

On je išao po vodu. On je šo po vodu.

Marija je išla ku i. Marija je šla doma.

Dijete je išlo s nama. Dite je šlo s nami.

14. Gpl. osobne zamjenice oni : hi < ih

Nema ih kod ku e. Ni jih doma.

Ne emo ih vidjeti. Ne emo jih vit.

15. Zanijekani oblici prezenta glagola „imati : nimam, ni i glagola „biti“ – nis.

Nemam, nemaš, nema, nemamo, nemate, nemaju vremena.

Niman, nimaš, nima, nimamo, nimate, nimaju vrimena.

16. Slabljenje napetosti u finalnoj zoni sloga.

Nema te nigdje. Ni te nigdire.

Na i eš jabuku. Naj eš jaboko.

On ima dvadeset godina. On ima dvajset let.

Ona ima trideset ovaca. Ona ima trejset ovac.

Ivan ima petnaest godina. Ivan ima petnajst let.

17. Posvojna zamjenica ž.r. njeje, njejega

Nema njezinoga muža. Ni nje muža.

Ovo je njezino. Ovo je nje.

Ovo je njezin muž. Ovo je nje muž.

Ovo je njezina marama. Ovo je nje facol.

TRANSKRIPCIJA GOVORA

OBAVJESNICA: Dinka Justini , ro ena 1934. godine

DATUM ISTRAŽIVANJA: 5. kolovoza 2014.

Pravite mi, kako ste hodeli školu?

... a ži e su hod li na Suž n i Kl n ce su hod li i Trib je i Sv ti Iv n to je sv hod lo Gr d, a Žup nje su hod li P je i zo Žest lca. On vr me kada son j bil , a su bili su, b li, aš su b le tr sestr , p sle ih je bilo p t... hod li su od Žest lca ondr t.

...B l je dop dne i zap dne. Men je b mešt r Musor ni i mešt r Vl h, no l to d n ma n nka n smo, Talij ne. Kad je b r t ondr t smo u Ž lki Pitur ce u n ni šk li b li. K je ot hod t je hod , ki n n . N su b li sv , n su hod li. Za vr me r ta n su hod li sv šk lu, a im li smo t mo z d d ma, t mo kaj je but ga na Gost njci.

A ki se dalje školoval?

Ž nska n šl n nka jen , a mušk su šl , ma n ako je s mo J lica M š ica on je b la šl šk lu i t su b li starije... i Št fica Škriv nova od lenki m t, a dr go n n jed n, n b n nka jed n. A d htori je b lo, inžinjêri da, mušk h je bilo da. Od tr js te do trejš ste, ma sk ro sv ki mušk je b va škôli.

Koliko je ta škola tr jala?

sto je bilo et re l ta su bíli v R k .

... ma kako bi rekl , m n sm , n s sv b li. K je ot j , a k n n . So št fetun to sm m rali, k da se T tu nos la, ali...

Onda niš, a ste nakon škole?

N š, d ma b li, koti i sod . S m ter n i so br n.

S kolko let ste se ženili?

Dvajš et re.

Ondr t je kump r m ra sv zn t, sv je m ra v dit i n b lo pr govora da je nik sa strane hod izv nredno k kovu kom diju d lat, v je je b kako bi rekl , opom njen. I v d je k ti p p cr ki m su, tako je n v d c li p r. Sve je b lo njegov i st riji i, m sl n r i r diteji su m rali

posl šat i ml di i pirovji ni, sv . Od strane ml de je v še zapov d , n je b glavni n go od nevest a r cimo.

Kako je to izgledao? Sopele su bile?

Sop li k je im je isto im arm niku, jer ni b lo harm n k. B lo je i jen i dr g , n š sto. Aš sm i mi, ov j, kada smo se žen li isto smo im li arm niku i sop li. I b lo je i pr , i pr men sto. A j di su im li i s mo arm niku. M j br t n im , ako ne samo arm niku. Ov si k liko je b lo p ra, ako je b m nji p r, ondr t su n jviše im li arm niku, ako je b v i p r ondr t su im li i jen i dr go. I hod lo je kako r i sad , slj dovanje hr na, ali je kump r h d r s da m rete, ako je on za vr me vi re bi se b lo isto tonc valo i g vori drž lo, j ko su ondr t g vori drž li os bito kump ri su m rali i ako je b n ki v i k ko bi rekl p zv n, d je v ni b ondr t bi i n rek kakovo g d... i, bez nev sticu ukr st, toga n b lo, toga n b lo. Nev sticu ukr st se je m ralo i on nj j, isk t ju su m rali i ako su ju ot li pust t ju sl bodno, dobr , ako ne m ra je plat t kump r. A k da su nj j prekriž li k da je hod la crik , ondr t su m rali, ma n se d valo t liko š ldi, n jviše se d lo p t v n i pregov rali su.

A to je od rana jutra krenulo?

Ne ne, ja zn n pr men n bil , r no se je hod lo, ako si m ra p rec mo z Gr da, ondr t si v ... to je m ralo b t o p dn n š, da p rti z Gr da d kla pr de na Gost njoc i tr put mantinj du se je sopl d kla pr de nev stica v n i d kla se spr viš, v vik je b v lo n jviše kolo tr h r, ov si kakov štaj n je b . Ako je b i zîmski je nda je b i lo r nije, ako je b i lo l to ndra je b lo k šnije. Kak vo vr me, kako b n rekl .

Osim o su krali nevesticu, jesu delali još kakove gluposti?

Ma ne. s n to su, bi j b li z li i to se je zn lo po dv tr p ti ju z t. Da i on pr je, ali za vr me, iza ve e kada pr deš v n zo cr kv je to b lo. N j prije je b i t n c, on pas t kolo pl ce t noc i ondr t bi b i li pôlka nevest i nev stica, ondr t so r diteljima i ondr t iza t ga ve bi b i li. I ondr t bi b i li priš l po stâru obo en , tamo prije nego bi b li š l na vi ru rec mo i s poga n, ali obavezno bi b li st ri priš l . K da smo se mi je M ki T r i , n je b k ko sl b, a Os pi B rovi n je b d ht r i pr nesl su na ever h i tako... ver gi su st vili mu va odj lo i ondr t su crj va stavjal v n, kum dije su d lali ja ma ne sm n r ... sm hi, sm hi og d su mogl smišn je na n t.

To su samo muški delali ili su i ženske znale bit...?

Bili su i ženske, ali n jviše su mušk , n jviše su mušk . Va dômh se je n jviše, va d mih d klan blo sud ma... t i n ša Dr gica od Š la, on su h tili par d d li, spoj li dvije s be i hodnik i ondr t j ne zn n k liko j h je bil , jer j još ondr n s bil P ji k liko jih je bil na pir . T ko zn n da su i Kn zi i on su h tili isto par d i ek j još n gdi P ji, za nj h son s gura i u Kn zi a... j par n ako su im li v e prost rije, ako su b li kump ri ondr t bi b li u kump ri na in li p r, n s m ra ga d ma. Va ijoj g d k i, ako je b la v a, a da se r g t.

A tonoc je bi?

K ko i sad . I va n šnj h su hod li kako idu i sad n ki, k v li da nj n b d .

A nisu se va nošnjah ženili?

Ne.

... v š, moj m t i ot c, v kol t im n j . Mar ni ga st vimo, ma n gda ši n gda ne. Govor n d klan e b deš v a, šk da je da se rask da k da je n st r, a od M rti m t mi ga je deš v la, aš on ga je nos vala va n šnji, ondr t ga je šl opr t, st vila je dr g kord licu ond ga je opr la, pa je sp r zasti, n kad više .

... dešv se zn š z ? J v d n, m lo dic n su k ti smo n gda m smo to uv li i gj dali, a don ska... ne samo n šnju, i j gra ke i sv ... ne bacil ju... im se, al ne zn se d klan e se im t, a na dr gu b ndu, ne zn n m rda je i b je tak , n go k ko smo m .

M , j rec mo, j son im la m n sm b li va skudici, n od hr ni n od r bi, jer su b li tr str ci M rik h i n n je v je iza r ta, va r tu je ot c d l va Košj ni u fr tar, im li smo. Od vi a T r i a ot c i m j ot c su t mo d lali, on su zid li i popr vjali cr kv i on se je i ondr t m smo im li, fratr su im li i la i ž ta rec mo, ali m smo im li, r bu smo još prod vali n jviše v R s ku, aš n n je z M r k prihaj lo i tet Mar ja, rec mo D šica on je im la malo m nje, jer nj h je bil sed n, a m smo b li samo tr . Ondr t sed n i tr ne m ru jen ko ž v t, nikak re. A se jen ko je prihaj lo i vici F goši u i n n, e. T ko da ja n s bil , m slin r , va skudici od r bi. N jprve n jlonki, n jprve grlice su p eli b li, pedes t i š ste smo j i D šica do bil . A još ih ondr t n b lo. Konpl t n ušnice i n rukvice i grlicu, to je sve n ša na p kla razd mala, mogl h je i don ska im t za spomenu. N ka n si, dic t ko ti je v vik b lo p k i don ska. K p š nj j pak ti gum c, vr ga ako su j j tr d ni... n gda z nome jen , n gda dv i više h n , više h je po dvor i va smet .

... n bil kr ji, n se gj dalo, e t i don ska p r, ne zn š pr du naj st se, ali s mo da su na ra un , ma n nka ni j st... a drugd to je b lo kako da si na žurn di. N se prest lo ni kant t, ni

tonc t ni... j ko, j ko se je do tog drž lo. I ml di i st ri i dic , sv , sv su zn li, sv . J , M la je tr jset smo, P va i tr jš sto, ja tr js et to mi smo u nj h, njeg va m t je zn la i od M rti m t on su zn li k nt t i tar nkat i sv , ma n b lo d na da nism mi u nj h, š lušij ru smo zv li pod balat run je b la k hinja v la t t se s mo kuh lo za prašč i rak ja, kon ba, mi smo t t tonciv li i p lku i maž rku i t noc i c lo sel zbog dic , a bar n mi ond k smo b li. Dv su b li Tr bi i, M la on su b li dv , mi smo bili dv , T r i i vi i Os pi , dv oni dr g T r i i Os pi i vi dv , F goši vi i Os pi dv , to su s mo Os pi i vi b li, pa si h m ra zv t po n dimku.

Kako je Vaš nadimak?

Men nikak re, br ta mi zov Os pi D nkin, š je Os pi b lo da, m slin r ondr t na bliz i nda Os pi a B rovi a, njeg su zv li Os pi B rovi , n šega su zv li Os pi D nkin, a od vice oc su zvali Os pi R kov, br ta su mu zv li vi Os pa R kova još i Os pa R kova.

Kako ste onda Vi dobili ime Dinka, a Vi niste rojeni na Luciju?

J san r ena na Luc ju i ot li su m t, ali tet ni d l , da on kad je š l p vi p t V bnik s r šnj n i da je priš l jen ž nska i da se je zval D nka i da n ka b de D nka i ondr t je i Gr di p kla jen D nka priš l . N n nka jen Luc je va moj vr me b lo n , ni star je ni ml je, j ne zn n ako je k .

A Martine je? U Vaše doba?

Ma je ma M rta je, M rta je Mart na n .

A pir, to je trajalo do kasno ili?

Do dan , red n t ruru t ruru, i tar nkali bi bil .

I to je samo tonoc na placi i polka i mazurka?

Ne ne ne, samo p lka i maž rka, ali n k ti sad p l re dur i m raš kat dv re d kla p šne k ko b rek n ki, rec mo sad m zika s p . Ondr t bi b li s pl p lku i pas lo bi b la jedn t ra, bi b li p li i pj vali mlad i al div jki va on h st rih k bi b li p šneli ondr t bi b li drug odgov rali po p r pj smi i ondr t p ta. Ali v t b b la i arm nika s pl . K ko b n rekl , e kada pr du na pl cu um sto da tr put okren pas t so nev sticun, pas i on i nev sti i kump ri š m rajju, on h dr gih više n ... i m smo se sl kali i sve, ali k ko b n rekl , j im n pr ko sedondes t, ako n i više p zi, ali ni to tr jalo da si se m ra.

Fotograf Vas je ovdje slika?

Men je kunj do, nis je, a p tla sl kat gl vno smo šl v R k . N ki je hod na Crikv nicu, Mar ca je bil i br t mi je b . M ku je bil sestr , men je br t b v R k i ondr t smo v R k hod li. Ali n jviše se šl na fatap štu, dr ge ali tr e k da si se v spr v , sl kat.

, pa t smo crik mi slik ni, n smo zvon . M smo i zvon i nutr i po p tu i pred vr t .

A ni bilo ono po na mati ni?

Aj smo bili.

A isti dan ili tek neki drugi?

K ko je k m go. M ka n blo d ma n je d la v R k ondr t sm na sob tu b li, Št fica Škriv nova je b la i ot c su nj j bil , k da smo mi bil .

A to niste uzimali prijatelje za kumpare?

K je k ga v l , nis mōra z t ni br ta ni sestr . N jviše se je gj dalo k zna v dit p r, a M ko m ri je b p vi, a R i je b dr gi.

A pokloni to se znalo to no ki a kupuje ili?

Ma n , k je prnes , nis nos li sad k ko b n rekl . Men su kump ri d li, e tu g ri tu zd lu, a ev je m j br t d b od kump ri. T serv s je m j br t, a v serv s son j . To su z jeno kump ri kup li i v zo Š la je t rtu da je b br d njeg v, b š su on im li b rku, a od R i a n je b gra ev nski inženj r n je k u. Te su t rti bil evak sto v le. I n blo n jen ga da n prnes t rtu. Mušk su prnaš li v n im lo se je v li mošt l i sve v n se je va jed n mošt l stavj lo i ondr t se je nos lo va kobl h kolo, a so bukal t n, ev mo h j š j ju ne r n doseg t. To je bukal ta m je mam ce i on mi ju je dal k da smo se žen li, prnesl ju je zo S l n i dal za p r tu bukal tu. Ev su sto, od moj mam ce kolej ni, bukal te od mam ce zo S l n, a ev šk ru je on k p la va Kr snon k da je bil div jka. V š ev , ev zd licu mi je dal od P va i a sestr i jen bukal ticu ma on mi se bil razb la.

J im n da od star ni, ali da je n ša mam ca je dal da u K šj n. On je im la svu od postol do v h glav peruž ni i n ušnice sve je im la i sve je d la K šj n fr tron, j gov or n, ne im t d ma za spomenu. A m reš. I kot gu i n b bi ni kamiž t nego n pr vi deb li na on r žice. Šir ki i ski jer su mor li b t dv .

I koral?

Peruž n. Kor l je jen , a peruž n dr go.

A a je peružin?

Kor l je ob ni, rec mo i sad st viš b li k ko b n rekl . A peruž n, n ti je b evak vi v le i n ti je b stokl no, b ja.

A Vi nemate takov?

To ti je mam ca dal , zato son j j adn . E i n ušnice su b li tako i im li su n ušnicu.

Je to malo plavkasto?

To je b lo va sv h b jah, k ko k glice za b r. Ne jenob jno n go se to prel valo: i zl tno, i pl vo, i crv no, i ž to, i zel no. K da si gj d v t peruž n nda se preliv va sv b je. Mar ca m štrica ima tak v, nj mam ce j t . To su m lo k im li, jer je b lo jâko sk po n š, to se n n nka ovd mogl va Ven ciji su to kupov li. K je k di m go, n ša mam ca je im la dv netjak nje va T liji.

... s je ovak je sto l po, ondr t je b lo sto l po k ko b n rekl , i j di su se dr žili. , don ska s mo gj daš v t (televiziju) i va dr go n š, a n gda zo crikv pr t, ma n š nijed n s pl ce da n ost akul ju . Zap dne, j zn n i na Gost njci, b mo b li p li n s i na ruz r k da bi b š na pl ci, drugd evd , ma po dv jset ž n bi b lo sid lo kolo kost nja i akul lo. Don ska je sve to pas lo.

A ki je obed kuha?

V vik je b na vr me i ob d i fam ja su bil , ne po jen d te, n go b r n n jmonje tr , dv obav zno. B lo je i po jen , ako n mogl više b lo je i po jen i n nka jen ga sto je bil jud k n su mogl . K ti i sad .

... e, i n bil pl na n go je bil og nj stokn t i na kom jstr h se je k halo, p tle su bil šp heri, mi nism , k da son j im li sm kom n, ali smo p im li i šp h r. š komin su m rali b t za suš t m so.

Makaruni ili su se šurlice delali?

Ne ne, ovd ti n š rl c. To se je p elo sad , ali men su i dandon šnji b ji makar n n go š rlice.

A pravite razliku izme u makaruni i šurlice? Osim umatanja testo je kakovo?

es, š za makar n? Ma ist šo m raš stav t j je i va makar n i va š rlice ga m raš stav t. Ali va makar n ga ne m raš st vit. Mi smo d lali i bez j ja. Ako n j ja jer n stv dne, n ti drž da se ne rasp du. Mor š je v še sk hat.

J son don ska kn dli, m slela son, n š n san m slila bi rek n ki, b lo je sk ro jedon jska i govor n: „ u j za ob d?“, m sa im n pe en , ali j b n vol la bl ti, ali v tr dn zel no j n, mošnj ce... dv dn , jed n d n n jprvo je bil bl tvi, ali su dv za r d n b li mošnj ce na sal tu i na ušp jz. J govor n: „J u bl tvu. Aj ne r n, j u dv komp ra sp“, p k n s spekl n go son zr stala. Pr d n j k u, š son bil zvon , pr d n k u t t su tr kompir i n s pit la nu, m rala je i on nj j ost t, p k mi je prnesl p k neka i j sk h n. Aj p tla od tr h komp rih, ma u st vit j je k da t ga je evol ko. D vet kn dl c mi je prišl evak vih. T ko da son im la r stani komp r i m so pe en , a kn dli j govor n: „N e b t za vi ru, b t e za j tro za des rt.“ I za j tro ne k h n, j tro je p t k im n r b i kn dli. I n s st vila, sto su se sk hali, nis se rasp li i brže su mi se sk hali n go s j jen. A g laš, og d je g š i, ali n od muk nego od kap li i od m sa. Ondr t je g laš, ondr t je d b r. A u ti r , d t bokun a m sa pek , a evol ko v d kolo nj h, kad pol ješ na t stu ne ost ne n š. n m ra bit g st. I bez p ršina n ma g laša... i bez kap li... i bez m sa.

Ma koliko se onda kuha takov gulaš?

Ov si o m su. K da se je n š Dârko ž n , mi smo t mo baš ondr t va M linu im li vi ru... to m so n kad skuh t, ali je b lo g laš da su rekl da ga n s sk ro j li, og d je star je m so to b ji je g laš, ali ga m raš da vr mena d lat. K ko se re : „Ni k k š, st ra k k š dobr j ha.“

OBAVJESNICA: Nada Simovi , ro ena 1962. godine

DATUM ISTRAŽIVANJA: 6. kolovoza 2014.

Svi k reni su ovd na Dobr njštini.

Dom šjan se n jviše pok jnoga st roga Ant na M rina zo Žup nj. n ti je b jedon j ko d b r ov k. J di su ga sv vol li, kig d mi je k da za nj ga pr vj nikad mi n rekao g de bes di, a j se dom šjan k ko bi b priš zo Žup nj na osl j zd i nda bi b priš k u i nda bi me z kadag d na kr l i nda bi mi b tar nka. I zn n jedon p t sto tako je b u n s k i i j son šl v n g ri na št rnu, nda ti je m li zid i nda su ti b le m le šk jice na t n z du i j son ti kj la na t n z du, mogl s n m rda im t et re i p l l ta, ne zn n t šno kol ko, j son ti pj vala va t šk jice i v lda kako san se nagn la prev še v nka n prid son p la d lika va v t i l po se dom šjan k ti sad da san se prestr šila i udr la na n s i s d mi je m lo kr v n je j ko, ali je i pritek l je m t i prnesl me je k u i j son j ko pl kala, bol lo me je ali još son se v še prestr šila i n me je z na kr l i n u to n kada zabor vit k da je don ska b lo. M la moj si se udr la, ma br žna moj m la, ma ne pl i, la ne pl i mo p h t, mo p h t. I nda bi me b kadag d na t ga osl st v gôrika i nda son i j na nj n j zdila, toga se dom šjan. I nda više n ega z d tog , jed no kada je mr, dom šjan se da je b spr god, ali samo j dnoga detaj , na Žup nj h na on n b ku, na dol nj h Žup nj h kako su nos li škr nju i n š više od tog d lje. I zn n da ga je moj pok jna m t isto tako vol la i nda mi je pr vj la za njeg da je b ov k j ko šaj v i da bi b priš nda na Hl p i da se v l na sv j ra ûn š lit, a nj pok jni br t je b d sta p met n ov k i zn je d lat b ve i zn je d lat postol b je j ko na t n, i nda im je i d sta al ta, s kakovoga al ta, a m j pok jni st ri je b d sta sirom šon ali ne tol ko i nda da bi b priš i t m j joc kog j n s n kad v dela n da je d l va kon bi, n da bi b priš p li njeg i da bi mu b r k ma Os pe m j j t samo gj d n, a ma s kak voga al ta m š, a j , gov r , n š ako ne j nu st ru sik rinu za vol ub j t. To je n ot r k ko je n još sirom šniji od njeg i da n ma n kakovoga al ta.

nda m je m t pravj la kada su prišl p vi p t s oc n na Žup nje, zn i ko p nici i t stu i sad p nica ju v jda i n tako do ek la l po jer je ot la da se m j pok jni ot c ožen za n ku dr gu ž nsku k n v lil, a to sad n v žno ni b tno, a t st ri m j Antôn M rin su ga zv li, M re mu je bil m t, d kli su on se gan li za stol n, n ti je tr pûti da nj j je r k : „Ma h di nj j z t on p sten. “ „Ma m m lo Ant ne“, i nda on se pet g naju, g naju, „Si nj j šl on p sten z t“ i nda na tr i p t se je stal i t p sten jôj je dal . š su im li dv prsten i t p steni n s d bili h re, jer t m j pok jni st ri je im dv s na i dv h re, nego nev stan su d l i nda j j je p nica dal p sten. I ond je m t pravj la, ve k da je ta p nica nj j umrl ,

jer da je bil d stasl ba i umrl je, m rda je im la, ne zn n k liko je m gla im t šezd set l t
 ne zn n k liko, j ju ne p metin u p e, i nda je n ost s n so sin n i s nev stun dr gon i
 nda bi b opet priš na t n tov ru j zd , od jen ga do dr goga bi b h d , jedanp t bi b kod
 moj m tere i oc , dr gi p t kod dr ge h re na S lin h i nda on bi mu b la og d sk hala i
 nda n je v v ki im kako p nav r ne bl z stol s st, š on je im la tavaj n na stol , a n
 bi se b d va na n z d, a nda bi mu b lo sve k palo na p d. On mu govor : „Ant ne, ma
 d jte se n pr d“ „Ma n , n , š b n ti bul l“, govor , „tavaj n b ti bul l“ i nda je na p d bi
 b la mu je hr na p dala. I nda bi, im je v viki must e, a ve je b st r, nda je m rda im
 osond s t l t, j zn n k liko, i nda on mu bi mu je ot la da e mu skr tit must e i on
 mu govor : „Ja u v n m lo p stri te must e.“ „M reš“, govor „ali ne prev še, nego m lo“
 „Ma e v n te must e u v n v še samo v n p e“ „Ne, va soldat ji se je pit lo k mu e se
 must e pust t“. T ko ti je to bil .

V šk lu son t p rtila j ne zn n k je je to l to b lo, n ma ni v ze ko l to je b lo, ali se
 dom šljan det ja j noga kad smo prišl t mo da son b la prestr šena kako da r n j ne zn n
 k mo M riki, a ne va šk lu. I sid la son, Zdr vko Škrab nja se je zv , i sad je ž v i dobr
 smo v vik ost li, i n je b isto d sta m r n, va dr goj kl pi i m rali smo nac tat m re, s nce,
 b da i tako dalje... i j zn n da j san im la v lda ne sve b je, ali zn n da je b la m la
 šk tulica i zn n da je b la, ovj na je bila s gurno, zel na je b la, na, pl va, ali kada je s nce
 rab lo pob jat j n s im la n. I sad men je b lo sr n, j gj d n evak v tr s va njeg , va
 t ga Zdr vka i v d n n b ja s nce, ali j n š ne govor n, pet son ga j pogj dala i n se
 okr n i n š n rek men ni j nj mu, nego mi je d tu b ju i j son pob jala s nce i b lo je
 ž to. Toga se dom šjan j ko dobr . A dr go t h det lji od šk li baš j ko, j ko m lo. A nda,
 m ren ti r k ko smo hod li va šk lu, do et toga r zreda su hod li jutrn, a od et toga
 zap dn . Ja son hod la v vik s m , jer n b lo nijedn ga do et toga r zreda. I nda san ti
 hod la ov da pr ko T ple, T pla ti je t mo kad ti je ot c pr je d l , t mo je stolar ja, n i
 samo drug n p t n t mo Gr d i tuda v vik sam . I nda n zad od šk li pet ili p t n ist n
 p t ili bi se b li kadag d vrn li pr ko Sv toga V da, ali to m slin da n b p vi r zred, m rda
 dr gi, tr i ako ne i... ali tr i e ve b t. I nda smo hod li pr ko Sv toga V da so vic n
 T r i em, vica T r i to ti je od ne, on je s t bun hod la šk lu, ot c. I s n mi ti je hod la
 m štrica, on je b v la Sv ton V di Mar ja Martin ševi t mo je b l , im la je k u na f tu je
 b la, a ja son im la t ko odg jena sam b la, p nav r od sv h, i sad , ja ne zn n kako je to b lo,
 n i to je v b lo zap dn i d li su b li z hodi, ali v jda se men š lo, ali n sm la n nka

p t t m štricu da neka me p sti, nego son j m slila da u p tla kada s t zav ši u se p p š at i rêmo d ma. I kako je šk la f nila, on su z hodi zakju vali i zakju li su z hodi i m smo p rtili pr ko Sv toga V da i r mo h de , i r mo mi h de i prišl smo na pr h, i m lo n pr d ond na Ogr ni i men se š sve v še i u j sad . I sad da n b lo m štrice s n mi j b n b la šl ond pr ko va dr m n, ali men je sr n r da se men š , ne, ma kako u r nikak re. I j t p n, t p n, t p n i l po po m lo, po m lo p š in se j va g e i hulah pke l po. Sve su mi evak b le mokr n n ge z da i n pr d, a vica T r i , n je b otv ren kako je i sad , i kad smo v prišl t mo bl zu Sv toga V da n me p t : „ t je tô?“, a j mu govor n: „Na šp ni son se p lela, aš son p l v du“ i to ti je tako b lo.

I nda isto šk lu h d pr ko T ple b n bil kuntr la dv ž nske, st re. To su b li dv ž nske st re jedn i dr ga s mi su živ li bez muž , jer su nj n umrl . J na t je b la v vik t žna i v lda ne zn n, onako d presivna, ali j b n sto b la v v k šl k jen j i ko drug j, ne da p ti, ma b n se bil šl kadag d j v t jer m t mi je v vik govor la: „M raš bit dobr , sv h m raš pozdr vj t“ i nda ov j na v viki se t žila, pl kala, a ov dr ga je b la v sela Mar ja se je zv la t , Mar ja s T ple, a im la je, ne zn n je nj j to b s n ili br t va T liji. I on mi govor jed n d n: „Zn š , kada b deš se vr ala z šk li p saj ov da i j u t d t j nu p pu.“ I j m slin e on men d t. K kova je to p pa, ni je to p pa j ne zn n je. I sad r n j šk lu i m slin j c lo vr me e mi d t i vr emo se n z d i j r n k nj j: „D b r d n“ „D b r d n je?“ i „ š bonb ne?“ ili j ne zn n mi je ve nud la, ja san z la m rda jen , dv i on mi je d la p pu i j gj dan, bêba, l po to mi je b la p va b ba. L po je b la, ni b la j ko vel ka, ne vl si je im la d ge, evak na fr nži i j nu ovj nu v štu i j son b la t liko v sela s t n b b n da t j ne m ren pr vit, a sad maju b rbike i m rda pedes t b bi, a ne igr ju se š nj mi. š mî smo d ma s br t n im li p r igr ak, ali to su b li sve od pl stike. Im li smo jen ga mornar pl sti noga, peteh i j nu crvenk picu i nda b mo im li stol na k n smo sid li, nda b mo ga b li okren li n p k i nda su on t t lež li. I nda son d bila tu p pu, nda smo se i š nj n igr li, ali j je br t m j b l ostr go. L po vl si nj j je skr t k liko je rab lo. Tako ti je to b lo s t n p pon.

E dobro sad m lo od šk li, sa se dom šjan. M štrica R žica, na mi je b la m štrica, ali m lo mi je b la prestr ga. Zn n da n n je jedonp t b la dal n ku pj smu neka nap šemo i j son to nap sala, ali smo, bi no kada smo n pis li, mor li i c tali, ali rekl je da n š ne nac tamo i j son p li te pj sme n nac tala i on kada n n je to pregdjed vala z da u, mi je prekriž la c lu str nicu, v jda je b la j dna ne zn n nj j je bil da ju je... str nica se je raspar la, napis la mi je jed nicu i ozdol je još jen c ta ost la. I tako... g tovo, i onda pet

son se j prestr šila i t žna son j ko b la r di tog i nda je m t šl k nj j i nda j j je rekl n ka: „Ne tak , da ni b lo u r du son j nac tala, ali n ka ne b de t ko str ga“ i on je rekl da n e v še i nda je p tla b lo sve u redu, b la je j ko str ga. nda se dom šjan m štra Komad ni, n je d ž n n h vatski t t son j v vik dobr b la, š son v lela h vatski, matem tiku ne, ni dan don s ju ne v l n. n ti je b on ko m lo sje ajan ov k d sta i nda ako n ki ne bi zn n bi b , sl bo bi mu b lo prišl n bi se b ulov za pon štru i nda bi se b ulov za s ce i nda bi: „Pa joj, pa kako to ne znaš, pa to je snovna stv r“ i nda bi b posl n koga da r po žm j vod ko Z ri, j nezn n je b lo šk li vod ili ne, ali p vod neka ide.

E m štra C n i a njega se isto dom šjan, n je b isto j ko d b r ov k, n n n je matem tiku pr dav ali n bi ti b v vik m lo zakosn š je b l vac, j ko da je im p znatih, nda je ond b la oštar ja bl zu v je Z ra, nda bi b v vik s n k n ili p p p e ili... to mû je b la n vika, ali d b r, j ga p met n i d n don s. I nda m t mi je još za njegov pravj la kako je n pr vja za n koga ov ka, a to je ustv ri b n da je b jed n ov k ki n m go pred oštar ju pas t, s ki p t kad bi b pas m ra p n tor i pop t gem št, žm j v n , bev ndu... b lo a i nda da se je zain ti i da je r ko n u v še, jed n p t u pas t i n u p va oštar ju. I da je h d h d i da je pas pred oštar ju i kada je pas j no pedes t m tar govor : „J nak son, j nak son pr vi. Za n gradu sad r n pop t žm j v n .“ I okr n se n z d va oštar ju i p p žm j v n i to je b n.

I nda kada si š šk lu ili si g na po dom i ili h vatski, n i ne knj ževno nego h vatski. I sad , h vatski ti je b lo Ž ljko F tovi i n je ne zn n je naprav n što t mu m štru C n i u, v jda n ni zn . n njem govor : „Selj ino j na“, a n govor : „A tkoga se Vi gr da?“, a on su isto od sel i jed n i dr g. I nda ta Ž ljko kako je h d isto od Hl pe Gr d škôlu v d ti je pantig na ti je bîla na p l pûti, m š ni bîl nego pantig na i to v li v li m š... i s d je ôn priš šk lu i m štrici govor : „Zn te u j dnojl jehi v dio sam v likoga mj ša“ i nda abeceda je b la, v še ne zn n ki je m ra abecedu a – uto, b – b banj... i kako je hod lo po redu, ali je m štrica ga je st la i govor : „Ajmo, abeceda.“ i p ne a – uto, b – b banj, c – c pela, m sli, m sli, „bat “ govor i to ti je tako b lo.

I d kli son hod la šk lu s ku ned ju smo hod li i na v lu m šu Gr d i to h d . I j sad m lo m slin kako smo mi im li vr mena? Jer mi sad idemo s ut n i pr den z dnji s i zak snin, a nda h de do Grad n zad i sve je b lo na vr me. H d Gr d i nda bimo se b li prob li u Marice D lovarice, zn i sv mi V njskari j ih don ska tako..., on n s m rda zov V njskari ili ne zov , ali ja tako re n jer je to n rmalno tako b lo da on su Grad ri i sad re n to je Gr d, m j kaštêl, j ga v lin onak vi k k vi su, su m lo su holi, ali sv su

Dobranci malo holi, in da smo mloimi, koji smo od zvon. H d Gr d va st rih post lih i l po u Mar ce D lovarice bimo se b li preob li i ond bimo b li pust li postol . To su d lali svi i s K vni i zo S l n kig d su hod li na m šu, za m je vr me. I p metin, da je b lo t plo j ko, i sad su r ki isto ih je t, ali nda, v jda je b la kako smo hod li po p t v la komun da, nisu b li t liko drv vel ki, to je b lo t ši su ti prob jali te r ki. To ti je b lo t za pol d t. I nda bimo b li z Gr da pet šl h d d ma, ob d pripravili i p tla b mo se b li šl igr t, ali s d kad san to rekl ve da smo se m i preob vali... n gda, to je m t pravjal , a j ne zn n m rda je to b lo n gdi, j son se šesdesetdr ge rodil , j m slin do pedes toga l ta, ne zn n do k ga su im li svi ti V njskari, n i sv on ki su Gr d hod li na m šu, k ice, on su to zv li. Zn š k kov je Gr d, on k a sve k a va k i, kl nca, ali on su v lda im li va t h k h, n kak ve, ne k icu on su to zv li k ica, ali to je b la j na prost rija i on bi b li z li s bun ili ob d e j st jer su on v vik ost jali z d m še na v loj vi rnji i nda bi b li, zn i, šl Gr d va t j k ici se preob li, pust li j st nda bi b li p tla m še šl na pl cu ili v s , b je i k not s kako je b lo i nda v t k icu poj st i na v lu vi rnju i to je b lo bav zno, bez v le vi rnje n ma š nse da je ov k pas . J ne zn n da son n kad hod la na v lu vi rnju, jed no na St panju b de v la vi rnja i nda se pj va na staroslav nski, ali sad više j ko r tko i to, z to jer m lo je j di Gr d ost lo.

I nda se j šnj n dom šjan, jer mi nism hod li uda nikam re, nego ov da samo po toku v R k samo ko d htoru, dr go j ne zn n da smo k da bil , d bro m rda smo šl kada i k p t, ali n jviše ko d htoru. I na Crikv nicu, on je zvala to na Gor ne Crikv nica, a ja v sela kada bi on b la rekl da r mo na Gor k ko da r mo v Z greb ili j ne zn n k mo. Da r mo na Gor , ali on bi se b la j tron r no st la i j m slin sad , se ovak r no st je i v je r g ri na št rnu i gj da môte. I ako je b lo m lo da je puh lo, da je m lo v dela da je m re n mirno ne r n kamo. J nj j govor n: „ je teb ? Si t n rmalna ili ti je?“ n , ako p še v t r on na traj kt ne r , jer kada je b la mlad v lda su hod li so b rk n i nda je napr vilo v lo n vrime i nda su se t mo na on j lant rni na p nti Š la su se sk ro utop li. I nda se on prestr šila, ali j ml da, j nj j, nit ju razum n, m slin ma bezv ze se ne d . J dno j tro, st li se mi i ja v sela r mo mi n G ru, on r na št rnu, m re je m rno ne p še v t r n kakov. I dobr . I m za Š lo, nakrc mo se na traj kt i v z mo se v z mo, kad smo m j pas li p ntu Š la p elo je b lo j go, b ra j ne zn n, m re je p elo v j t. On je sid la, on se je st la, i po ela je drht t su nj j p eli n gi kako pr t, l loki su nj j se p eli stres t j ju drž n za r k , j di su prišl samo: „P stite me, p stite me.“ I tako ti je bil od p nti Š la do

Crikv nice. I nda son j j rekl : „J više s t b n n kad na Crikv nicu n u p .“ n smo se skrc li s traj kta je b lo dobr . I za n zad m slin da v še nism šl na traj kt, nego n kamo j m slin va Kraj vicu i nda pr ko V za, jer t mo je v jda m nje vaj v t r. Zn n da v še n smo t da šl , jer je on im la j ko str ha, v tra.

nda se dom šjan oc , n i on je b la str ga, ali isto son ju v lela jer je im la sv j st v u živ tu o sv mu, m ra se r on je, vik je b la str ga, ali ako je im la k mu r , v vik je rekl men , br tu, m žu, s s du b lo k me je m slila to t je rekl , to je t ko. Ot c, n ti je d la v R k , n ti je r j n etrn jste, nda se još n ni d lalo va poduz u, nego n jprije je d l na zemj , a nda p tla su v lda n kakovu c stu su t mo d lali od Crikv nice ne zn m k mo i nda tamo su ga b li z li za d lat i b je j ko vr d ni nda su ga još p t li, ako k ga e od dr gih k z t jer j di n su im li p sla, i nda za k ga je n zn da je vr d ni da v li d lat, nda bi b li tih dr gih jud zv li. Ali kada je p elo, zn i pedes t i n koga l ta, to je b lo z d r ta, n je š d lat v R k i to na n gov r od m tere, on je rekl : „H di Ant ne b t e ti b je, vidiš j di su p eli hod t p k eš m rda i p nziju kada dob t“ i tako. I nda je š v R k d lat i nda se j dom šjan, n i n ga bil jedonp t na šetem nu bi priš ili m rda na petn jst d n tamo je d la na br du. Polož je za kormil ra, nda je b kormil r nda je i k h na br du aš je v le j ko k hat i n i br t mû pok jni i sestr , svi su vol li k hat. I nda bi b priš pr ko s bote i ned je d ma. I nda b n b la j njegov l po, ne zn n k liko son l t im la, e t t sad k di je spr d n še k e k di je sad uto park ran je b la jen m rvi, ali ja n s zn la, ni b lo telef na, m bitela, e n pr t tu sob tu ili e on dr gu, j ga kat. I t t t i je b la j n m la pl s i kami son z l i m lila son i nda son se igr la i kala ga. I nda kada bi ga b la v dela ko da je b B g priš , j b n b la v sela, b la b n sko la na njegov i n zn n d b r mi je b j ko j ko d b r, a n kad n se ot k šnj vat. J b n b la da u ga k šn t, j nj ga k šn n, n bi evak bi gl vu okren j ne zn n z , n se v le kušnjiv t nikak re i g tovo. nda bi tu torbu j dna kaf na t rba, to bi b pr n tri je b lo: nar n ž, j b k, m sni d ru ak, to m sni d ru ak od Gavr lovi a k ja sad k p n, to je n la, nda t t v nj k je to b j ... dv bi poj na jedonp t, mortad lu s on mi v limi krug , dr g v nj, n kada v še te mortad li... j ju sad v še n nka ni ne k p n, jer zn n ne da ne vaj , nego mi je v viki va m sli on k s n ja ond j la kada son bil m la.

I nda još ov jstu... n gda su ti na M lin h j di kos li pol tu i nda su nj n kada bi b li šl na mar ndu pod Topl n i t mo bi b li marend li, š ni b lo d v, nego s nce s gdi pod Topl n. I

sad su šli, to su bili Poj ni j ne zn n t no k , ali od V ri od J drank a, n ki od nj zinoga r da ti je to b on su ti na M lin h, m slin da su kos li, nema veze su d lali i sad je b lo vr me od mar ndi, posl li su je nj n to b s n ili k ga su P je neka r z t mar ndu i n je š s v li P je i m ra se je n zad vrn t i prn so je strg ji e, a Poj ni zov njok i m ra je pas t pr ko Dol nje Hl p , ond k di je p t prema G rnjoj Hlapôj, dr gi je prema Žuap nj h, a d lika ti je b la lok i zv la se Druž nja sada su je zah tali i tamo je više n i tamo su šl vol se nap j t, m lo kada i nda bi on b li ve s mi skr nuli. I n ti je š , t ov k P je s t mi k li i vr a se je n zad i nda kada je ve priš bl zu Druž nje je p ne nag nj t vol , š je zn da e ne skr nut, ali n si m go skr nut, š je usk st za za zd l , m ga je pas t m rda v l i m lo, ma ne i kol i n ti je h d s t mi v li nag njaju i on su ti skren li da r du d lika zbriš la nj n je v lda nog i etver ca se okren la, kaštr lica su je on zv li, kaštr lica je p la va Druž nju, va lok i njok su p li i ost li su va lok i sad n ti r j don, n kakov, j di su mu pomogl tu etver cu dv gnut, kaštr licu je z , njok su ost li va Druž nji, a on ga kaju sp d Topol n. A n sad pas je po p tu k di su i dr ge m sta bil i on sad gj daju n r i sad v li, sad e on marend t, ali n ne skr e pod Top l, n go r n prid, a on ga zov : „Fr ne, v m v mo, po Top l, po Top l“ n n šta, n r napr d, on opet zov : „V mo, v mo, po Top l“, a n da govor kako s n s b n, ali ne j ko, n go ovi dr gi su ga li, od dr gih m stih: „Z vi, z vi, ma n eš ga j st, kaštr lica je ev , a njok su v Druž nji“ i to ti je... v viki su tako pravj li za t ga. T ti je b lo za Poj ne.